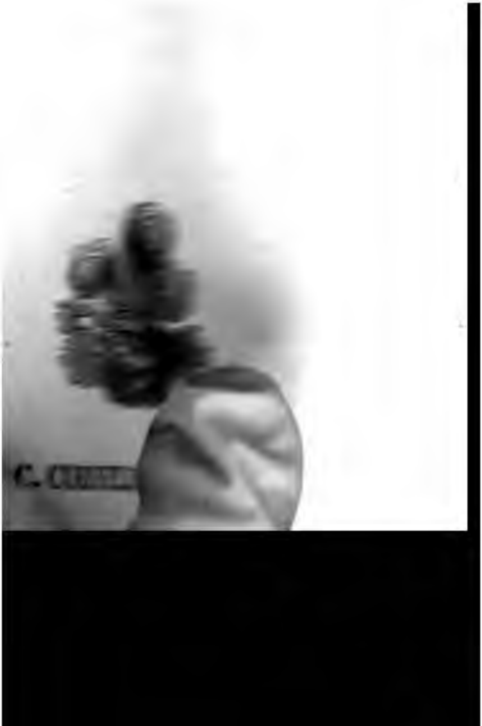

SEDULÂ RECENSIONE ACCURA

QUIBUS ACCESSERUNT

GABRIELIS BROTERI

SUPPLEMENTA,

CUM LOCUPLETI INDICE.

TOMUS III.

C. CORNELII TACITI

HISTORIARUM

LIBRI QUINQUE.

HISTORIARUI

LIBER PRIMUS.

I. Initium mihi operis Ser. Galba iterum, T. Vinius consules erunt. Nam, post conditam Urbem, septingentos et viginti prioris ævi annos multi auctores retulerunt res populi Rom. memorabantur pari eloquen libertate. Postquam bellatum apud Actium, omnem potestatem ad unum conferri pacis int magna illa ingenia cessêre: simul veritas plu modis infracta; primum inscitiâ reipublicæ ut al mox libidine assentandi, aut rursus odio adversu minantes: ita neutris cura posteritatis, inter inf el obnoxios. Sed ambitionem

U.C
J.C

C. CORNELII TACITI

HISTORIARUM

LIBER PRIMUS.

I. Initium mihi operis Ser. Galba iterum, T. Vinius consules erunt. Nam, post conditam Urbem, septingentos et viginti prioris ævi annos multi auctores retulerunt, dum res populi Rom. memorabantur pari eloquentiâ ac libertate. Postquam bellatum apud Actium, atque omnem potestatem ad unum conferri pacis interfuit, magna illa ingenia cessêre: simul veritas pluribus modis infracta; primum inscitiâ reipublicæ ut alienæ, mox libidine assentandi, aut rursus odio adversus dominantes: ita neutris cura posteritatis, inter infensos vel obnoxios. Sed ambitionem scriptoris facile adverseris; obtrectatio et livor pronis auribus accipiuntur: quippe adulationi fœdum crimen servitutis, malignitati falsa species libertatis inest. Mihi Galba, Otho, Vitellius, nec beneficio nec injuriâ cogniti. Dignitatem nostram a Vespasiano inchoatam, a Tito auctam, a Domitiano longius provectam, non abnuerim: sed incorruptam fidem professis, nec amore quisquam et sine odio dicendus est. Quod si vita suppeditet, principatum D. Nervæ et imperium Trajani, uberiorem securioremque materiam, senectuti *seposui*; rarâ temporum felicitate, ubi sentire, quæ *velis*, et, quæ sentias, dicere licet.

U.C. 822.
J.C. 69.

:um: Galliæ nutantes: perdomita Britannia,
n missa: coortæ in nos Sarmatarum ac Su
ntes: nobilitatus cladibus mutuis Dacus.
iam prope Parthorum arma, falsi Neronis l
im vero Italia novis cladibus, vel post long
lorum seriem repetitis, afflicta. Haustæ au
: urbes, fecundissima Campaniæ ora. Urbs
is vastata, consumtis antiquissimis delubri
apitolio civium manibus incenso: pollutæ c
æ: magna adulteria: plenum exsiliis mare:
edibus scopuli. Atrocius in Urbe sævitum.
litas, opes, omissi gestique honores pro crim
virtutes certissimum exitium. Nec minu
ia delatorum invisa, quam scelera; cum alii
tia et consulatus, ut spolia, adepti, procur
i et interiorem potentiam, agerent, verterent
io et terrore. Corrupti in dominos servi,
nos liberti; et, quibus deerat inimicus, per
pressi. Non tamen adeo virtutum sterile
m, ut non et bona exempla prodiderit.

III. Comitatæ profugos liberos matres:
[illegible]

petendum videtur, qualis status Urbis, quæ mens ex ercituum, quis habitus provinciarum, quid in tot terrarum orbe validum, quid ægrum fuerit; ut no modo casus eventusque rerum, qui plerumque fortui sunt, sed ratio etiam causæque noscantur. Fini Neronis, ut lætus, primo gaudentium impetu, fuera ita varios motus animorum, non modo in Urbe, apu patres, aut populum, aut urbanum militem, sed omne legiones ducesque, conciverat: evulgato imperii ar cano, posse principem alibi, quam Romæ fieri. Se patres læti, usurpatâ statim libertate, licentius, u erga principem novum et absentem; primores equi tum proximi gaudio patrum; pars populi integra, e magnis domibus annexa, clientes libertique damnato rum et exsulum, in spem erecti: plebs sordida et circ ac theatris sueta, simul deterrimi servorum, aut qui

C. CORNELII TACITI
OPERA.

C. CORNELII TACITI

OPERA.

SEDULÂ RECENSIONE ACCURAT

QUIBUS ACCESSERUNT

GABRIELIS BROTERI

SUPPLEMENTA,

CUM LOCUPLETI INDICE.

TOMUS III.

speculatorum, et Veturium, optionem cori ductos, postquam vario sermone callidos cognovit, pretio et promissis onerat, datâ pertentandos plurium animos. Suscepêr pulares imperium pop. Rom. transferendu tulerunt. In conscientiam facinoris pa suspensos cæterorum animos diversis ar lant: primores militum, per beneficia N suspectos: vulgus et cæteros, irâ et desp lati toties donativi: erant, quos memoria desiderium prioris licentiæ accenderet: i omnes metu mutandæ militiæ terrebantu

XXVI. Infecit ea tabes legionum quo liorum motas jam mentes, postquam vul abare Germanici exercitûs fidem: ade apud malos seditio, etiam apud integros fuit, ut postero Iduum die redeuntem a nem rapturi fuerint, nisi incerta noctis, e sparsa militum castra, nec facilem inter consensum, timuissent; non reipublicæ fœdare principis sui sanguine sobrii parab per tenebras ut quisque Pannonici vel

C. CORNELII TACIT

HISTORIARU

LIBRI QUINQUE.

ɛcesse est, aut, quou æque apuu vouvo .....
:cidere. Solatium proximi motûs habel
uentam Urbem, et res sine discordiâ
rovisum adoptione videbatur, ut ne po:
ıidem bello locus esset.

XXX. " Nihil arrogabo mihi nobi
ıodestiæ: neque enim relatu virtutum
ıratione Othonis opus est. Vitia, quibu:
atur, evertêre imperium, etiam cum an
eratoris ageret. Habitune et incessu, a
ebri ornatu mereretur imperium? Fallun
ıxuria specie liberalitatis imponit. Perdeı
onare nesciet. Stupra nunc et comissat
ıinarum cœtus volvit animo: hæc princi
nia putat; quorum libido ac voluptas p
it, rubor ac dedecus penes omnes. Nem
uam imperium, flagitio quæsitum, bonis
rcuit. Galbam consensus generis humani,
onsentientibus vobis, Cæsarem dixit. S
t senatus et populus vana nomina sunt; v
nilitones, interest, ne imperatorem pess
Legionum seditio adversum duces suos

...ius ad electos Illyrici e
...poaina in porticu tendentes. Præceptum
ereno et Domitio Sabino, primipilaribus, ı
ıanicos milites e Libertatis atrio arcesserent
ioni classicæ diffidebatur, infestæ ob cæder
iilitonum, quos primo statim introitu trucic
ʾalba. Pergunt etiam in castra prætorianoru
mi, Cerius Severus, Subrius Dexter, Pon
onginus; si incipiens adhuc, et necdum adulta
io, melioribus consiliis flecteretur. Tribun
ıbrium et Cerium milites adorti minis, Longi
ınibus coërcent, exarmantque; quia non ordine
æ, sed e Galbæ amicis, fidus principi suo, et
centibus suspectior erat. Legio classica, n
ctata, prætorianis adjungitur. Illyrici exerci
ti Celsum ingestis pilis proturbant. German
lla diu nutavêre; invalidis adhuc corporibus
tis animis, quod eos, a Nerone Alexandri
ıissos, atque inde rursus longâ navigatio
, impensiore curâ Galba refovebat.

XII. Universa jam plebs Palatium impleb
servitiis, et dissono clamore ...
iuratorum ...

tandum, ut, compositis castris, forum i
prospectante Galbâ, Capitolium adeat: du
imperator, cum fortibus amicis, januâ ac li
domum cludit, obsidionem nimirum tolerat
præclarum in servis auxilium, si consen
multitudinis, et, quæ plurimum valet, pri
natio elanguescat. Proinde intuta, quæ
vel, si cadere necesse sit, occurrendum
Id Othoni invidiosius, et ipsis honestum.
iantem huic sententiæ Vinium Laco min
rasit, stimulante Icelo, privati odii pert
ublicum exitium.

XXXIV. Nec diutius Galba cunctatus
iora suadentibus accessit. Præmissus tam
ra Piso, ut juvenis magno nomine, recent
t infensus T. Vinio, seu quia erat, seu qui
olebant; et facilius de odio creditur.
gresso Pisone, occisum in castris Othonen
rimum et incertus rumor: mox, ut in mag
aciis, interfuisse se quidam et vidisse, affi
edulâ Famâ inter gaudentes et incuriosos
bitrahantur ...

...ulio Julius Atticus, specul
...um gladium ostentans, occisum a se Oth
clamavit: et Galba, "Commilito," inqui
issit?" insigni animo ad coërcendam milita
ntiam, minantibus intrepidus, adversus blan-
ncorruptus.

XVI. Haud dubiæ jam in castris omnium
tantusque ardor, ut non contenti agmine et
us, in suggestu, in quo paulo ante aurea
statua fuerat, medium inter signa Othonem
circumdarent. Nec tribunis aut centurionibus
locus: gregarius miles caveri insuper præ-
ibebat. Strepere cuncta clamoribus et tu-
exhortatione mutuâ, non tamquam in po-
lebe, variis segni adulatione vocibus, sed,
ie affluentium militum adspexerant, pren-
us, complecti armis, collocare juxta, præire
m, modo imperatorem militibus, modo im-
'tes commendare. Nec deerat Otho, pro-
nus, adorare vulgum, jacere oscula, et
liter pro dominatione. Postquam uni-
orum legio sacramentum

[redacted]rtasse promisit: ut qui, nullo exposcente, tot
[redacted] innocentissimorum militum trucidaverit. Hor-
[redacted]imum subit, quoties recordor feralem introitum,
[redacted]c solam Galbæ victoriam, cum, in oculis Urbis,
[redacted]ari deditos juberet, quos deprecantes in fidem
[redacted]erat. His auspiciis Urbem ingressus, quam glo-
[redacted]d principatum attulit, nisi occisi Obultronii Sa-
[redacted] Cornelii Marcelli in Hispaniâ, Betui Chilonis
[redacted]alliâ, Fonteii Capitonis in Germaniâ, Clodii
[redacted] in Africâ, Cingonii in viâ, Turpiliani in Urbe,
[redacted]phidii in castris? Quæ usquam provincia, quæ
[redacted] sunt, nisi cruenta et maculata? aut, ut ipse
[redacted]cat, emendata et correcta? Nam, quæ alii sce-
[redacted]hic remedia vocat: dum falsis nominibus, se-
[redacted]tem pro sævitiâ, parcimoniam pro avaritiâ, sup-
[redacted] et contumelias vestras, disciplinam appellat.
[redacted]m a Neronis fine menses sunt; et jam plus ra-
[redacted]Icelus, quam quod Polycleti et Vatinii et Elii
[redacted]erunt. Minore avaritiâ ac licentiâ grassatus
[redacted] T. Vinius, si ipse imperâsset: nunc et sub-
[redacted] nos habuit, tamquam suos, et viles, ut alienos.
[redacted]lla domus sufficit donativo, quod vobis nunquam
[redacted]

. ..... incitamentui

.......ebant.

XXIX. Jam exterritus Piso fremitu crebrescer
itionis, et vocibus in Urbem usque resonantibu
um interim Galbam, et foro appropinquantem
tus erat: jam Marius Celsus haud læta retule-
cum alii, in Palatium redire, alii, Capitolium
, plerique, Rostra occupanda, censerent; plures
n sententiis aliorum contradicerent, utque eve-
consiliis infelicibus, optima viderentur, quorum
s effugerat. Agitâsse Laco, ignaro Galbâ, de
ndo T. Vinio dicitur, sive ut pœnâ ejus animos
n mulceret, seu conscium Othonis credebat, ad
num, vel odio; hæsitationem attulit tempus
, quia, initio cædis orto, difficilis modus: et
re consilium trepidi nuntii ac proximorum
languentibus omnium studiis, qui primo ala-
m atque animum ostentaverant.

Agebatur huc illuc Galba, vario turbæ fluc-
mpulsu: completis undique basilicis ac tem-
ibri prospectu: neque populi, aut plebis ulla
attoniti vultus et conversæ ad omnia aure-
ultus, non quie...

comitatæ Galbam cohortis (Atilium Vergilio- uisse tradunt) dereptam Galbæ imaginem solo . Eo signo manifesta in Othonem omnium n studia, desertum fugâ populi forum, destricta us dubitantes tela. Juxta Curtii lacum, tre- ne ferentium Galba projectus e sellâ ac provo- est. Extremam ejus vocem, ut cuique odium miratio fuit, varie prodidêre. Alii, suppliciter gâsse, quid mali meruisset? paucos dies ex- do donativo deprecatum: plures, obtulisse ul- rcussoribus jugulum, agerent ac ferirent, si ita blicâ videretur: non interfuit occidentium, quid t. De percussore non satis constat: quidam tium evocatum, alii Lecanium; crebrior fama t Camurium XV legionis militem, impresso , jugulum ejus hausisse. Cæteri crura brachia- am pectus tegebatur, fœde laniavêre: pleraque a feritate et sævitiâ trunco jam corpori ad-

.II. Titum inde Vinium invasêre: de quo et mbigitur, consumseritne vocem ejus instans , an proclamaverit, non esse ab Othone man-

... majore lætitiâ ex-
... caput tam insatiabilibus oculis perlu-
dicitur: seu tum primum levata omni sollici-
mens vacare gaudio cœperat; seu recordatio
tis in Galbâ, amicitiæ in T. Vinio, quamvis
n animum imagine tristi confuderat: Pisonis,
nici et æmuli, cæde lætari, jus fasque crede-
Præfixa contis capita gestabantur, inter signa
um, juxta aquilam legionis: certatim osten-
cruentas manus, qui occiderant, qui inter-
qui vere, qui falso, ut pulchrum et memo-
ıcinus, jactabant. Plures quam CXX libel-
nia exposcentium, ob aliquam notabilem illâ
m, Vitellius postea invenit: omnesque con-
ıterfici jussit; non honore Galbæ, sed tra-
ipibus more, munimentum ad præsens, in
ıltionem.

Alium crederes senatum, alium populum:
i in castra, anteire proximos, certare cum
bus, increpare Galbam, laudare militum
osculari Othonis manum: quantoque ma-
ıt, quæ fiebant, tanto plura facere ...
r singulos Oth...

ım die repertum, et cremato jam corpori admix-
est. Hunc exitum habuit Ser. Galba, tribus et
aginta annis quinque principes prosperâ fortunâ
ısus, et alieno imperio felicior, quam suo. Vetus
miliâ nobilitas, magnæ opes: ipsi medium in-
ım, magis extra vitia, quam cum virtutibus,
æ nec incuriosus, nec venditator. Pecuniæ
æ non appetens, suæ parcus, publicæ avarus.
corum libertorumque, ubi in bonos incidisset,
reprehensione patiens; si mali forent, usque ad
ım ignarus. Sed claritas natalium et metus tem-
n obtentui, ut, quod segnitia erat, sapientia vo-
ur. Dum vigebat ætas, militari laude apud Ger-
as floruit. Pro-consule Africam moderate; jam
r, citeriorem Hispaniam pari justitiâ continuit:
r privato visus, dum privatus fuit, et omnium
ensu capax imperii, nisi imperâsset.

Trepidam Urbem, ac simul atrocitatem re-
s sceleris, simul veteres Othonis mores paven-
novus insuper de Vitellio nuntius exterruit, ante
m Galbæ suppressus, ut, tantum superioris Ger-
æ exercitum descivisse crederetur. Tum duos,

...atus est.

... nunc initia causasque motûs Vitelliani ...
...m. Cæso cum omnibus copiis Julio Vindi...
... prædâ gloriâque exercitus, ut cui sine labo...
...riculo ditissimi belli victoria evenisset, exped...
...m quam otium, præmia quam stipendia maleba...
infructuosam et asperam militiam toleraverant
...nio loci cœlique, et severitate disciplinæ; quam,
...ace inexorabilem, discordiæ civium resolvunt,
...tis utrimque corruptoribus, et perfidiâ impunitâ.
arma, equi, ad usum et ad decus supererant:
...nte bellum centurias tantum suas turmasque no...
...t: exercitus finibus provinciarum discerneban...
...tum adversus Vindicem contractæ legiones,
et Gallias expertæ, quærere rursus arma, no...
discordias: nec socios, ut olim, sed hostes, et
vocabant. Nec deerat pars Galliarum, quæ
...n accolit, easdem partes secuta, ac tum acer...
...tigatrix adversus Galbianos: hoc enim no...
...ntidito Vindice, indiderant. Igitur Sequanis
...e, ac deinde, prout opulentia civitatibus erat...
...xpugnationes urbium, populati...

æ ordinibus, integre ...

mensurâ, sed in majus omnia accipiebantur. Vitellius apud severos humilis. Id comitatem ...atemque faventes vocabant, quod sine modo, ...udicio donaret sua, largiretur aliena; simul avi... imperandi. Ipsa vitia pro virtutibus interpre...tur multi in utroque exercitu, sicut modest...ique, ita mali et strenui. Sed profusâ cupidin... ...signi temeritate legati legionum, Alienus Cæ... et Fabius Valens; e quibus Valens, infensu... æ, tamquam detectam a se Verginii cuncta...m, oppressa Capitonis consilia ingrate tulisset ...gare Vitellium, ardorem militum ostentans. Ip... celebri ubique famâ: nullam in Flacco Hordeo moram: adfore Britanniam: secutura Germa...m auxilia: male fidas provincias: precariu... imperium, et brevi transiturum: panderet mod...m, et venienti Fortunæ occurreret. Merito du...sse Verginium, equestri familiâ, ignoto patre ...arem, si recepisset imperium, tutum, si recusâsse ...llio tres patris consulatus, censuram, collegiu... ...aris, imponere jampridem imperatoris digni... ... ... Quatiebatur h...

...... vexillis inferioris
...... præventus erat. Et Treveri ac Lingones,
ıque alias civitates atrocibus edictis aut damno
ım Galba perculerat, hibernis legionum propius
:entur. Unde seditiosa colloquia, et inter paganos
uptior miles, et in Verginium favor, cuicumque
profuturus.

.IV. Miserat civitas Lingonum, vetere instituto,
ı legionibus, dextras, hospitii insigne. Legati
m, in squalorem mœstitiamque compositi, per
:ipia, per contubernia, modo suas injurias, modo
ıtum vicinarum præmia, et, ubi pronis militum
us accipiebantur, ipsius exercitûs pericula et
melias conquerentes, accendebant animos. Nec
l seditione aberant, cum Hordeonius Flaccus
legatos, utque occultior digressus esset, nocte
excedere jubet. Inde atrox rumor, affirman-
ılerisque, interfectos, ac, nisi ipsi consulerent,
t acerrimi militum, et præsentia conquesti, per
s et inscitiam cæterorum occiderentur. Ob-
ntur inter se tacito fœdere legiones. Adscis-
ıxiliorum miles; primo suspectus, tamquam
atis cohortibus ali......

na ac sextadecima legiones, nihil ultra fremitum inas ausæ, initium erumpendi circumspectabant. n superiori, quarta ac duodevicesima legiones, n hibernis tendentes, ipso Kalend. Januariarum dirumpunt imagines Galbæ; quarta legio prom- duodevicesima cunctanter, mox consensu. Ac, everentiam imperii exuere viderentur, senatûs lique Romani obliterata jam nomina sacramento cabant: nullo legatorum tribunorumve pro Galbâ te, quibusdam, ut in tumultu, notabilius tur- bus. Non tamen quisquam in modum concionis ggestu locutus: neque enim erat adhuc, cui im- etur.

VI. Spectator flagitii Hordeonius Flaccus, con- is legatus, aderat, non compescere ruentes, non ere dubios, non cohortari bonos ausus: sed seg- pavidus, et socordiâ innocens. Quatuor centu- s duodevicesimæ legionis, Nonius Receptus, Do- s Valens, Romilius Marcellus, Calpurnius Re- nus, cum protegerent Galbæ imagines, impetu um abrepti vinctique. Nec cuiquam ultra fides nemoria prioris sacramenti: sed, quod in sedi- [redacted]

... ...uorem ex-
... ..grippinenses, Treveri, Lingones æqua-
t, auxilia, equos, arma, pecunias offerentes, ut
ique corpore, opibus, ingenio validus. Nec prin-
:s modo coloniarum aut castrorum, quibus præ-
tia ex affluenti, et partâ victoriâ magnæ spes; sed
nipuli quoque et gregarius miles viatica sua et
eos phalerasque, insignia armorum argento de-
a, loco pecuniæ tradebant; instinctu et impetu et
ritiâ.

VIII. Igitur, laudatâ militum alacritate, Vitel-
ministeria principatûs, per libertos agi solita, in
tes Romanos disponit: vacationes centurionibus
sco numerat: sævitiam militum, plerosque ad
m exposcentium, sæpius approbat, partim si-
tione vinculorum frustratur. Pompeius Propin-
procurator Belgicæ, statim interfectus. Julium
nem, Germanicæ classis præfectum, astu sub-
Exarserat in eum iracundia exercitûs, tam-
crimen ac mox insidias Fonteio Capitoni strux-
Grata erat memoria Capitonis: et apud sæ-
occidere palam, ignoscere non nisi fallendo.
Ita in custodiâ habit...

um adjungerentur. Ne in Britannia quide
tatum.

LX. Præerat Trebellius Maximus, per a
ac sordes contemtus exercitui invisusque. A
bat odium ejus Roscius Cælius, legatus v
legionis, olim discors; sed occasione civiliun
rum atrocius proruperat. Trebellius seditio
confusum ordinem disciplinæ Cælio; spoliat
opes legiones Cælius Trebellio objectabat: (
terim fœdis legatorum certaminibus modesti
citûs corrupta, eoque discordiæ ventum, ut
rium quoque militum conviciis proturbatus,
gregantibus se Cælio cohortibus alisque, (
Trebellius ad Vitellium perfugerit. Quies pro
quamquam remoto consulari, mansit: rexêr
legionum; pares jure, Cælius audendo poter

LXI. Adjuncto Britannico exercitu, inge
bus opibusque Vitellius, duos duces, duo itine
destinavit. Fabius Valens allicere, vel, si abı
vastare Gallias, et Cottianis Alpibus Italiam
pere; Cæcina propiore transitu, Peninis ju
gredi jussus. Valenti inferioris exercitûs ele

gravis; cum tamen
vis militum ultro ducis munia implebat, ut si
mperator, et strenuis vel ignavis spem me-
adderet. Instructi intentique signum pro-
exposcunt. Nomen Germanici Vitellio sta-
tum: Cæsarem se appellari etiam victor pro-
Lætum augurium Fabio Valenti, exercitui-
m in bellum agebat, ipso profectionis die,
ni meatu, prout agmen incederet, velut dux
volavit: longumque per spatium is gauden-
tum clamor, ea quies interritæ alitis fuit, ut
ium magnæ et prosperæ rei omen accipe-

. Et Treveros quidem, ut socios, securi
Divoduri (Mediomatricorum id oppidum est)
n omni comitate exceptos subitus pavor ex-
ptis repente armis ad cædem innoxiæ ci-
on ob prædam aut spoliandi cupidine, sed
abie et causis incertis, eoque difficilioribus
donec, precibus ducis mitigati, ab excidio
nperavêre: cæsa tamen ad quatuor millia
Isque terror Gallias invasit

etitia fuit, cohortium intemperie, quas, a legione adecimâ, ut supra memoravimus, digressas, ex- i suo Fabius Valens adjunxerat. Jurgia pri- : mox rixa inter Batavos et legionarios, dum ut illis studia militum aggregantur, prope in um exarsêre; ni Valens animadversione pau- n oblitos jam Batavos imperii admonuisset. ra adversus Æduos quæsita belli causa: jussi iam atque arma deferre, gratuitos insuper com- s præbuêre: quod Ædui formidine, Lugdu- s gaudio fecêre. Sed legio Italica et ala Tau- bductæ. Cohortem duodevicesimam Lugduni, sibi hibernis, relinqui placuit. Manlius Valens, s Italicæ legionis, quamquam bene de partibus is, nullo apud Vitellium honore fuit: secretis riminationibus infamaverat Fabius ignarum, et, cautior deciperetur, palam laudatum.

V. Veterem inter Lugdunenses Viennensesque diam proximum bellum accenderat: multæ in- clades, crebrius infestiusque, quam ut tantum r Neronem Galbamque pugnaretur. Et Galba s Lugdunensium, occasione iræ, in fiscum ver-

-..........atemque Viennensium coı
lantis, æquis auribus accepta: publice tam
ı multati, privatis et promiscuis copiis juvê
ːm. Sed fama constans fuit, ipsum Valente
ıâ pecuniâ emtum. Is diu sordidus, repent
, mutationem fortunæ male tegebat, accensi
ate longâ cupidinibus immoderatus, et, inopi ju-
i, senex prodigus. Lento deinde agmine, per
Allobrogum et Vocontiorum ductus exercitus:
itinerum spatia et stativorum mutationes ven-
e duce, fœdis pactionibus adversus possessores
ım et magistratus civitatum, adeo minaciter, ut
(municipium id Vocontiorum est) faces admo-
donec pecuniâ mitigaretur. Quoties pecuniæ
ı deesset, stupris et adulteriis exorabatur. Sic
ːs perventum.

'II. Plus prædæ ac sanguinis Cæcina hausit.
rant turbidum ingenium Helvetii, Gallica
lim armis virisque, mox memoriâ nominis
: cæde Galbæ ignari, et Vitellii imperium
s. Initium bello fuit avaritia ac festinatio
ːsimæ legionis: rapuerant...

ɔn in unum consuc...
nos prœlium, intuta obsidio, dilapsis v
ɔus: hinc Cæcina cum valido exercitu
icæ alæ cohortesque, et ipsorum Rhætoı
ıs, sueta armis et more militiæ exercita
populatio et cædes: ipsi in medio vagi,
s, magna pars saucii aut palantes, in ı
etium perfugêre. Ac statim, immissâ
acum, depulsi, et, consectantibus Germani
que, per silvas atque in ipsis latebris tn
lta hominum millia cæsa, multa sub cor
mdata. Cumque, dirutis omnibus, Aventicı
s caput, justo agmine peteretur, missi, qui
vitatem; et deditio accepta. In Julium
principibus, ut concitorem belli, Cæcina
ertit: cæteros veniæ vel sævitiæ Vitellii
LXIX. Haud facile dictu est, legati H
ɔinus placabilem imperatorem, an milite
nt: civitatis exscidium poscunt; tela a
ra legatorum intentant. Ne Vitellius qu
verbis temperabat: cum Claudius C
...ndiæ, sed dicendi

.. ...manici exercitûs attol.
ansiere in partes: et, ut donum aliquod novo
ipi, firmissima Transpadanæ regionis municipi
iolanum ac Novariam et Eporediam ac Ver
djunxêre: id Cæcinæ per ipsos compertum.
uia præsidio alæ unius latissima pars Italiæ de
equibat, præmissis Gallorum, Lusitanorum, Br
orumque cohortibus, et Germanorum vexillis,
'â Petrinâ, ipse paululum cunctatus, num Rhæ
gis in Noricum flecteret, adversus Petronium, [
s] procuratorem, qui concitis auxiliis, et interru
minum pontibus, fidus Othoni putabatur.
tu, ne amitteret præmissas jàm cohortes alasq
al reputans, plus gloriæ retentâ Italiâ, et, u
nque certatum foret, Noricos in cætera victo
mia cessuros, Penino subsignanum militem i
e, et grave legionum agmen, hibernis adhuc A
s transduxit.

XXI. Otho interim, contra spem omnium, n
iis, neque desidiâ torpescere: dilatæ voluptat
mulata luxuria, et cuncta ad decorem impe
osita: eoque plus formidini...

i salus, ne militibus quidem ingrata fuit, eamden
ıtem admirantibus, cui irascebantur.

XXII. Par inde exsultatio, disparibus causis con-
ta, impetrato Tigellini exitio. Sophonius Tigel-
, obscuris parentibus, fœdâ pueritiâ, impudicâ
ctâ, præfecturam vigilum et prætorii, et alia præ-
virtutum quia velocius erat vitiis adeptus, cru-
item mox, deinde avaritiam et virilia scelera
cuit, corrupto ad omne facinus Nerone; quædam
ro ausus, ac postremo ejusdem desertor ac pro-
. Unde non alium pertinacius ad pœnam flagi-
re, diverso affectu, quibus odium Neronis inerat,
uibus desiderium. Apud Galbam T. Vinii po-
â defensus, prætexentis, servatam ab eo filiam:
ud dubie servaverat, non clementiâ, quippe tot
fectis, sed effugio in futurum; quia pessimus
ue, diffidentiâ præsentium mutationem pavens,
rsus publicum odium privatam gratiam præ-
; unde nulla innocentiæ cura, sed vices impu-
is. Eo infensior populus, additâ ad vetus Ti-
ni odium recenti T. Vinii invidiâ, concurrere e
Urbe in Palatium ac fora, et, ubi plurima vulgi

... indecora

... mox, quasi rixantes, stupra et flagitia objectavêre, neuter falso. Otho, revocatis, ba miserat, legatis, rursus alios ad utrumque cum exercitum et ad legionem Italicam, quæ Lugduni agebant, copias, specie senatûs Legati apud Vitellium remansêre, promtius, retenti viderentur. Prætoriani, quos, per nem officii, legatis Otho adjunxerat, remissi, legionibus miscerentur. Addit epistolas alens, nomine Germanici exercitûs, ad prærbanas cohortes, de viribus partium mag- concordiam offerentes. Increpabat ultro, ante traditum Vitellio imperium ad Otho- sent.

. Ita promissis simul ac minis tenta- bello impares, in pace nihil amissuri: prætorianorum fides mutata. Sed insi- Othone in Germaniam, a Vitellio in Ur- utrisque frustra fuit: Vitellianis impune, hominum multitudinem, mutuâ ignorantiâ Othoniani, novitate vultûs, omnibus in- ls, prodebantur. Vit...

Othonis obstricta, diu mansit: nusquam fides
nor; metu ac necessitate huc illuc mutabantur
n formido provinciam Narbonensem ad Vitel-
vertit, facili transitu ad proximos et validiores
inquæ provinciæ, et quidquid armorum mar
tur, penes Othonem manebant; non partium
; sed erat grande momentum in nomine Urbi
ætextu senatûs: et occupaverat animos prio
is. Judaïcum exercitum Vespasianus, Syria
es Mucianus, sacramento Othonis adegêre. Si-
Ægyptus omnesque versæ in Orientem provin-
omine ejus tenebantur. Idem Africæ obse-
, initio a Carthagine orto. Neque exspectatâ
ani Aproniani, proconsulis, auctoritate, Cres-
Neronis libertus, (nam et hi malis temporibu
n se reipublicæ faciunt) epulum plebi, ob læti-
recentis imperii, obtulerat; et populus pleraque
nodo festinavit. Carthaginem cæteræ civitate
e. Sic distractis exercitibus ac provinciis, Vi-
quidem ad capessendam principatûs fortunam
opus erat.

XXVII. Otho, ut in multâ pace, munia imperi

...giuone civitatum
...um animos aggressus, Hispalie
meritensibus familiarum adjectiones, Li
iversis civitatem Romanam, provinciæ
'aurorum civitates dono dedit: nova jura
ciæ, nova Africæ, ostentui magis, quam m
iter quæ, necessitate præsentium rerum et
bus curis excusata, ne tum quidem immemor
im, statuas Poppææ per senatûs-consultum
iit. Creditus est etiam de celebrandâ Neroni
oriâ agitavisse, spe vulgum alliciendi: et fuêr
iagines Neronis proponerent: atque etiam O
ibusdam diebus populus et miles, tamquam nc
em ac decus adstruerent, "*Neroni Othoni,*"
navit. Ipse in suspenso tenuit, vetandi metu,
oscendi pudore.

LXXIX. Conversis ad civile bellum animis,
a sine curâ habebantur. Eo audentius Rho
Sarmatica gens, priore hieme cæsis duabus
bus, magnâ spe ad Mœsiam irruperant; no
equitum, ferociora successu, et prædæ m
pugnæ intenta. Igitur vago...
legio, adjunctis ...

superfuerant, paludibus abderentur: ibi mis et vi vulnerum absumti. Postquar compertum, M. Aponius, Mœsiam obtin phali statuâ, Fulvius Aurelius et Julian Numisius Lupus, legati legionum, cons namentis donantur: læto Othone, et gl trahente, tamquam et ipse felix bello, et : suisque exercitibus remp. auxisset.

LXXX. Parvo interim initio, unde n tur, orta seditio prope Urbi excidio fuit. decimam cohortem, e coloniâ Ostiensi in ciri Otho jusserat: armandæ ejus cura pino, tribuno e prætorianis, data. Is, vacuus, quietis castris, jussa exsequeret cohortis, incipiente nocte, onerari, apert tario, jubet: tempus in suspicionem; c men; affectatio quietis in tumultum eval inter temulentos arma cupidinem sui mov miles, et tribunos centurionesque prodit tamquam familiæ senatorum ad pernici armarentur: pars ignari et vino grave

. ı ... omnes e convivio jussit.
› passim magistratus, projectis insignibus, nitum et servorum frequentiâ, senes femi-:r tenebras, diversa Urbis itinera, rari do-imi amicorum tecta, et, ut cuique humilli-ı, incertas latebras petivêre.

XII. Militum impetus ne foribus quidem ercitus, quo minus convivium irrumperent, i Othonem expostulantes: vulnerato Julio tribuno, et Vitellio Saturnino, præfecto ım ruentibus obsistunt. Undique arma et lo in centuriones tribunosque, modo in iversum: lymphatis cæco pavore animis, minem unum destinare iræ poterant, li-omnes poscentibus: donec Otho, contra rii, toro insistens, precibus et lacrymis it: redieruntque in castra inviti, neque Posterâ die, velut captâ Urbe, clausæ ıs per vias populus; mœsta plebs; de-n militum vultus, ac plus tristitiæ, quam Manipulatim allocuti sunt Licinius Pro-tius Firmus, præfecti, ex suo ...

vestræ fortitudinis, et erga me modur
multûs proximi initium, non cupiditat
multos exercitus in discordiam egêr
tatione quidem aut formidine peri
pietas vestra, acrius quam consider
Nam sæpe honestas rerum causas, ni
beas, perniciosi exitus consequuntur.
lum: num omnes nuntios palam aud
silia cunctis præsentibus tractari, rati
casionum velocitas patitur? Tam r
milites, quam scire, oportet. Ita se
ritas, sic rigor disciplinæ habet, ut m
turiones tribunosque tantum juberi ex
jubeantur, quærere singulis liceat, pe
etiam imperium intercidit. An et ill
pestâ rapientur arma? unus alterve p
lentus (neque enim plures consterr
insanîsse crediderim) centurionis ac t

quietissimus. Vobis arma et animus sit: mihi consilium et virtutis vestræ regimen relinquite. Paucorum culpa fuit; duorum pœna erit: cæteri abolete memoriam fœdissimæ noctis; nec illas adversus senatum voces ullus unquam exercitus audiat. Caput imperii, et decora omnium provinciarum, ad pœnam vocare, non hercle illi, quos cum maxime Vitellius in nos ciet, Germani audeant. Ulli-ne Italiæ alumni, et Romana vere juventus, ad sanguinem et cædem deposcerent ordinem, cujus splendore et gloriâ sordes et obscuritatem Vitellianarum partium præstringimus? Nationes aliquas occupavit Vitellius; imaginem quamdam exercitûs habet: senatus nobiscum est. Sic fit, ut hinc respublica, inde hostes reipublicæ constiterint. Quid? vos pulcherrimam hanc Urbem domibus et tectis et congestu lapidum stare creditis? Muta ista et inanima intercidere ac reparari promiscua sunt: æternitas rerum et pax gentium et mea

probra jacere, in clamore tamen, et ı voces, aut tumultu verborum sibi ipsi ob:

LXXXVI. Prodigia insuper terreb auctoribus vulgata. In vestibulo Capit habenas bigæ, cui Victoria institerat: e Junonis majorem humanâ speciem: statu in insulâ Tiberini amnis, sereno et imr Occidente in Orientem conversam: pr Etruriâ bovem: insolitos animalium part alia, rudibus sæculis etiam in pace obs nunc tantum in metu audiuntur. Sed ı cum præsenti exitio etiam futuri pavor undatione Tiberis; qui immenso auctu, p sublicio, ac strage obstantis molis refusu jacentia et plana Urbis loca, sed secura suum implevit. Rapti e publico pleriqu tabernis et cubilibus intercepti. Fame inopiâ quæstûs et penuriâ alimentorum

Milvium, et sævitiâ Galbæ in custodiam habitos, in numeros legionis composuerat; factâ et cæteris spe honoratioris in posterum militiæ. Addidit classi urbanas cohortes, et plerosque e prætorianis, vires et robur exercitûs, atque ipsis ducibus consilium et custodes. Summa expeditionis Antonio Novello, Suedio Clementi, primipilaribus, Æmilio Pacensi, cui ademtum a Galbâ tribunatum reddiderat, permissa. Curam navium Oscus libertus retinebat, ad observandam honestiorum fidem comitatus. Peditum equitumque copiis Suetonius Paulinus, Marius Celsus, Annius Gallus, rectores destinati. Sed plurima fides Licinio Proculo, prætorii præfecto: is urbanæ militiæ impiger, bellorum insolens, auctoritatem Paulini, vigorem Celsi, maturitatem Galli, ut cuique erat, criminando, quod facillimum factu est, pravus et callidus, bonos et modestos anteibat.

LXXXVIII. Sepositus per eos dies Cornelius

rum composuit, procul, et in unius sola
it decus, populus Romanus bellaverat.
rio et Caio, tantum pacis adversa in rem
rtinuêre. Scriboniani contra Claudium in
ul audita et coërcita. Nero nuntiis ma
oribus, quam armis depulsus. Tum legio
sque, et, quod raro alias, prætorianus ur
iles in aciem deducti: Oriens Occidensque
uid utrimque virium est a tergo; si du
ellatum foret, longo bello materia. Fuêre
iciscenti Othoni moras religionemque non
litorum ancilium, afferrent. Adspernatus e
unctationem, ut Neroni quoque exitiosam
ina, jam Alpes transgressus, exstimulaba

XC. Pridie Idus Mart. commendatâ pa
publicâ, reliquias Neronianarum sectionum
n fiscum conversas, revocatis ab exsilio
justissimum donum, et in speciem magni
festinatâ jam pridem exactione, usu ste

tatorem Cæsarem, aut imperatorem Augustum prosequerentur, ita studiis votisque certabant: nec metu aut amore, sed ex libidine servitii, ut in familiis, privata cuique stimulatio, et vile jam decus publicum. Profectus Otho, quietem Urbis curasque imperii Salvio Titiano fratri permisit.

LIBER SECUNDUS.

U.C. 823.
J. C. 70.

I. STRUEBAT jam Fortuna
parte terrarum, initia causasc
quod, variâ sorte, lætum rei
atrox, ipsis principibus prosperum, aut
Titus Vespasianus e Judæâ, incolumi ac
missus a patre, causam profectionis o
principem et maturam petendis honoribu
ferebat. Sed vulgus fingendi avidum
accitum in adoptionem : materia sermoni
et orbitas principis, et intemperantia civi
unus eligatur, multos destinandi. Aug

excusatum. Sin Vespasianus rempublicam susciperet, obliviscendum offensarum de bello agitantibus.

II. His ac talibus inter spem metumque jactatum, spes vicit. Fuère, qui, accensum desiderio Berenices reginæ, vertisse iter crederent. Neque abhorrebat a Berenice juvenilis animus: sed gerendis rebus nullum ex eo impedimentum: lætam voluptatibus adolescentiam egit, suo quam patris imperio moderatior. Igitur oram Achaïæ et Asiæ, ac læva maris prævectus, Rhodum et Cyprum insulas, inde Syriam, audentioribus spatiis petebat. Atque illum cupido incessit, adeundi visendique templum Paphiæ Veneris, inclytum per indigenas advenasque. Haud fuerit longum, initia religionis, templi situm, formam Deæ, (neque enim alibi sic habetur) paucis disserere.

III. Conditorem templi regem Ærian vetus memoria, quidam ipsius deæ nomen id perhibent. Fama

et arduo opere, ob ingenium montis et p
superstitionis, quam quo satis virium obse
lerandas necessitates superesset. Tres, ut
moravimus, ipsi Vespasiano legiones eran
bello: quatuor Mucianus obtinebat in
æmulatio et proximi exercitûs gloria repul
tiam: quantumque illis roboris discrimin
tantum his vigoris addiderat integra qui
pertus belli labor: auxilia utrique cohortiu
que, et classes regesque, ac nomen di
celebre.

V. Vespasianus, acer militiæ, anteire a
cum castris capere, noctu diuque consilio,
posceret, manu hostibus obniti: cibo fort
habituque vix a gregario milite discrepans
si avaritia abesset, antiquis ducibus par.
e contrario magnificentia et opes et cunct
modum supergressa extollebant: aptior se

Antonio, quos omnes trans mare
tum est civile bellum, haud prosperi exitus fi
ıt: auditique sæpius in Syriâ Judæâque Cæsar
am inspecti. Nulla seditio legionum: tantum a
rsus Parthos minæ, vario eventu. Et proxir
ili bello, turbatis aliis, inconcussa ibi pax: de
es erga Galbam. Mox, ut, Othonem ac Vitelliu
lestis armis res Romanas raptum ire, vulgatu
ne penes cæteros imperii præmia, penes ips
tum servitii necessitas esset, fremere miles,
s suas circumspicere. Septem legiones statim, e
ingentibus auxiliis Syria Judæaque: inde con
a Ægyptus, duæque legiones: hinc Cappadoci
tusque, et quidquid castrorum Armeniis præten·
. Asia et cæteræ provinciæ, nec virorum inopes
cuniæ opulentæ: quantum insularum mari cin-
et parando interim bello secundum tutumque
ı mare.

II. Non fallebat duces

›s ingentibus promissis corrupt..., ...
:; ac, vi tempestatum Cythnum insula
et militum quosdam ex Oriente comn
:ivit, vel abnuentes interfici jussit, et
otiatoribus, mancipiorum valentissimum
avit: centurionemque Sisennam, dext
dias insignia, Syriaci exercitûs nomine a
ıos ferentem, variis artibus aggressus e
enna, clàm relictâ insulâ, trepidus et vin
ugeret. Inde late terror, multis ad ce
minis erectis, rerum novarum cupidine
æsentium.

IX. Gliscentem in dies famam fors disc
tiam ac Pamphyliam provincias Calpurn
ıti regendas Galba permiserat: datæ e
:nensi duæ triremes ad prosequendum, c
Cythnum insulam tenuit. Nec defuêre,
hos nomine Neronis accirent: is in mœs
... et fidem suorum quondam militu

rat, ad cognitionem senatûs vocabat: nam recens, Galbæ principatu, censuerant patres, ut accusatorum causæ noscerentur. Id senatûs-consultum varie jactatum, et, prout potens vel inops reus inciderat, infirmum aut validum retinebatur. Ad hoc terroris et propriâ vi Crispus incubuerat, delatorem fratris sui pervertere: traxeratque magnam senatûs partem, ut indefensum et inauditum dedi ad exitium postularent. Contra apud alios nihil æque reo proderat, quam nimia potentia accusatoris: dari tempus, edi crimina, quamvis invisum ac nocentem, more tamen audiendum, censebant. Et valuêre primo, dilataque in paucos dies cognitio: mox damnatus est Faustus, nequâquam eo assensu civitatis, quem pessimis moribus meruerat: quippe ipsum Crispum easdem accusationes cum præmio exercuisse meminerant: nec pœna criminis, sed ultor displicebat.

XI. Læta interim Othoni principia belli, motis ad [redacted]

...que provinciæ Narbonensi,
mentem, Antonium Novellum, Æmili
duces dederat. Sed Pacensis per licen
vinctus: Antonio Novello nulla auctor
Clemens ambitioso imperio regebat, ut
destiam disciplinæ corruptus, ita prœli
Non Italia adiri, nec loca sedesque pa
tur: tamquam externa litora et urbes h
vastare, rapere; eo atrocius, quod nihil
visum adversum metus. Pleni agri, ap
occursantes domini juxta conjuges et lib
tate pacis, et belli malo circumveniebа
timas tum Alpes tenebat procurator Mar
Is concitâ gente (nec deest juventus)
vinciæ finibus Othonianos intendit. Sed
petu cæsi disjectique montani, ut qui
collectis, non castra, non ducem noscitan
in victoriâ decus esset, neque in fugâ fl

XIII. Irritatus eo prœlio Othonis mil

pidi nuntii attulêre. Aderant legati coloniarum, auxilium orantes. Duas Tungrorum cohortes, quatuor equitum turmas, universam Treverorum alam cum Julio Classico, præfecto, misit: e quibus pars in coloniâ Forojuliensi retenta, ne, omnibus copiis in terrestre iter versis, vacuo mari classis acceleraret. Duodecim equitum turmæ, et lecti e cohortibus, adversus hostem iêre: quibus adjuncta Ligurum cohors, vetus loci auxilium, et quingenti Alpini, qui nondum sub signis. Nec mora prœlio: sed acie ita instructâ, ut pars classicorum, mixtis paganis, in colles mari propinquos exsurgeret, quantum inter colles ac litus æqui loci, prætorianus miles expleret, in ipso mari ut annexa classis, et pugnæ parata, conversâ et minaci fronte prætenderetur. Vitelliani, quibus minor peditum vis, in equite robur, Alpinos proximis jugis, cohortes densis ordinibus post equitem locant. Treverorum turmæ obtulêre se hosti incaute, cum exci-

consilium aperit: et contra dicere auso Phirricum, trierarchum Liburnicarum Quintium Certum, equitem Romanum, bet: quorum morte exterriti, qui aderai nara et alieni metûs socia imperitoru verba Vitellii juravêre. Sed, ubi del Pacarius, et inconditos homines fatigare neribus occœpit, laborem insolitum pe tatem suam reputabant: insulam esse, lerent, et longe Germaniam viresque le reptos vastatosque classe, etiam quos col protegerent. Et aversi repente animi apertà vi; aptum tempus insidiis legêı qui Pacarium frequentabant, nudus et balineis interficitur; trucidati et comi ut hostium, ipsi interfectores ad Otho neque eos aut Otho præmio affecit, au tellius, in multâ colluvie rerum majo permixtos.

etiam Batavos Transrhenanosque Padus ipse: quem repente, contra Placentiam, transgressi, raptis quibusdam exploratoribus, ita cæteros terruêre, ut, adesse omnem Cæcinæ exercitum, trepidi ac falsi nuntiarent.

XVIII. Certum erat Spurinnæ (is enim Placentiam obtinebat) nec dum venisse Cæcinam, et, si propinquaret, coërcere intra munimenta militem, nec tres prætorias cohortes et mille vexillarios, cum paucis equitibus, veterano exercitui objicere. Sed indomitus miles et belli ignarus, correptis signis vexillisque, ruere, et retinenti duci tela intentare, spretis centurionibus tribunisque; quin proditionem, et accitum Cæcinam, clamitabant. Fit temeritatis alienæ comes Spurinna, primo coactus, mox velle simulans, quo plus auctoritatis inesset consiliis, si seditio mitesceret.

XIX. Postquam in conspectu Padus, et nox ap-

Othonianorum fide per colloquium et pr
dem petitus, postquam pax et concordia
irritis nominibus jactata sunt, consilia
oppugnationem Placentiæ magno terr
gnarus, ut initia belli provenissent, fama
fore.

XXI. Sed primus dies impetu magis,
rani exercitûs artibus, transactus: aper
muros subiêre, cibo vinoque prægraves.
tamine, pulcherrimum amphitheatri opu
tra muros, conflagravit: sive ab op
incensum, dum faces et glandes ac mi
in obsessos jaculantur; sive ab obsessis,
ingerunt. Municipale vulgus, pronum a
fraude illata ignis alimenta credidit a
vicinis coloniis, invidiâ et æmulatione,
Italiâ moles tam capax foret. Quocum
cidit, dum atrociora metuebantur, in
tanquam nihil gra

lium celebrantes culpantesve, uberioribus inter se probris quam laudibus stimulabantur.

XXII. Vixdum orto die, plena propugnatoribus mœnia: fulgentes armis virisque campi, densum legionum agmen, sparsa auxiliorum manus, altiora murorum sagittis aut saxis incessere; neglecta, aut ævo fluxa comminus aggredi. Ingerunt desuper Othoniani pila, librato magis et certo ictu, adversus temere subeuntes cohortes Germanorum, cantu truci, et more patrio nudis corporibus, super humeros scuta quatientium. Legionarius, pluteis et cratibus tectus, subruit muros, instruit aggerem, molitur portas. Contra prætoriani dispositos ad id ipsum molares ingenti pondere ac fragore provolvunt: pars subeuntium obruti; pars confixi et exsangues, aut laceri, cum augeret stragem trepidatio, eoque acrius e mœnibus vulnerarentur, rediêre, infractâ partium famâ. Et Cæcina, pudore cœptæ temere oppugnationis, ne irrisus ac vanus iisdem castris assideret, trajecto rursus Pado, Cremonam petere intendit. Tradidêre sese abeunti Turulius Cerialis cum compluribus classicis; et Julius Briganticus cum paucis equitum: hic præfectus alæ, in Batavis genitus; ille primipilaris, et Cæcinæ haud alienus, quod ordines in Germaniâ duxerat.

XXIII. Spurinna, comperto itinere hostium, defensam Placentiam, quæque acta, et quid Cæcina pararet, Annium Gallum per literas docet. Gallus legionem primam in auxilium Placentiæ ducebat, diffisus paucitate cohortium, ne longius obsidium et vim Germanici exercitûs parum tolerarent: ubi pulsum Cæcinam pergere Cremonam accepit, ægre coërcitam legionem, et pugnandi ardore usque ad seditionem progressam, Bedriaci sistit. Inter Veronam Cremonamque situs est vicus, duabus jam Romanis cladibus notus infaustusque. Iisdem diebus a Martio Macro haud procul Cremonâ prospere pugnatum:

mantibus. Certatim, ut q
procax ore, Annium Gallum
et Marium Celsum (nam e
cerat) variis criminibus incess
tionum ac discordiæ incitam
bæ: scelere et metu vecordes,
palam turbidis vocibus, mod
literis; qui humillimo cuique
tuens, trepidabat; rebus pros
adversa melior. Igitur Titia
bello præposuit. Interea Pau
egregiæ gestæ.

XXIV. Angebant Cæcina
cœpta, et senescens exercitûs s
centiâ, cæsis nuper auxiliis, e
exploratorum, crebra magis q
prœlia, inferior; propinquant
omne belli decus illuc conceder
avidius quam consul

cohortibus, et quingentis equitibus. Super hos e prætorio auxiliisque mille equites, cumulus prosperis, aut subsidium laborantibus, ducebantur.

XXV. Antequam miscerentur acies, terga vertentibus Vitellianis, Celsus, doli prudens, repressit suos. Vitelliani temere exsurgentes, cedente sensim Celso, longius secuti, ultro in insidias præcipitantur: nam a lateribus cohortes, legionum adversâ fronte, et subito discursu terga cinxerant equites. Signum pugnæ non statim a Suetonio Paulino pediti datum: cunctator naturâ, et cui cauta potius consilia cum ratione, quam prospera ex casu, placerent, compleri fossas, aperiri campum, pandi aciem jubebat; satis cito incipi victoriam, ubi provisum foret, ne vincerentur. Eâ cunctatione spatium Vitellianis datum, in vineas, nexu traducum impeditas, refugiendi: et modica silva adhærebat; unde rursus ausi promtissimos prætorianorum equitum interfecêre. Vulneratur rex Epiphanes, impigre pro Othone pugnam ciens.

XXVI. Tum Othonianus pedes erupit: protritâ hostium acie, versi in fugam, etiam qui subveniebant: nam Cæcina non simul cohortes, sed singulas acciverat; quæ res in prœlio trepidationem auxit, cum dispersos, nec usquam validos, pavor fugientium abriperet. Orta et in castris seditio, quod non universi ducerentur: vinctus præfectus castrorum, Julius Gratus, tamquam fratri, apud Othonem militanti, proditionem ageret; cum fratrem ejus, Julium Frontonem, tribunum, Othoniani sub eodem crimine vinxissent. Cæterum ea ubique formido fuit apud fugientes, occursantes, in acie, pro vallo, ut deleri cum universo exercitu Cæcinam potuisse, ni Suetonius Paulinus receptui cecinisset, utrisque in partibus percrebuerit. Timuisse se, Paulinus ferebat, tantum insuper laboris ac itineris, ne Vitellianus miles, recens e castris, fessos aggrederetur, et perculsis nullum retro subsidium foret. Apud paucos ea ducis ratio probata, in vulgus adverso rumore fuit.

decoris cupidine, reverentius et æquani
bant. Gravis alioquin seditio exarserat, q
initio (neque enim rerum a Cæcinâ gestar
interrumpi oportuerat) repetam. Cohor
rum, quas bello Neronis a quartadecimâ
gressas, cum Britanniam peterent, auc
motu, in civitate Lingonum Fabio Valer
retulimus, superbe agebant; ut cujusq
tentoria accessissent, coërcitos a se quart
ablatam Neroni Italiam, atque omnem be
in ipsorum manu sitam, jactantes. Cor
id militibus, acerbum duci: corrupta jur
disciplina: ad postremum Valens e petu
perfidiam suspectabat.

XXVIII. Igitur nuntio allato, pulsam
alam Tungrosque a classe Othonis, et N
Galliam circumiri; simul curâ socios tu
litari astu cohortes turbidas, ac, si unâ
validas dispergendi: partem Batavoru

reptis sarcinis, tabernacula ducis, ipsamque humun pilis et lanceis rimabantur: nam Valens servili vest apud decurionem equitum tegebatur. Tum Alphenu Varus, præfectus castrorum, deflagrante paulati seditione, addit consilium, vetitis obire vigilias centurionibus, omisso tubæ sono, quo miles ad bell munia cietur. Igitur torpere cuncti, circumspectar inter se attoniti: et id ipsum, quod nemo regeret, paventes; silentio, patientiâ, postremo precibus a lacrymis veniam quærebant. Ut vero deformis e flens, et præter spem incolumis, Valens processit, gaudium, miseratio, favor: versi in lætitiam, (ut est vulgus utroque immodicum) laudantes gratantesque, circumdatum aquilis signisque in tribunal ferunt. Ille utili moderatione non supplicium cujusquam poposcit: ac ne dissimulans suspectior foret, paucos incusavit; gnarus civilibus bellis plus militibus, quam ducibus, licere.

XXX. Munientibus castra apud Ticinum, de adversâ Cæcinæ pugnâ allatum, et prope renovata seditio, tamquam fraude et cunctationibus Valentis prœlio defuissent. Nolle requiem, non exspectare [redacted]

antissimae libidine, ...
rrorem atque odium caedes Galbae; con
ım belli nemo imputabat. Vitellius vent
bi ipse hostis; Otho luxu, saevitiâ, au
ublicae exitiosior ducebatur. Conjunctis (
/alentis copiis, nulla ultra penes Vitellia
ıuin totis viribus certarent. Otho consult
bellum, an fortunam experiri placeret.
tonius Paulinus, dignum famâ suâ ratus,
illâ tempestate militaris rei callidior hab
toto genere belli censere, festinationem
moram ipsis utilem disseruit:

XXXII. Exercitum Vitellii universum
nec multum virium a tergo, quoniam
meant, et deserere Rheni ripam, irrupti
festis nationibus, non conducat: Britan
tem hoste et mari distineri: Hispania
ita redundare: provinciam Narbonen
... et adverso proelio contremuisse:
... Trans

...atum, et, si prœli
:uisset, auctis viribus certaturos.

XXXIII. Accedebat sententiæ Paulini Mar
sus: idem placere Annio Gallo, paucos ante d
iu equi afflicto, missi, qui consilium ejus sciscit
tur, retulerant. Otho pronus ad decertandun
er ejus Titianus, et præfectus prætorii Proculu
eritiâ properantes, Fortunam et deos et nume
onis adesse consiliis, adfore conatibus, testabar
neu quis obviam ire sententiæ auderet, in adu
nem concesserant. Postquam pugnari placitum
esse pugnæ imperatorem, an seponi melius foret
avêre. Paulino et Celso jam non adversantibus
rincipem objectare periculis viderentur, iidem
terioris consilii auctores perpulêre, ut Brixellum
ederet, ac, dubiis prœliorum exemtus, summæ
ı et imperii se ipsum reservaret. Is primus dies
ianas partes afflixit: namque et cum ipso præ-
um cohortium et speculatorum equitumque ve-
ianus discessit...

ris, quæ firmitatem pontis continerent. S
rarum funes non extenti fluitabant, ut, aug
e flumine, inoffensus ordo navium attolleret
debat pontem imposita turris, et in extrema
m educta; unde tormentis ac machinis host
ulsarentur.

XXV. Othoniani in ripâ turrim struxerant, s
e et faces jaculabantur. Et erat insula amn
o, in quam gladiatores navibus molientes, Ge
nando prælabebantur. Ac forte plures tran
sos, completis Liburnicis, per promtissimos gl
rum Macer aggreditur. Sed neque ea co
ia gladiatoribus ad prœlia, quæ militibus; n
de nutantes e navibus, quam stabili gradu
vulnera dirigebant. Et, cum variis trepida
inclinationibus mixti remiges propugnatoresq
rentur, desilire in vada ultro Germani, rete
puppes, scandere foros, aut comminus mergere
cuncta, in oculis utriusque exercitûs, quan
ra Vitellianis, tanto acrius Othoniani causa
remque cladis detestabantur.

XXVI. Et prœlium quidem, abruptis quæ s

...ipem pro pessi
...is expetitum; ita neque Pauli
quâ prudentiâ fuit, sperâsse corruptissimo sæ-
ıntam vulgi moderationem, reor, ut, qui pacem
ımore turbaverant, bellum pacis caritate depo-
t; neque aut exercitus linguis moribusque dis-
in hunc consensum potuisse coalescere, aut
ıs ac duces, magnâ ex parte luxûs, egestatis,
um sibi conscios, nisi pollutum obstrictumque
s suis principem passuros.

.XVIII. Vetus ac jam pridèm insita mortali-
tentiæ cupido cum imperii magnitudine adole-
ɔitque. Nam, rebus modicis, æqualitas facile
ur: sed ubi, subacto orbe, et æmulis urbibus
ue excisis, securas opes concupiscere vacuum
ıa inter patres plebemque certamina exarsêre:
bulenti tribuni, modo consules prævalidi; et
c foro tentamenta civilium bellorum. Mox
nfimâ C. Marius, et nobilium sævissi...
victam armis libertat...

atum; Othone per literas flagitante, ut maturan
nilitibus, ut imperator pugnæ adesset, poscentib
lerique copias trans Padum agentes acciri post
ant. Nec perinde dijudicari potest, quid optim
actu fuerit, quam pessimum fuisse, quod factum

XL. Non ut ad pugnam, sed ad bellandum,
ecti, confluentes Padi et Adduæ fluminum, XVI
millium spatio distantes, petebant. Celso et
lino abnuentibus, militem itinere fessum, sarcinis
vem, objicere hosti, non admissuro, quo minus e
ditus, et vix quatuor millia passuum progressus
incompositos in agmine, aut dispersos et vallum
lientes aggrederetur. Titianus et Proculus, ubi
siliis vincerentur, ad jus imperii transibant. A
sane citus equo Numida cum atrocibus mandatis,
bus Otho, increpitâ ducum segnitiâ, rem in discr
mitti jubebat; æger morâ, et spei impatiens.

XLI. Eâdem die, ad Cæcinam, operi pont
cohortium tribuni.

. - ..., via
... aguini angusta. Circumsistere alii
, quærere alii: incertus undique clamor ac-
n, vocitantium; et, ut cuique audacia vel
in primam postremamve aciem prorumpe-
revehebantur.

Attonitas subito terrore mentes falsum
in languorem vertit, repertis, qui descivisse
exercitum ementirentur. Is rumor, ab ex-
is Vitellii dispersus, an in ipsâ Othonis
dolo seu forte surrexerit, parum comper-
isso pugnæ ardore, Othoniani ultro salu-
hostili murmure excepti, plerisque suorum
æ causa salutandi, metum proditionis fe-
n incubuit hostium acies, integris ordini-
et numero præstantior: Othoniani, quam-
si, pauciores, fessi, prœlium tamen acri-
: et, per locos arboribus ac vineis im-
una pugnæ facies: comminus eminusque
uneis concurrebant: ...

tores latus hostium invect...

XLIV. Et, mediâ acie perruptâ,
Othoniani, Bedriacum petentes. Imr
tium: obstructæ strage corporum
cædis fuit; neque enim, civilibus
prædam vertuntur. Suetonius Pauli
Proculus diversis itineribus castra vit
Aquilam, tertiædecimæ legionis leg
tum inconsultus pavor obtulit: mult
lum ingressus, clamore seditiosoru
circumstrepitur: non probris, non ma
desertorem proditoremque increpant
crimine ejus, sed, more vulgi, suun
tium aliis objectantes. Titianum
juvit, dispositis jam excubiis, comp
bus, quos Annius Gallus precibus,
ritate flexerat, ne super cladem adve
met ipsi cædibus sævirent: sive fin
seu resumere arma mallent, unicum v

..gatio: nec apud duces Vite
..atum, quo minus pacem concederent. I
..lisper retenti: ea res hæsitationem attulit, ig
..uc, an impetrâssent. Mox remissâ legat
..uit vallum. Tum victi victoresque in lacr
..isi, sortem civilium armorum miserâ lætitiâ
tantes. Iisdem tentoriis alii fratrum, alii pro
..orum, vulnera fovebant. Spes et præmia in
..uo: certa funera et luctus: nec quisquam a
..li expers, ut non aliquam mortem mœreret. I
..itum Orphidii legati corpus honore solito crem
paucos necessarii ipsorum sepelivêre: cæteru
..us super humum relictum.

LVI. Opperiebatur Otho nuntium pugnæ, n
..iam trepidus, et consilii certus: mœsta primu
dein profugi e prœlio perditas res patefaciun
..exspectavit militum ardor vocem imperatoris
..i habere animum jubebant: superesse adhu
vires, et ipsos extrema passuros
erat adulatio ...

Fortuna: nec tempus computaveritis: temperare felicitati, quâ te non putes Civile bellum a Vitellio cœpit, et, ut certaremus armis, initium illic fuit: semel certemus, penes me exemplum Othonem posteritas æstimet. Fruetur tre, conjuge, liberis: mihi non ultione opus est. Alii diutius imperium tenu tam fortiter reliquerit. An ego tantu pubis, tot egregios exercitus, sterni ru publicæ eripi patiar? Eat hic mecum a quam perituri pro me fueritis: sed este nec diu moremur, ego incolumitatem constantiam meam. Plura de extremis ignaviæ est: præcipuum destinationis me tum habete, quod de nemine queror: n deos vel homines, ejus est, qui vivere ve

XLVIII. Talia locutus, ut cuique æ

......, neu, patruum sibi Oth
......, aut oblivisceretur unquam, aut nimium
minisset.

XLIX. Post quæ, dimotis omnibus, paulun
quievit: atque illum, supremas jam curas animo
utantem, repens tumultus avertit, nuntiatâ cons
natione ac licentiâ militum: namque abeuntibus e
ium minitabantur; atrocissimâ in Verginium
quem, clausâ domo, obsidebant. Increpitis seditio
uctoribus, regressus, vacavit abeuntium alloqui
onec omnes inviolati digrederentur. Vesperascen
e, sitim haustu gelidæ aquæ sedavit: tum, allat
gionibus duobus, cum utrumque pertentâsset, al
um capiti subdidit: et explorato, jam profecto
icos, noctem quietam, utque affirmatur, non in
nnem egit: luce primâ, in ferrum pectore incu
. Ad gemitum morientis ingressi liberti ser
ie, et Plotius Firmus, prætorii præfectus, unum
us invenêre. Funus maturatur
ibus petierat ...

altero egregio, tantumdem apud posteros m bonæ famæ, quantum malæ. Ut conquire sa, et fictis oblectare legentium animos, proc tate cœpti operis crediderim; ita vulgatis tr ue demere fidem non ausim. Die, quo B certabatur, avem invisitatâ specie apud Regiu lum celebri loco consedisse, incolæ memorar einde cœtu hominum aut circumvolitantium a territam pulsamve, donec Otho se ipse inter : tum ablatam ex oculis; et tempora reputa initium finemque miraculi cum Othonis exi etisse.

. In funere ejus, novata luctu ac dolore milit o: nec erat, qui coërceret. Ad Verginiu modo, ut reciperet imperium, nunc, ut leg apud Cæcinam ac Valentem fungeretur, mi s orabant. Verginius, per aversam domûs pa furtim degressus, irrumpentes frustratus e m, quæ Brixelli egerant, cohortium preces R Gallus tulit: et venia statim impetrata, co ntibus ad victorem, per Flavium Sabinum, s, quibus præfuerat.

..p.. adscitus, magi
..lescereret. Moderatione meliorum
et rediêre omnes Bononiam, rursus consilia
mul, medio temporis, plures nuntii sperabant
noniæ, divisis per itinera, qui recentissimun
que percontarentur, interrogatus Othonis
causam digressûs, habere se suprema ejus n
respondit: ipsum viventem quidem relictum, s
posteritatis curâ, et abruptis vitæ blandimentis.
admiratio, et plura interrogandi pudor: atque on
nimi in Vitellium inclinavêre.

LIV. Intererat consiliis frater ejus L. Vit
que jam adulantibus offerebat, cum repente Co
ertus Neronis, atroci mendacio universos per
irmans, superventu XIV legionis, junctis a I
viribus, cæsos victores, versam partium f
n. Causa fingendi fuit, ut diplomata Oth
negligebantur, lætiore nuntio revalescerent.
nus quidem rapide in Urbem vectus ...
jussu Vitellii ...

... modestia fuit, quod

LVI. Cæterum Italia gravius atq
bello, afflictabatur: dispersi per mu
Vitelliani, spoliare, rapere, vi et st
omne fas nefasque avidi aut venales,
profano abstinebant. Et fuêre, qu
specie militum, interficerent: ipsiqu
num gnari, refertos agros, dites domi
aut, si repugnatum foret, ad exscidi
obnoxiis ducibus, et prohibere non au
ritiæ in Cæcinâ, plus ambitionis: V
et quæstus infamis, eoque alienæ eti
mulator. Jam pridem attritis Italia
peditum equitumque, vis, damnaque, e
tolerabantur.

LVII. Interim Vitellius, victoriæ
ad integrum bellum, reliquas Germ
vires trahebat. Pauci veterum mili
relicti, festinatis per Gallias delectibu
...

... numerus aderat per latro ... apta bello manus. Cæso Galbâ, in O pronus, nec Africâ contentus, Hispaniæ, a freto diremtæ, imminebat. Inde Cluvio Ruf tus: et decimam legionem propinquare lit transmissurus, jussit: præmissi centuriones, Maurorum animos Vitellio conciliarent: nequ duum fuit, magnâ per provincias Germanici exer famâ. Spargebatur insuper, spreto Procuratoris cabulo, Albinum insigne regis, et Jubæ no usurpare.

LIX. Ita mutatis animis, Asinius Pollio, alæ p fectus, e fidissimis Albino, et Festus ac Scipio, ortium præfecti, opprimuntur. Ipse Albinus, d Tingitanâ provinciâ Cæsariensem Mauritani etit, appulsus litori, trucidatur: uxor ejus, cum rcussoribus obtulisset, simul interfecta est: ni rum, quæ fierent, Vitellio anquirente: brevi u quamvis magna transibat. ...

Exercitum ...

...... tristi morâ squalidos tenuit
cessariis magis defensionibus quam
Proditionem ultro imputabant: s
prœlium itineris, fatigationem O
mixtum vehiculis agmen, ac pleraq
suæ assignantes: et Vitellius cred
fidem absolvit. Salvius Titianus
nullum discrimen adiit, pietate et i
Mario Celso consulatus servatur: s
objectumque mox in senatu Cæcil
eum honorem pecuniâ mercari, nec
voluisset. Restitit Vitellius; dedi
sulatum Simplici innoxium et inemt
adversus criminantes Galeria, ux
texit.

LXI. Inter magnorum virorum
dendum dictu) Mariccus quidam,
inserere sese Fortunæ, et provocar
simulatione numinum ausus est

-------- -r
...at a labore ac virtute miles,
..uine voluptatum, et contemtu ducis. F
in Urbem edictum, quo vocabulum Augusti d
Cæsaris non reciperet, cum de potestate nihil
heret. Pulsi Italiâ mathematici. Cautum
ne equites Rom. ludo et arenâ polluerentur. I
id principes pecuniâ et sæpius vi perpuleran
pleraque municipia et coloniæ æmulabantur,
ruptissimum quemque adolescentium pretio illic

LXIII. Sed Vitellius, adventu fratris, et
pentibus dominationis magistris, superbior et atro
occidi Dolabellam jussit, quem in coloniam A
natem sepositum ab Othone, retulimus. Dolab
uditâ morte Othonis, Urbem introierat: id ei Pl
ius Varus, præturâ functus, ex intimis Dolab
micis, apud Flavium Sabinum, præfectum Ur
bjecit, tamquam, ruptâ custodiâ, ducem se vi
rtibus ostentâsset: addidit, tentatam cohort
æ Ostiæ ageret: nec ulli...

...manicum a se, sed Vitelli
postea fortunæ illecebris, a
gaudium evicta, domûs suæ t

LXV. Digressum a Lugd
vius Rufus assequitur, omissà
gratulationem vultu ferens, an
se criminationibus gnarus. H
tus, detulerat, tamquam, audit
principatu, propriam ipse pote
Hispaniarum tentâsset: eoque
principem præscripsisset. Int
ex orationibus ejus, contumelios
se ipso popularia. Auctoritas
puniri ultro libertum suum Vitel
comitatui principis adjectus, no
quam rexit absens, exemplo L.
berius Cæsar ob metum, Vitel
formidine retinebat. Non idem
honos: profugerat Britanniâ, ob i
missus est in locum ejus Vettius
tibus.

LXVI. Angebat Vi...

... fecissent: qu

... suo jungi, ut fidos; legionem,
ibus traductam, eo flexu itineris ire jubet,
nam vitarent: namque et Viennenses time

Nocte, quâ proficiscebatur legio, relictis pa
bus, pars Taurinæ Coloniæ ambusta: quod d
, ut pleraque belli mala, majoribus aliarum
cladibus obliteratum. Quartadecimani po
n Alpibus degressi sunt, seditiosissimus quisq
Viennam ferebant: consensu meliorum co
i, et legio in Britanniam transvecta.

XVII. Proximus Vitellio e prætoriis cohortibu
erat: separati primum, deinde, addito honesta
nis lenimento, arma ad tribunos suos defere
donec motum a Vespasiano bellum crebres
tum, resumtâ militiâ, robur Flavianarum par
ēre. Prima classicorum legio in Hispaniam
it pace et otio mitesceret: undecima ac sep
s hibernis redditæ: tertiadecimani
atra jussi: nam C

nem. Interim Verginii servus forte obviu cussor Vitellii, insimulatur: et ruebat ad c miles, mortem Verginii exposcens. Ne quidem, quamquam ad omnes suspiciones de innocentiâ ejus dubitavit: ægre tamen qui exitium viri consularis, et quondam flagitabant. Nec quemquam sæpius, quan nium, omnis seditio infestavit: manebat viri et fama; sed oderant, ut fastiditi.

LXIX. Postero die, Vitellius, senatûs l quam ibi opperiri jusserat, auditâ, transg castra, ultro pietatem militum collaudavit; tibus auxiliis, tantum impunitatis atque ar legionariis accessisse. Cohortes Batavorum truculentius auderent, in Germaniam remiss cipium interno simul externoque bello paranti Reddita civitatibus Gallorum auxilia, inge rus, et primâ statim defectione inter inania

...ructis altaribus
... ...gium in morem; quæ, læta in ...
...nox perniciem ipsis fecêre. Aderant Valens
...na, monstrabantque pugnæ locos: hinc i...
...gionum agmen, hinc equites coortos: inde c...
...sas auxiliorum manus. Jam tribuni præfe...
...ua quisque facta extollentes, falsa. vera, aut ...
...ero miscebant. Vulgus quoque militum, cl...
...t gaudio deflectere viâ, spatia certaminum rec...
...ere, aggerem armorum, strues corporum in...
...irari. Et erant, quos varia fors rerum, lacrym...
misericordia subiret: at non Vitellius flexit oc...
... tot millia insepultorum civium exhorruit: l...
...ro, et tam propinquæ sortis ignarus, instaur...
...um diis loci.

...XXI. Exin Bononiæ a Fabio Valente gladi...
spectaculum editur, advecto ex Urbe c...
...ntoque magis propinquabat, tanto corruptius i...
...xtis histrionibus et spadonum gregib...
...nianæ aulæ ingenio ...

initiis cœptum, mendacium valuit. Exstitera
m, Scribonianum se Camerinum ferens, Nero
rum temporum metu in Istriâ occultatum, quo
lientelæ et agri veterum Crassorum ac nomini
manebat. Igitur deterrimo quoque in argu
um fabulæ assumto, vulgus credulum et quidan
um, errore veri, seu turbarum studio, certatin
egabantur; cum pertractus ad Vitellium, inter
usque, quisnam mortalium esset, postquam null
fides, et a domino noscebatur, conditione fu
us, nomine Geta, sumtum de eo supplicium ser
in modum.

XXIII. Vix credibile memoratu est, quantun
biæ socordiæque Vitellio adoleverit, postquan
latores e Syriâ Judæâque, adactum in verb
Orientem, nuntiavêre. Nam, etsi vagis adhu
certis auctoribus, erat tamen in ore famâqu
asianus; ac plerumque ad nomen ejus Vitelliu
abatur. Tum ipse, exercitusque, ut nullo æmulo
iâ, libidine, raptu, in externos mores prorupe

XXIV. At Vespasianus bellum armaque, e

, quam virium: fluxam pe
cordias militum fidem, et periculum ex singulis.
enim profuturas cohortes alasque, si unus alt
præsenti facinori paratum ex diverso præmium p
Sic Scribonianum sub Claudio interfectum; sic
cussorem ejus, Volaginium, e gregario ad su
militiæ provectum. Facilius universos impelli,
ingulos vitari.

LXXVI. His pavoribus nutantem et alii l
micique firmabant, et Mucianus, post multos
retosque sermones, jam et coram ita locu
Omnes, qui magnarum rerum consilia suscip
stimare debent, an, quod inchoatur, reipublicæ u
sis gloriosum, aut promtum effectu, aut certe
duum sit. Simul ipse, qui suadet, considerar
t, adjiciatne consilio periculum suum: et, si l
na cœptis adfuerit, cui summum decus acquira
go te, Vespasiane, ad imperium voco, tam salu
publicæ, quam tibi magnificum. Juxta deos
i manu positum

giones, exarmat cohortes, nova quotidie be ministrat: si quid ardoris ac ferociæ mil popinis et comissationibus et principis imit teritur. Tibi e Judæâ et Syriâ et Ægyp legiones integræ, nullâ acie exhaustæ, no corruptæ; sed firmatus usu miles, et bel externi: classium, alarum, cohortium fidissimi reges: et tua ante omnes experie

LXXVII. "Nobis nihil ultra arrogabo, post Valentem ac Cæcinam numeremur. Mucianum socium spreveris, quia æmulu periris: me Vitellio antepono, te mihi. T triumphale nomen, duo juvenes, capax ja alter, et primis militiæ annis apud Germanic exercitus clarus. Absurdum fuerit, non c perio ei, cujus filium adoptaturus essem, s perarem. Cæterum inter nos non idem pro adversarumque rerum ordo erit. Nam, si honorem

. --- ...... in agris ejus, conspicuâ alt
repente prociderat; ac posterâ die, eodem
resurgens, procera et latior virebat: grande i
perumque, consensu haruspicum; et summa
tudo juveni admodum Vespasiano promissa
primo triumphalia et consulatus, et Judaïcæ v
decus, implêsse fidem ominis videbantur: u
adeptus est, portendi sibi imperium credebat
Judæam inter Syriamque Carmelus: ita vocant
tem deumque: nec simulacrum deo aut ter
situm tradidêre majores; aram tantum et re
tiam. Illic sacrificanti Vespasiano, cum spe
cultas versaret animo, Basilides sacerdos, ins
identidem extis, "Quidquid est," inquit, "V
siane, quod paras, seu domum exstruere, seu
atare agros, sive ampliare servitia, datur tibi m
sedes, ingentes termini, multum hominum."
mbages et statim exceperat fama, et tunc aperi
nec quidquam magis in ore vulgi: crebriores
......

..g...., ...bus novis novum fuit. Ut
tantæ vicissitudinis offusam oculis caliginen
militariter locutus, læta omnia et affluentia
namque id ipsum opperiens Mucianus, alacı
tem in verba Vespasiani adegit. Tum Antio
theatrum ingressus, ubi illis consultare mos
currentes et in adulationem effusos alloquit
decorus etiam Græcâ facundiâ, omniumque,
ceret atque ageret, arte quâdam ostentatoı
æque provinciam exercitumque accendit, qu
asseverabat Mucianus, statuisse Vitellium,
manicas legiones in Syriam, ad militiam o
quietamque, transferret; contra Syriacis le
Germanica hiberna, cœlo ac laboribus dur
entur. Quippe et provinciales sueto milit
ubernio gaudebant, plerique necessitudinibu
oinquitatibus mixti; et militibus vetustate
orum nota et familiaria castra in modum p
diligebantur.

r...

...erant.

LXXXII. Prima belli cura, agere delectu vocare veteranos: destinantur validæ civitates cendis armorum officinis: apud Antiochenses argentumque signatur: eaque cuncta per ic ministros, suis quæque locis, festinabantur. Vespasianus adire, hortari, bonos laude, segn emplo, incitare sæpius, quam coërcere; vitia amicorum, quam virtutes dissimulans. Multos fecturis et procurationibus, plerosque senatori dinis honore percoluit, egregios viros et mox su adeptos; quibusdam fortuna pro virtutibus fuit. nativum militi neque Mucianus primâ concione, nodice, ostenderat; ne Vespasianus quidem pl vili bello obtulit, quam alii in pace: egregie fi dversus militarem largitionem, eoque exercitu ore. Missi ad Parthum Armeniumque legati, isumque, ne, versis ad civile bellum legion erga nudarentur. Titum instare Jud...

terentur.

LXXXIV. Igitur navium, militum, paratu strepere provinciæ. Sed nihil æqu quam pecuniarum conquisitio: eos esse l nervos, dictitans Mucianus, non jus aut cognitionibus, sed solam magnitudinem o tabat. Passim delationes; et locupletissim in prædam correpti: quæ gravia atque ir sed necessitate armorum excusata, etian mansêre; ipso Vespasiano, inter initia i obtinendas iniquitates haud perinde obstinar indulgentiâ Fortunæ et pravis magistris did que est. Propriis quoque opibus Mucian juvit, largus privatim, quod avidius de rep meret. Cæteri conferendarum pecuniarum secuti: rarissimus quisque eamdem in re licentiam habuerunt.

LXXXV. Accelerata interim Vespasia Illyrici exercitûs studio. transgressi in parte

.... bello int
er varias moras susceptum ad Vespasianun
rahens, et ex nuntiis cunctabundus, aut propei

LXXXVI. At in Pannonià XIII legio ac
Galbina, dolorem iramque Bedriacensis pugna
inentes, haud cunctanter Vespasiano accessêr
ræcipuâ Primi Antonii. Is legibus nocens, et
ore Neronis falsi damnatus, inter alia belli n
natorium ordinem recuperaverat. Præposit
'albâ septimæ legioni, scriptitâsse Othoni cred
r, ducem se partibus offerens: a quo neglectus
illo Othoniani belli usu fuit: labantibus Vitellii
s, Vespasianum secutus, grande momentum
lit; strenuus manu, sermone promtus, serenda
os invidiæ artifex, discordiis et seditionibus pote
ptor, largitor, pace pessimus, bello non spernend
ncti inde Mœsici ac Pannonici exercitus Dalma
n militem traxêre, quamquam consularibus lega
il turbantibus. Titus Ampius Flavianus Pann
n, Poppæus Sil.....

...... petebat. Sexaginta millia
bantur, licentiâ corrupta: calonun
procacissimis etiam inter servos
tot legatorum amicorumque com
parendum, etiam si summâ modes
rabant multitudinem obvii ex Urbe
que; quidam metu, multi per adu
paulatim omnes, ne, aliis profici
manerent. Aggregabantur e plebe
sequia Vitellio cogniti, scurræ,
quibus ille amicitiarum dehonesta
debat. Nec coloniæ modo, aut m
copiarum, sed ipsi cultores arvaque
gibus, ut hostile solum, vastabantu

LXXXVIII. Multæ et atroce
cædes, post seditionem Ticini cœp
gionum auxiliorumque discordiâ;
ganos certandum foret, consensu.
ges ad septimum ab Urbe lapide
militibus Vitellius paratos cibos, u
ginam, dividebat: et effusa plebe
miscuerat. Incuriosos milites (ver

. ..ᴜ..ius, a ponte Milvio,
, paludatus accinctusque, senatum et po
ante se agens, quo minus, ut captam, Urbem i
deretur, amicorum consilio deterritus, sumtâ
textâ et composito agmine, incessit. Quatuc
gionum aquilæ per frontem, totidemque circa
gionibus aliis vexilla, mox XII alarum signa, et,
peditum ordines, eques: dein quatuor et XXX
hortes, ut nomina gentium, aut species armoı
forent, discretæ. Ante aquilam præfecti castroı
:ribunique et primi centurionum, candidâ veste: c
eri juxta suam quisque centuriam, armis donisq
ılgentes. Et militum phaleræ torquesque splend
ınt: decora facies, et non Vitellio principe digm
:ercitus. Sic Capitolium ingressus, atque ibi m:
:m complexus, Augustæ nomine honoravit.

XC. Posterâ die, tamquam apud alterius civitat
atum populumque, magnificam orationem de s
:ipso promsit, industriam temperanti-
'ibus attollens·

diâ, velut inter temulentos agebat. Sed comi
lum cum candidatis civiliter celebrans, omn
æ plebis rumorem, in theatro ut spectator,
ut fautor, affectavit: quæ, grata sane et p
ia, si a virtutibus proficiscerentur, memoriâ vi
is, indecora et vilia accipiebantur. Ventital
natum; etiam cum parvis de rebus patres co
entur. Ac forte Priscus Helvidius, prætor d
tus, contra studium ejus censuerat. Commot
Vitellius, non tamen ultra, quam tribun
s in auxilium spretæ potestatis advocavit. M
antibus amicis, qui altiorem iracundiam ej
antur, nihil novi accidisse, respondit, quod d
ores in republicâ dissentirent: solitum se eti
seæ contradicere. Irrisêre plerique impudentia
lationis: aliis id ipsum placebat, quod nemine
æpotentibus, sed Thraseam, ad exemplar ve
æ legisset.

CII. Præposuerat prætorianis P. Sabinum,
cturâ cohortis; Julium Priscum, tum cent
m: Priscus Valentis, Sabinus Cæcinæ gra
ant. Inter discordes Vitellio nihil auctoritati

[redacted]

... urmari: per illecebras Urbis et inho
ictu, corpus otio, animum libidinibus imminue
Postremo, ne salutis quidem cura: infamibus V
ani locis magna pars tetendit: unde crebræ in
us mortes. Et, adjacente Tiberi, Germano
Gallorumque obnoxia morbis corpora fluminis avi
: æstûs impatientia labefecit. Insuper confu
avitate vel ambitu, ordo militiæ. Sedecim p
riæ, quatuor urbanæ cohortes scribebantur,
ngula millia inessent. Plus in eo delectu Va
debat, tamquam ipsum Cæcinam periculo exer
t: sane adventu ejus partes convaluerant, et si
um lenti itineris rumorem prospero prœlio verter
nisque inferioris Germaniæ miles Valentem
tabatur: unde primum creditur Cæcinæ fides fl
se.

XCIV. Cæterum non ita ducibus indulsit Vit
, ut non plus militi liceret: sibi quisque militia
isêre; quamvis indignus, si ita mal...

roni fecisset: cæsæ publice victimæ crema
facem Augustales subdidêre: quod sacerdoti
Romulus Tatio regi, ita Cæsar Tiberius Juli
sacravit. Nondum quartus a victoriâ mensis
bertus Vitellii, Asiaticus, Polycletos, Patro
vetera odiorum nomina æquabat. Nemo in i
probitate aut industriâ certavit: unum ad pot
iter, prodigis epulis et sumtu ganeâque satiar
plebiles Vitellii libidines. Ipse abunde ratus,
sentibus frueretur, nec in longius consultans,
millies sestertiûm, paucissimis mensibus, interv
creditur. Magna et misera civitas, eodem
Othonem Vitelliumque passa, inter Vinios,
Icelos, Asiaticos, variâ et pudendâ sorte a
donec successêre Mucianus et Marcellus, et
alii homines, quam alii mores.

XCVI. Prima Vitellio tertiæ legionis d
nuntiatur, missis ab Aponio Saturnino epistoli

.... consulari: trium legio-
:gati, pares jure, et, prosperis Vitellii rebus,
ri ad obsequium, adversam ejus fortunam ex
detrectabant. In Africâ legio cohortesque,
: a Clodio Macro, mox a Galbâ dimissæ, rur-
su Vitellii militiam cepêre: simul cætera ju-
dabat impigre nomina: quippe integrum illic
rabilem proconsulatum Vitellius, famosum
que, Vespasianus egerat: perinde socii de
utriusque conjectabant: sed experimentum
uit.

'III. Ac primo Valerius Festus, legatus,
rovincialium cum fide juvit: mox nutabat,
pistolis edictisque Vitellium, occultis nuntiis
num, fovens, et hæc illave defensurus, prout
ent. Deprehensi cum literis edictisque Ves-
per Rhætiam et Gallias, militum et centu-
uidam, ad Vitellium missi, necantur: plures
fide amicorum, aut suomet astu occultati
lii ...

sermonum Rubrio Gallo, rata .
fore pacta transitionis. Simul c
erga Fabium Valentem admoneba
Vitellium, gratiam viresque apud
pararet.

C. Cæcina complexu Vitellii
digressus, partem equitum ad oc
nam præmisit: mox vexilla quart
tædecimæ legionum; dein quint
secutæ: postremo agmine unaet
prima Italica incessêre, cum vex
tannicarum legionum, et electis
Cæcinâ, scripsit Fabius Valens ex
ductaverat, ut in itinere opperire
Cæcinâ convenisse: qui præsen
immutatum id consilium finxit,
totâ mole occurreretur. Ita accele
monam, pars Hostiliam petere ju
nam devertit, prætexto classem
Patavii secretum componendæ pro
Namque Lucilius Bassus, post

...tibus subruebat. E ...menti minor difficultas erat, lubricâ ...ndam fidem classe, ob memoriam recentis ...ne militiæ.

LIBER TERTIUS.

U.C.823. J.C. 70. I. Meliore fato fideq[ue]
vianarum duces consilia
Petovionem in hiberna te
gionis convenerant: illic agitavêre,
strui Pannoniæ Alpes, donec a tergo
consurgerent; an ire comminus, et ce
constantius foret. Quibus opperiri au
bellum videbatur, Germanicarum leg
mamque extollebant, et advenisse mo
Britannici exercitûs robora: ipsis ne
rem pulsarum nuper legionum: et

...pannusque; utrimque
:quos, tributa: ipsamque Italiam et opes Urbis
i inferre arma ultro velint, duas classes, vacuu
.llyricum mare. Quid tum claustra montium
utura? quid tractum in æstatem aliam bellum?
nterim pecuniam et commeatus? Quin potiu
pso uterentur, quod Pannonicæ legiones, dec
nagis, quam victæ, resurgere in ultionem proper
Mœsici exercitus integras vires attulerint. Si
ierus militum potius, quam legionum, putetur,
inc roboris, nihil libidinum: et profuisse discipl
sum pudorem. Equites vero ne tum quidem
s; sed, quamquam rebus adversis, disjectam
llii aciem. Duæ tunc Pannonicæ ac Mœsicæ
rrupêre hostem: nunc XVI alarum conjun
gna pulsu sonituque et nube ipsâ operient ac sup
ident oblitos prœliorum equites equosque. N
is retinet, idem suasor auctorque consilii ero. V
ibus fortuna in integro est, legiones continet
hi expeditæ cohortes...

p... locum quæsisse credebatur: omissâ Pannoniâ, ingressum Italia[r] exemtum, rerum novarum cupido l[ ] sumere, et misceri civilibus armis, [ ] dente Cornelio Fusco; non, quia in egebat, sed ut consulare nomen s[ ] maxime partibus honestâ specie præte

V. Cæterum, ut transmittere in et usui foret, scriptum Aponio Satur[ ] citu Mœsico celeraret. Ac, ne inc[ ] barbaris nationibus exponerentur, pr[ ] tarum Iazygum, penes quos civitat[ ] commilitium adsciti: plebem quoque tum, quâ solâ valent, offerebant: re[ ] nus, ne inter discordias externa molir[ ] jore ex diverso mercede, jus fasque e[ ] huntur in partes Sido atque Italicus, re[ ] quîs vetus obsequium erga Romanos commissæ patientior. Posita in latus

- -jus audita. Inde Patavium et
partibus adjunxêre: illic cognitum, tres Vitel
cohortes, et alam, cui Sebonianæ nomen, ad F
Allieni, ponte juncto, consedisse. Placuit o
nvadendi incuriosos: nam id quoque nuntial
Luce primâ inermos plerosque oppressêre.
lictum, ut, paucis interfectis, cæteros pavor
nutandam fidem cogerent: et fuêre, qui se st
lederent: plures, abrupto ponte, instanti hosti
bstulerunt.

VII. Vulgatâ victoriâ, post principia belli se
um Flavianos, duæ legiones, septima Galbiana,
adecima Gemina, cum Vedio Aquilâ, legato,
vium alacres veniunt: ibi pauci dies ad requ
mti; et Minucius Justus, præfectus castrorum
onis septimæ, quia adductius, quam civili be
peritabat, subtractus militum iræ, ad Vespasian
ssus est. Desiderata diu res, interpretatione g
, in majus accipitur, postquam Gall

ditionem subigi. Eadem Mucianus c monebat, incruentam et sine luctu vi hujuscemodi prætexendo; sed gloriæ omne belli decus sibi retinens. Cæte tibus terrarum spatiis, consilia post re

IX. Igitur repentino incursu Ant hostium irrumpit; tentatisque levi pro æquo discessum. Mox Cæcina inter cum Veronensium, et paludes Tartari f permuniit; tutus loco, cum terga f objectu paludis tegerentur. Quod si aut opprimi universis Vitellianorum v giones, nondum conjuncto Mœsico exe aut retro actæ, desertâ Italiâ, turpen scivissent. Sed Cæcina, per varias hostibus prodidit tempora belli, dum, q lere promtum erat, epistolis increpat, d tios pacta perfidiæ firmaret. Interim

.... contemtim, tamquam insultant
tellio, scripsissent.

X. Adventu deinde duarum legionum, e
tertiam Dillius Aponianus, octavam Numisius
ducebant, ostentare vires, et militari vallo Ve
circumdare placuit. Forte Galbianæ legioni i
versâ fronte valli opus cesserat, et visi procul
rum equites, vanam formidinem, ut hostes, f
Rapiuntur arma, et, ut proditionis, ira militum
Ampium Flavianum incubuit, nullo criminis
nento; sed jam pridem invisus, turbine quoda
xitium poscebatur: propinquum Vitellii, prodit
)thonis, interceptorem donativi clamitabant.
efensioni locus, quamquam supplices manus tend
umi plerumque stratus, lacerâ veste, pectus a
a singultu quatiens: id ipsum apud infensos in
entum erat, tamquam nimius pavor conscient
gueret. Obturbabatur militum vocibus Apor
m loqui cœptaret: fremitu ...

uisque in tentoria dilaberentur. Pro-
nocte Flavianus, obviis Vespasiani li-
ni exemtus est.
nes, veluti tabe infectæ, Aponium Sa-
Iœsici exercitûs legatum, eo atrocius
, quod non, ut prius, labore et opere
edio diei exarserant; vulgatis epistolis,
inus ad Vitellium scripsisse credebatur.
tutis modestiæque, tunc procacitatis et
certamen erat, ne minus violenter Apo-
n Flavianum, ad supplicium deposcerent.
esicæ legiones, adjutam a se Pannonico-
nem, referentes, et Pannonici, velut ab-
r aliorum seditione, iterare culpam gaude-
hortos, in quibus devertebatur Saturninus,
nec tam Primus et Aponianus et Messala,
n omni modo nisi, eripuêre Saturninum,
curitas latebrarum, quibus occulebatur, va-
forte balnearum fornacibus abditus: mox,
lictoribus, Patavium concessit. Digressu
ium uni Antonio vis ac potestas in utrumque
collegis, et obversis mili-
utramque

... ..ennio Rufino,
...ante, vincitur. Sed exsoluta st.
la, interventu Hormi, Cæsaris liberti: is ...
nter duces habebatur.

[II. At Cæcina, defectione classis vulgatâ, ...
s centurionum et paucos militum, cæteris ...
æ munera dispersis, secretiora castrorum affe
in principia vocat. Ibi Vespasiani virtuter
jue partium extollit: transfugisse classem: i
commeatum: adversas Gallias Hispaniasque
n Urbe fidum: atque omnia de Vitellio in de-
Mox incipientibus, qui conscii aderant, cæ-
re novâ attonitos, in verba Vespasiani adigit:
Vitellii imagines dereptæ, et missi, qui An-
untiarent. Sed, ubi totis castris in famâ pro-
currens in principia miles, præscriptum Ves-
nomen, projectas Vitellii effigies adspexit,
primo silentium, mox cuncta simul erum-
uc cecidisse Germanici exercitûs ...
rœlio, sine vulnere ...

..., cum parte equitum præ

XV. Ubi hæc comperta Antonio,
discretos viribus hostium exercitus
antequam ducibus auctoritas, milit
junctis legionibus fiducia rediret: :
Valentem, profectum ab Urbe, a
cognitâ Cæcinæ proditione, conje
Vitellio Fabius, nec militiæ ignarus
Germanorum vis per Rhætiam tin
tanniâ, Galliâque et Hispaniâ, auxi
civerat, immensam belli luem, ni An
metuens, festinato prœlio victoriam p
verso cum exercitu, secundis a Ver
driacum venit: postero die, legionibu
retentis, auxiliares cohortes in Crem
missæ, ut, specie parandarum copiar
miles imbueretur. Ipse, cum quatuc
tum, ad octavum a Bedriaco progress
popularentur: exploratores (ut mos

giones: datum per agros signum, ut, quâ cuique proximum, omissâ prædâ, prœlio occurrerent. Pavidus interim Varus turbæ suorum miscetur, intulitque formidinem: pulsi cum sauciis integri, suometipsi metu et angustiis viarum conflictabantur.

XVII. Nullum, in illâ trepidatione, Antonius constantis ducis, aut fortissimi militis, officium omisit: occursare paventibus; retinere cedentes: ubi plurimus labor, unde aliqua spes, consilio, manu, voce insignis hosti, conspicuus suis: eo postremo ardoris provectus est, ut vexillarium fugientem hastâ transverberaret: mox raptum vexillum in hostem vertit; quo pudore haud plures, quam centum equites, restitêre. Juvit locus, arctiore illic viâ, et fracto interfluentis rivi ponte, qui incerto alveo, et præcipitibus ripis, fugam impediebat. Ea necessitas, seu fortuna, lapsas jam partes restituit. Firmati inter se, densis ordinibus excipiunt Vitellianos temere effusos: atque illi consternantur. Antonius instare perculsis, sternere obvios. Simul cæteri, ut cuique ingenium, spoliare, capere, arma equosque abripere: et exciti prospero clamore, qui modo per agros fugâ palabantur, victoriæ se miscebant.

XVIII. Ad quartum a Cremonâ lapidem fulsêre legionum signa, Rapacis atque Italicæ, læto inter initia equitum suorum prœlio, illuc usque provecta. Sed, ubi Fortuna contra fuit, non laxare ordines, non recipere turbatos, non obviam ire, ultroque aggredi hostem, tantum per spatium cursu et pugnando fessum. Forte victi, haud perinde rebus prosperis ducem desideraverant, atque in adversis deesse intelligebant. Nutantem aciem victor equitatus incursat: et Vipstanus Messala, tribunus, cum Mœsicis auxiliaribus assequitur, quos militiæ legionariis, quamquam raptim ductos, æquabant. Ita mixtus eques pedesque *rupêre* legionum agmen. Et propinqua Cremonensium mœnia, quanto plus spei ad effu-

vexillis nonæ secundæque et vicesimæ Britan
m legionum, mediam aciem; sextadecimano
vicesimanosque et primanos, lævum cornu com
. Rapaces atque Italici omnibus se manipul
erant. Eques auxiliaque sibi ipsi locum legêr
um totâ nocte varium, anceps, atrox; his, ru
lis, exitiabile. Nihil animus, aut manus, r
quidem provisu juvabant: eadem utrâque ac
: crebris interrogationibus notum pugnæ sig
permixta vexilla, ut quisque globus, capta e
us, huc vel illuc raptabat. Urgebatur maxim
na legio, nuper a Galbâ conscripta. Occisi se
rum ordinum centuriones: abrepta quæda
: ipsam aquilam Atilius Verus, primipili cen
multâ cum hostium strage, et ad extremu
ns, servaverat.

XIII. Sustinuit labantem aciem Antonius, a
prætorianis: qui, ubi excepêre pugnam, pellu
n, dein pelluntur. Namque Vitelliani tormen
gerem viæ contulerant, ut tela vacuo atq
excuterentur, dispersa primo, et arbustis, si
m noxâ, illisa. Magnitudine eximiâ quintæde

.. ...culosque non tolerarer
ut quosque accesserat: plura ad tertianos, ve
recentiumque admonens: ut sub M. Antoni
s, sub Corbulone Armenios, nuper Sarmata
sent. Mox infensius prætorianis: "Vos,'
"nisi vincitis, pagani, quis alius imperator,
stra alia excipient? Illic signa armaque ves-
it, et mors victis: nam ignominiam consum-
Undique clamor: et orientem solem (ita in
ios est) tertiani salutavêre.

V. Vagus inde, an consilio ducis subditus ru-
venisse Mucianum; exercitus invicem salu-
Gradum inferunt, quasi recentibus auxiliis
iriore jam Vitellianorum acie, ut quos, nullo
uus quemque impetus vel pavor contraheret
ve. Postquam impulsos sensit Antonius,
mine obturbabat: laxati ordines abrumpun-
restitui quivêre, impedientibus vehiculis tor-
. Per limitem viæ sparguntur ...
e victores ...

atos spoliant: factum esse scelus loquunt
tque.

XVI. Ut Cremonam venêre, novum imme
ue opus occurrit. Othoniano bello, Germanic
mœnibus Cremonensium castra sua, castris v
ircumjecerat: eaque munimenta rursus auxera
m adspectu hæsêre victores, incertis ducib
juberent. Incipere oppugnationem, fesso p
noctemque exercitu, arduum, et, nullo ju
lio, anceps: sin Bedriacum redirent, into
s tam longi itineris labor, et victoria ad irrit
ebatur. Munire castra? id quoque, propinq
ius, formidolosum, ne dispersos, et opus m
s subitâ eruptione turbarent: quæ super cunc
at ipsorum miles, periculi quam moræ patie
quippe ingrata, quæ tuta; ex temeritate spe
sque cædes et vulnera et sanguis aviditate præ
bantur.

XVII. Huc inclinavit Antonius, cingique v
coronâ jussit. Primo sagittis saxisque emin
ant, majore Flavianorum pernicie, in quos t
er librabantur: mox vallum portasque legionib

... ...tam testudinem scandentes, prensi ...ostium tela brachiaque: integri cum sauciis, s... ...eces cum exspirantibus, volvuntur, variâ pereun... ...rmâ, et omni imagine mortium.

XXIX. Acerrimum septimæ tertiæque legio... ...ertamen: et dux Antonius, cum delectis auxili... ...is, eodem incubuerat. Obstinatos inter se ... ...stinere Vitelliani nequirent, et superjacta tela ... ...dine laberentur; ipsam postremo ballistam in s... ...ntes propulêre; quæ, ut ad præsens disjecit ... ...tque, quos inciderat, ita pinnas ac summa v... ...nâ suâ traxit: simul juncta turris ictibus saxor... ...ait: quâ septimani dum nituntur cuneis, tertian... ...uribus gladiisque portam perfregit. Primum ... ...isse C. Volusium, tertiæ legionis militem, int... ...nes auctores constat: is in vallum egressus, d... ...atis qui restiterant, conspicuus manu ac vo... ...ta castra conclamavit: cæteri, trepidis jam Vite... ...is, seque e vallo præcipitantibus ...

gus inops, sed in tribunos centurione
tium cædis erat, reverteretur. Gregari
socors, et ignobilitate tutior, perstal
vias, in domibus abditi, pacem ne tui
bant, cum bellum posuissent. Prim(
nomen atque imagines Vitellii amolii
Cæcinæ (nam etiam tum vinctus er
orantque, ut causæ suæ deprecator as
nantem tumentemque lacrymis fatiga
malorum) tot fortissimi viri, proditoi
cantes: mox velamenta et infulas pı
tant. Cum Antonius inhiberi tela
aquilasque extulêre: mœstum inermii
jectis in terram oculis, sequebatur. (
victores, et primo ingerebant probra,
tus: mox, ut præberi ora contumeliis,
ferociâ, cuncta victi patiebantur, subit
esse, qui nuper Bedriaci victoriæ tem
ubi Cæcina, prætextâ lictoribusque i
turbâ, consul incessit, exarsêre victor
sævitiamque, (adeo invisa scelera su
diam objectabant. Obstitit Antoniu

.. præbiti in aci
... quædam feminæ, studio par
prœlium progressæ. Tempus quoque mer-
litem alioqui coloniam, majorum opum specie
at Cæteri duces in obscuro: Antonium
famaque omnium oculis exposuerat. Is bal-
luendo cruori, propere petit: excepta vox
n teporem incusaret, statim futurum, ut in-
ent. Vernile dictum omnem invidiam in eum
amquam signum incendendæ Cremonæ de-
uæ jam flagrabat.

III. Quadraginta armatorum millia irrupêre,
lixarumque amplior numerus, et in libidinem
m corruptior. Non dignitas, non ætas pro-
uo minus stupra cædibus, cædes stupris,
ır. Grandævos senes, exactâ ætate femi-
ad prædam, in ludibrium trahebant. Ubi
o, aut quis formâ conspicuus, incidisset,
que rapientium divulsus, ipsos postremo
n mutuam perniciem ...

consulibus, ingruente in Italiam Hanniba
gnaculum adversus Gallos trans Padum age
t si qua alia vis per Alpes rueret. Igitur n
colonorum, opportunitate fluminum, ubere ag
u connubiisque gentium, adolevit floruitq
externis intacta; civilibus infelix. Antoni
e flagitii, crebrescente invidiâ, edixit, ne q
onenses captivos detineret: irritamque præd
bus effecerat consensus Italiæ, emtionem tali
piorum adspernantis. Occidi cœpêre: quod
it, a propinquis affinibusque occulte redem
r: mox rediit Cremonam reliquus populus:
fora templaque munificentiâ municipum:
asianus hortabatur.

XXV. Cæterum assidere sepultæ urbis rui
tabo humus haud diu permisit. Ad terti
m progressi, vagos paventesque Vitellian
uemque apud signa, componunt: et victæ
s, ne, manente adhuc civili bello, ambigue ag
per Illyricum dispersæ. In Britanniam inde
nias nuntios famamque, in Galliam Juli
um, tribunum, in Germaniam Alpinum Mo

LVII. Mox senatum, compositâ in magnifi- oratione, allocutus, exquisitis patrum adu- us attollitur. Initium atrocis in Cæcinam æ a L. Vitellio factum: dein cæteri, com- ndignatione, quod consul rempublicam, dux orem, tantis opibus, tot honoribus cumulatus, prodidisset, velut pro Vitellio conquerentes, lorem proferebant. Nulla in oratione cujus- ga Flavianos duces obtrectatio: errorem im- imque exercituum culpantes, Vespasiani no- ensi et vitabundi circumibant. Nec defuit, consulatûs diem (is enim in locum Cæcinæ) magno cum irrisu tribuentis accipientis- ndiretur. Pridie Kal. Novembres Rosius iniit, ejuravitque. Annotabant periti, nun- ea, non abrogato magistratu, neque lege n suffectum: nam consul uno die et ante ninius Rebilus, C. Cæsare dictatore, cum s præmia festinaret.

provinciæ virtute ac fide, tantum denique te
ac maris immensis spatiis, arceat. In Urbe
cavendum hostem, Junios Antoniosque avos
tem, qui se, stirpe imperatoriâ, comem ac mag
militibus ostentet. Versas illuc omnium
dum Vitellius, amicorum inimicorumque ne
foveat æmulum, principis labores e conviv
spectantem. Reddendam pro intempestivâ læti
stam et funebrem noctem, quâ sciat et sentiat
Vitellium, et imperare, et, si quid fato accida
habere.

XXXIX. Trepidanti inter scelus metum
dilata Blæsi mors maturam perniciem, pala
atrocem invidiam, ferret, placuit veneno
Addidit facinori fidem nobili gaudio, Blæsum v
quin et audita est sævissima Vitellii vox, quâ
enim verba referam) pavisse oculos, spectatâ
morte, jactavit. Blæso, super claritatem n

et ausus est satis, nec providit.

Missis ad Vitellium literis, auxilium postuêre tres cohortes cum alâ Britannicâ; neque dum aptus numerus, neque ad penetrandum. ens ne in tanto quidem discrimine infamiâ uo minus rapere illicitas voluptates, adulte: stupris polluere hospitum domus, crederant vis et pecunia, et ruentis fortunæ novislo. Adventu demum peditum equitumque consilii patuit, quia nec vadere per hostes manu poterat, etiam si fidissima foret; nec fidem attulerant. Pudor tamen et præsentis erentia morabatur, haud diuturna vincula os periculorum, et dedecoris securos. Eo ortes Ariminum præmittit, alam tueri terga e, paucis, quos adversa non mutaverant, us, flexit in Umbriam, atque inde Etru- cognito pugnæ Cremonensis eventu, non et, si provenisset, atrox consilium initi ...

XLIII. Conclusisque omnibus, qui e
Vitellio bellum sponte sumebant, Foroju
loniam, claustra maris, præsidio tuebatur
auctor, quod Paulino patria Forum Jul
apud prætorianos, quorum quondam trib
Ipsique pagani, favore municipali et futu
spe, juvare partes annitebantur: quæ ut
ma, et aucta rumore, apud varios Vitelli
mos increbuêre, Fabius Valens cum qu
latoribus et tribus amicis, totidem centu
naves regreditur: Maturo cæterisque
in verba Vespasiani adigi, volentibus fuit
ut mare tutius Valenti, quam litora au
futuri ambiguus, et magis, quid vitare
fideret, certus, adversâ tempestate Stœc
siliensium insulas, affertur: ibi eum mis
Liburnicæ oppressêre.

XLIV. Capto Valente, cuncta ad
conversa, initio per Hispaniam a prim

et ab exercitu vinetum. Plus apud socordem animum lætitia, quam cura, valuit: multâ cum exsultatione in Urbem revectus, frequenti concione, pietatem militum laudibus cumulat. P. Sabinum, prætorii præfectum, ob amicitiam Cæcinæ, vinciri jubet, substituto in locum ejus Alpheno Varo.

XXXVII. Mox senatum, compositâ in magnificentiam oratione, allocutus, exquisitis patrum adulationibus attollitur. Initium atrocis in Cæcinam sententiæ a L. Vitellio factum: dein cæteri, compositâ indignatione, quod consul rempublicam, dux imperatorem, tantis opibus, tot honoribus cumulatus, amicum prodidisset, velut pro Vitellio conquerentes, suum dolorem proferebant. Nulla in oratione cujusquam erga Flavianos duces obtrectatio: errorem imprudentiamque exercituum culpantes, Vespasiani nomen suspensi et vitabundi circumibant. Nec defuit, qui unum consulatûs diem (is enim in locum Cæcinæ supererat) magno cum irrisu tribuentis accipientisque, eblandiretur. Pridie Kal. Novembres Rosius Regulus iniit, ejuravitque. Annotabant periti, nunquam antea, non abrogato magistratu, neque lege latâ, alium suffectum: nam consul uno die et ante fuerat Caninius Rebilus, C. Cæsare dictatore, cum belli civilis præmia festinarentur.

XXXVIII. Nota per eos dies Junii Blæsi mors et famosa fuit: de quâ sic accepimus. Gravi corporis morbo æger Vitellius, Servilianis hortis, turrim vicino sitam collucere, per noctem, crebris luminibus animadvertit. Sciscitanti causam, apud Cæcinam Tuscum epulari multos, præcipuum honore Junium Blæsum, nuntiatur: cætera in majus, de apparatu et solutis in lasciviam animis: nec defuêre, qui ipsum Tuscum et alios, sed criminosius Blæsum, incusarent, quod, ægro principe, lætos dies ageret. Ubi asperatum Vitellium, et posse Blæsum perverti, satis patuit iis, qui principum offensas acriter speculantur, datæ *L.* Vitellio delationis partes. Ille infensus

lassis præfectus, moverat: is fuit Anicet
onis libertus, præpotens olim, et, postqu
n in formam provinciæ verterat, mutatio
ens. Igitur Vitellii nomine, adscitis gentib
Pontum accolunt, corrupto in spem rapinar
ssimo quoque, haud temnendæ manûs duct
zuntem, vetustâ famâ civitatem, a Græcis
no Ponticæ oræ conditam, subitus irrupit. Cæ
hors, regium auxilium olim; mox donati ci
Romanâ, signa armaque in nostrum modu
am licentiamque Græcorum, retinebant. Cla
e faces intulit, vacuo mari, eludens, quia le
as Liburnicarum, omnemque militem Mucian
ntium adegerat. Quin et barbari contemt
antur, fabricatis repente navibus, (camaras v
arctis lateribus, latâ alvo, sine vinculo æris
connexa: et tumido mari, prout fluctus att
summa navium tabulis augent, donec in mod
claudantur. Sic inter undas volvuntur, p
que prorâ, et mutabili remigio, quando hinc
appellere indiscretum et innoxium est.

LVIII. Advertit ea res Vespasiani animum,

...entia post Cremonam ...us Antonius nequâquam pari ...ione forti
tus, et cætera ex facili, (seu felicitas in tali ingen...
aritiam, superbiam, cæteraque occulta mala, pate...
...it) ut captam, Italiam persultare; ut suas, le...
...nes colere; omnibus dictis factisque viam sibi a...
entiam struere: utque licentiâ militem imbueret,
...rfectorum centurionum ordines legionibus offere-
...: eo suffragio turbidissimus quisque delecti: nec
...s in arbitrio ducum, sed duces militari violentiâ
...ebantur: quæ seditiosa, et corrumpendæ disci-
...e, mox in prædam vertebat, nihil adventantem
...ianum veritus; quod exitiosius erat, quam Ves-
...num sprevisse.

Cæterum propinquâ hieme, et humentibus Pado
...s, expeditum agmen incedere. Signa aquilæque
...ium legionum, milites vulneribus aut ætate
..., plerique etiam integri, Veronæ relicti: suffi-
...hortes alæque, et e legionibus lecti...
...lo, videbant...

celeberrimos auct...
ersus fas nefasque irreverentiam ...,
s eques, occisum a se, proximâ acie, fratrem
s, præmium a ducibus petierit. Nec illis aut
e eam cædem jus hominum, aut ulcisci ratio
ermittebat. Distulerant, tamquam majora
n, quam quæ statim exsolverentur: nec quid-
ultra traditur. Cæterum et prioribus civium
par scelus inciderat: nam prœlio, quo apud
lum adversus Cinnam pugnatum est, Pom-
s miles fratrem suum, dein, cognito facinore,
m interfecit, ut Sisenna memorat: tanto acrior
majores, sicut virtutibus gloria, ita flagitiis
tentia, fuit. Sed hæc aliaque, ex veteri me-
â petita, quoties res locusque exempla recti, aut
ia mali, poscet, haud absurde memorabimus.

II. Antonio, ducibusque partium, præmitti equi-
omnemque Umbriam explorari placuit, si quâ
nini juga clementius adirentur: acciri aquilas
... Veronæ militum foret: Pa-

accendebatur. Cartismandua Brigantibus imperitabat, pollens nobilitate: et auxerat potentiam, postquam, capto per dolum rege Caractaco, instruxisse triumphum Claudii Cæsaris videbatur. Inde opes, et rerum secundarum luxus: spreto Venutio, (is fuit maritus) armigerum ejus, Vellocatum, in matrimonium regnumque accepit. Concussa statim flagitio domus. Pro marito studia civitatis; pro adultero libido reginæ et sævitia. Igitur Venutius, accitis auxiliis, simul ipsorum Brigantum defectione, in extremum discrimen Cartismanduam adduxit. Tum petita a Romanis præsidia: et cohortes alæque nostræ, variis prœliis, exemêre tamen periculo reginam. Regnum Venutio, bellum nobis, relictum.

XLVI. Turbata per eosdem dies Germania, et socordiâ ducum, et seditione legionum. Externâ vi, perfidiâ sociali, prope afflicta Romana res. Id bellum cum causis et eventibus (etenim longius provectum est) mox memorabimus. Mota et Dacorum gens, nunquam fida, tunc sine metu, abducto e Mœsiâ exercitu. Sed prima rerum quieti speculabantur: ubi flagrare Italiam bello, cuncta invicem hostilia, accepêre, expugnatis cohortium alarumque hibernis, utrâque Danubii ripâ potiebantur. Jamque castra legionum exscindere parabant, ni Mucianus sextam legionem opposuisset, Cremonensis victoriæ gnarus, ac ne externa moles utrimque ingrueret, si Dacus Germanusque diversi irrupissent. Adfuit, ut sæpe alias, Fortuna populi Rom. quæ Mucianum viresque Orientis illuc tulit; et quod Cremonæ interim transegimus. Fonteius Agrippa ex Asiâ (pro consule eam provinciam annuo imperio tenuerat) Mœsiæ præpositus est: additis copiis e Vitelliano exercitu, quem spargi per provincias, et externo bello illigari, pars consilii pacisque erat.

XLVII. Nec cæteræ nationes silebant. Subita *per Pontum arma* barbarum mancipium, regiæ quon-

sed mandata imperatoris suumque
ut cuncta viseret, postulat. Missi,
Cremonæ vestigia, captas legiones o
stis ad Vitellium remeavit; abnue
quæ afferret, atque ultro corruptum
doquidem," inquit, "magno docum
alius jam tibi aut vitæ aut mortis m
credas:" atque ita digressus, volu
firmavit. Quidam jussu Vitellii int
constantiâque eadem, tradidêre.

LV. Vitellius, ut e somno excit
cum et Alphenum Varum cum X
hortibus et omnibus equitum alis obsi
jubet. Secuta e classicis legio. T
rum, lecta equis virisque, si dux aliu
quoque bello satis pollebant. Cæt
tuendam Urbem L. Vitellio fratri da
e solito luxu remittens, et diffidentiâ
nare comitia, quibus consules in mu
nabat: fœdera sociis, Latium exter
tributa dimittere, alios immunitatib
que nullâ in

namque et Africam, eodem latere sitam, terrâ marique invadere parabat, clausis annonæ subsidiis, inopiam ac discordiam hosti facturus.

XLIX. Dum hac totius orbis mutatione fortuna imperii transit, Primus Antonius nequâquam pari innocentiâ post Cremonam agebat; satisfactum bello ratus, et cætera ex facili, (seu felicitas in tali ingenio avaritiam, superbiam, cæteraque occulta mala, patefecit) ut captam, Italiam persultare; ut suas, legiones colere; omnibus dictis factisque viam sibi ad potentiam struere: utque licentiâ militem imbueret, interfectorum centurionum ordines legionibus offerebat: eo suffragio turbidissimus quisque delecti: nec miles in arbitrio ducum, sed duces militari violentiâ trahebantur: quæ seditiosa, et corrumpendæ disciplinæ, mox in prædam vertebat, nihil adventantem Mucianum veritus; quod exitiosius erat, quam Vespasianum sprevisse.

L. Cæterum propinquâ hieme, et humentibus Pado campis, expeditum agmen incedere. Signa aquilæque victricium legionum, milites vulneribus aut ætate graves, plerique etiam integri, Veronæ relicti: sufficere cohortes alæque, et e legionibus lecti, profligato jam bello, videbantur. Undecima legio sese adjunxerat, initio cunctata; sed, prosperis rebus, anxia, quod defuisset. Sex millia Dalmatarum, recens delectus, comitabantur. Ducebat Poppæus Silvanus, consularis: vis consiliorum penes Annium Bassum, legionis legatum: is Silvanum, socordem bello, et dies rerum verbis terentem, specie obsequii regebat, ad omniaque, quæ agenda forent, quietâ cum industriâ aderat. Ad has copias, e classicis Ravennatibus, legionariam militiam poscentibus, optimus quisque adsciti: classem Dalmatæ supplevêre. Exercitus ducesque ad Fanum Fortunæ iter sistunt, de summâ rerum cunctantes, quod, motas ex Urbe prætorias cohortes, audierant, et teneri præsidiis Apenninum

poscentus, refovebatur; dum v
nihil ultra verba ausurum, falsâ
legiones appellat. Hortantibus l
rum ejus quanto quis clarior, n
tribus jubet. Dantes nomina
superfluente multitudine, curam d
partitur. Servorum numerum et
natoribus indicit. Equites Roma
pecuniasque, etiam libertinis idem
gitantibus. Ea simulatio officii,
verterat in favorem. Et plerique
tellium, quam casum locumque pr
bantur: nec deerat ipse, vultu, vo
sericordiam elicere; largus promiss
trepidantium est, immodicus. Qu
dici voluit, adspernatus antea; se
tione nominis, et quia in metu cons
vulgi rumor juxta audiuntur. Ca
inconsulti

sinistre, et Muciano volentia, rescripsêre. Quibus epistolis Vespasiano missis, effecerat, ut non pro spe Antonii consilia factaque ejus æstimarentur.

LIII. Ægre id pati Antonius, et culpam in Mucianum conferre, cujus criminationibus eviluissent pericula sua: nec sermonibus temperabat, immodicus linguâ, et obsequii insolens: literas ad Vespasianum composuit, jactantius quam ad principem, nec sine occultâ in Mucianum insectatione: se Pannonicas legiones in arma egisse: suis stimulis excitos Mœsiæ duces: suâ constantiâ perruptas Alpes, occupatam Italiam, intersepta Germanorum Rhætorumque auxilia. Quod discordes dispersasque Vitellii legiones equestri procellâ, mox peditum vi, per diem noctemque, fudisset, id pulcherrimum, et sui operis. Casum Cremonæ bello imputandum: majore damno, plurium urbium exscidiis, veteres civium discordias reipublicæ stetisse. Non se nuntiis, neque epistolis, sed manu et armis imperatori suo militare: neque officere gloriæ eorum, qui Asiam interim composuerint: illis Mœsiæ pacem, sibi salutem securitatemque Italiæ, cordi fuisse. Suis exhortationibus Gallias Hispaniasque, validissimam terrarum partem, ad Vespasianum conversas. Sed cecidisse in irritum labores, si præmia periculorum soli assequantur, qui periculis non adfuerint. Nec fefellêre ea Mucianum: inde graves simultates; quas Antonius simplicius, Mucianus callide, eoque implacabilius nutriebat.

LIV. At Vitellius, fractis apud Cremonam rebus, nuntios cladis occultans, stultâ dissimulatione, remedia potius malorum, quam mala, differebat. Quippe confitenti consultantique supererant spes viresque: cum e contrario læta omnia fingeret, falsis ingravescebat. Mirum apud ipsum de bello silentium: prohibiti per civitatem sermones; eoque plures, (ac, si liceret, vere narraturi) quia vetabantur, atrociora vulgaverant. Nec duces hostium augendæ famæ deerant, captos Vitellii exploratores, circumductosque, ut robora vic-

nam proximis campis præsidio quad
tum teneri. Missus extemplo Va
manu, paucos repugnantium inter
jectis armis, veniam petivêre: qu
fugi, cuncta formidine implebant, a
virtutem copiasque hostium, quo a
decus lenirent. Nec ulla apud V
pœna: et præmiis defectorum ve
quum perfidiæ certamen. Crebra
norum centurionumque: nam gre
ruerat pro Vitellio; donec Prisc
desertis castris, ad Vitellium regr
ditionis cunctos exsolverent.

LXII. Iisdem diebus Fabius V
custodiâ interficitur. Caput ejus V
bus ostentatum, ne quam ultra spe
pervasisse in Germanias Valentem,
novosque exercitus ciere, credeban
desperationem versi: et Flavianus e
quantum animo exitium Valentis, u
cepit. Natus erat Valens Anagniæ,
procax moribus

descendere. Flavianus exercitus, ut ad prœlium, intentus ornatusque, densis circa viam ordinibus, adstiterat. Accepti in medium Vitelliani: et circumdatos Primus Antonius clementer alloquitur. Pars Narniæ, pars Interamnæ subsistere jussi: relictæ simul e victricibus legiones, neque quiescentibus graves, et adversus contumaciam validæ. Non omisêre per eos dies Primus ac Varus crebris nuntiis salutem et pecuniam et secreta Campaniæ offerre Vitellio, si, positis armis, seque ac liberos suos Vespasiano permisisset. In eumdem modum et Mucianus composuit epistolas; quibus plerumque fidere Vitellius, ac de numero servorum, electione litorum, loqui. Tanta torpedo invaserat animum, ut, si principem eum fuisse cæteri non meminissent, ipse oblivisceretur.

LXIV. At primores civitatis Flavium Sabinum, præfectum Urbis, secretis sermonibus incitabant, victoriæ famæque partem capesseret: esse illi proprium militem cohortium urbanarum: nec defuturas vigilum cohortes, servitia ipsorum, fortunam partium, et omnia prona victoribus: ne Antonio Varoque de gloriâ concederet. Paucas Vitellio cohortes, et mœstis undique nuntiis trepidas: populi mobilem animum: et, si se ducem præbuisset, easdem illas adulationes pro Vespasiano fore. Ipsum Vitellium ne prosperis quidem parem; adeo ruentibus debilitatum. Gratiam patrati belli penes eum, qui Urbem occupâsset. Id Sabino convenire, ut imperium fratri reservaret; id Vespasiano, ut cæteri post Sabinum haberentur.

LXV. Haudquâquam erecto animo eas voces accipiebat, invalidus senectâ. Erant, qui occultis suspicionibus incesserent, tamquam invidiâ et æmulatione fortunam fratris moraretur: namque Flavius Sabinus, ætate prior, privatis utriusque rebus, auctoritate pecuniâque Vespasianum anteibat. Et credebatur affectam ejus fidem præjuvisse, domo agrisque *pignori* acceptis. Unde, quamquam manente in speciem concordiâ, offensarum operta metuebantur. Ma-

procul visentibus notabantur: Vitelli p
degener; Sabinus non insultans, et misera

LXVI. Quod si tam facile suorum me
set Vitellius, quam ipse cesserat, incruent
Vespasiani exercitus intrâsset. Cæterum,
Vitellio fidus, ita pacem et conditiones
discrimen ac dedecus ostentantes, et fidem
victoris. Nec tantam Vespasiano superbi
vatum Vitellium pateretur: ne victos quid
Ita periculum ex misericordiâ. Ipsum s
et prosperis adversisque satiatum. Sed q
quem statum filio ejus, Germanico, fo
pecuniam et familiam et beatos Campania
mitti: sed, ubi imperium Vespasianus in
ipsi, non amicis ejus, non denique exerc
ritatem, nisi exstincto æmulatu, rediturar
illis Valentem, captivum et casibus dubi
tum, prægravem fuisse: nedum Primus
et specimen partium Mucianus, ullam in
nisi occidendi, licentiam habeant. Non
Pompeium, non ab Augusto Antonium
salvos: nisi forte Vespasianus altiores

Obruebatur animus miseratione curâque, ne, pertinacibus armis, minus placabilem victorem relinqueret conjugi ac liberis. Erat illi et fessa ætate parens; quæ tamen, paucis ante diebus, opportunâ morte excidium domûs prævenit, nihil principatu filii assecuta, nisi luctum et bonam famam. XV. Kal. Januar. auditâ defectione legionis cohortiumque, quæ se Narniæ dediderant, pullo amictu Palatio degreditur, mœstâ circum familiâ. Simul ferebatur lecticulâ parvulus filius, velut in funebrem pompam. Voces populi blandæ et intempestivæ: miles minaci silentio.

LXVIII. Nec quisquam adeo rerum humanarum immemor, quem non commoveret illa facies: Romanum principem, et generis humani paulo ante dominum, relictâ fortunæ suæ sede, per populum, per Urbem, exire de imperio. Nihil tale viderant, nihil audierant: repentina vis dictatorem Cæsarem oppresserat; occultæ Caium insidiæ: nox et ignotum rus fugam Neronis absconderant: Piso et Galba tamquam in acie cecidêre: in suâ concione Vitellius, inter suos milites, prospectantibus etiam feminis, pauca et præsenti mœstitiæ congruentia locutus: Cedere se pacis et reipublicæ causâ: retinerent tantum memoriam sui, fratremque et conjugem et innoxiam liberorum ætatem miserarentur: simul filium protendens, modo singulis, modo universis commendans, postremo, fletu præpediente, assistenti consuli (Cæcilius Simplex erat) exsolutum a latere pugionem, velut jus necis vitæque civium, reddebat. Adspernante consule, reclamantibus qui in concione adstiterant, ut in æde Concordiæ positurus insignia imperii, domumque fratris petiturus, discessit. Major hic clamor obsistentium penatibus privatis, in Palatium vocantium. Interclusum aliud iter, idque solum, quod in Sacram viam pergeret, patebat: tum, consilii inops, in Palatium rediit.

LXIX. Prævenerat rumor, ejurari ab eo imperium: scripseratque Flavius Sabinus cohortium tri-

eoque minus validos, Vitelliani conse(
tantem in arma impellebant. Sed, q(
rebus accidit, consilium ab omnibus d
culum pauci sumsère. Circa lacum
scendentibus, qui Sabinum comitabant
currunt promtissimi Vitellianorum.
prœlium, improviso tumultu, sed pr
lianis fuit. Sabinus, re trepidâ, quo
præsentibus, arcem Capitolii insedit
busdam senatorum equitumque; quor
dere haud promtum est, quoniam,
siano, multi id meritum erga partes si
ierunt obsidium etiam feminæ; inte
insignis Verulana Gratilla, neque libe
pinquos, sed bellum secuta. Vitelli
todiâ socordi clausos circumdedit; c
nocte, suos liberos Sabinus, et Dom
filium, in Capitolium accivit; misso
Flavianos duces nuntio, qui, circum
ni subveniretur, arctas res nuntiaret,
quietam egit, ut degredi sine noxâ p(

quam Aventinum et penates uxoris petîsset? Ita privato, et omnem principatûs speciem vitanti, convenisse. Contra, Vitellium in Palatium, in ipsam imperii arcem regressum: inde armatum agmen emissum: stratam innocentium cædibus celeberrimam Urbis partem: ne Capitolio quidem abstineri. Togatum nempe se, et unum e senatoribus, dum inter Vespasianum ac Vitellium prœliis legionum, captivitatibus urbium, deditionibus cohortium judicatur, jam, Hispaniis Germaniisque et Britanniâ desciscentibus, fratrem Vespasiani mansisse in fide, donec ultro ad conditiones vocaretur. Pacem et concordiam victis utilia; victoribus tantum pulchra esse. Si conventionis pœniteat, non se, quem perfidiâ deceperit, ferro peteret, non filium Vespasiani, vix puberem: quantum, occisis uno sene et uno juvene, profici? iret obviam legionibus: et de summâ rerum illic certaret: cætera secundum eventum prœlii cessura. Trepidus ad hæc Vitellius pauca purgandi sui causâ respondit, culpam in militem conferens, cujùs nimio ardori imparem esse modestiam suam. Et monuit Martialem, ut per secretam ædium partem occulte abiret, ne a militibus internuntius invisæ pacis interficeretur: ipse neque jubendi neque vetandi potens, non jam imperator, sed tantum belli causa, erat.

LXXI. Vix dum regresso in Capitolium Martiale, furens miles aderat, nullo duce: sibi quisque auctor: cito agmine forum et imminentia foro templa prætervecti erigunt aciem per adversum collem, usque ad primas Capitolinæ arcis fores. Erant antiquitus porticus in latere clivi, dextræ subeuntibus; in quarum tectum egressi saxis tegulisque Vitellianos obruebant. Neque illis manus, nisi gladiis, armatæ: et arcessere tormenta, aut missilia tela, longum videbatur: faces in prominentem porticum jecêre; et sequebantur ignem; ambustasque Capitolii fores penetrâssent, ni Sabinus revulsas undique statuas, de-

ue, et capite truncum, corpu...
rahunt.

LXXV. Hic exitus viri haud sane sperne Quinque et triginta stipendia in republicâ fec domi militiæque clarus: innocentiam justitiam ejus non argueres: sermonis nimius erat. Id u septem annis, quibus Mœsiam, duodecim, qu præfecturam Urbis obtinuit, calumniatus est ru In fine vitæ alii segnem, multi moderatum et civ sanguinis parcum credidêre. Quod inter omnes stiterit, ante principatum Vespasiani, decus do penes Sabinum erat. Cædem ejus lætam fuisse ciano accepimus. Ferebant plerique, etiam paci sultum, diremtâ æmulatione inter duos, quorum se fratrem imperatoris, alter consortem imperii taret. Sed Vitellius consulis supplicium pos populo restitit, placatus, ac velut vicem red quod interrogantibus, quis Capitolium incendiss reum Atticus obtulerat: eâque confessione, siv tum tempori mendacium fuit, invidiam crim agnovisse, et a partibus Vitellii amolitus, videt

LXXVI. Iisdem diebus L. Vitellius, positi

Tiro; donisque ac pecuniis acerbe per municipia conquirendis, plus invidiæ quam virium partibus addebat.

LXXVII. Interim ad L. Vitellium servus Verginii Capitonis perfugit, pollicitusque, si præsidium acciperet, vacuam arcem tradi futurum, multâ nocte cohortes expeditas, summis montium jugis, super caput hostium sistit: inde miles ad cædem magis quam ad pugnam decurrit: sternunt inermes, aut arma capientes, et quosdam somno excitos; cum tenebris, pavore, sonitu tubarum, clamore hostili turbarentur. Pauci gladiatorum resistentes, neque inulti cecidêre: cæteri ad naves ruebant, ubi cuncta pari formidine implicabantur, permixtis paganis, quos nullo discrimine Vitelliani trucidabant. Sex Liburnicæ inter primum tumultum evasêre, in quîs præfectus classis Apollinaris: reliquæ in litore captæ, aut nimio ruentium onere pressas mare hausit. Julianus ad L. Vitellium perductus, et verberibus fœdatus, in ore ejus jugulatur. Fuêre, qui uxorem L. Vitellii Triariam incesserent, tamquam, gladio militari cincta, inter luctum cladesque expugnatæ Tarracinæ, superbe sæveque egisset. Ipse lauream gestæ prospere rei ad fratrem misit: percontatus, statim regredi se, an perdomandæ Campaniæ insistere juberet. Quod salutare non modo partibus Vespasiani, sed reipublicæ fuit: nam, si recens victoriâ miles, et, super insitam pervicaciam, secundis ferox, Romam contendisset; haud parvâ mole certatum, nec sine exitio Urbis, foret: quippe L. Vitellio, quamvis infami, inerat industria; nec virtutibus, ut boni, sed, quo modo pessimus quisque, vitiis valebat.

LXXVIII. Dum hæc in partibus Vitellii gerunur, digressus Narniâ Vespasiani exercitus, festos aturni dies Ocriculi per otium agitabat. Causa tam ravæ moræ, ut Mucianum opperirentur. Nec deêre, qui Antonium suspicionibus arguerent, tamam *dolo* cunctantem, post secretas Vitellii epi-

ssurus imperio ...
einde ignaviâ Sabini, corrupta; qui, sumtis tem
rmis, munitissimam Capitolii arcem, et ne mag
uidem exercitibus expugnabilem, adversus tres
ortes tueri nequivisset. Haud facile quis uni
ignaverit culpam, quæ omnium fuit: nam et M
ianus ambiguis epistolis victores morabatur, et A
onius præpostero obsequio, vel dum regerit in
liam, crimen meruit: cæterique duces, dum peract
bellum putant, finem ejus insignivêre. Ne Petil
quidem Cerialis, cum mille equitibus præmissus,
transversis itineribus per agrum Sabinum Salariâ
Urbem introiret, satis maturaverat: donec obs
Capitolii fama cunctos simul exciret.

LXXIX. Antonius per Flaminiam ad Saxa Ru
multo jam noctis, serum auxilium venit. Illic
terfectum Sabinum, conflagrâsse Capitolium, tre
Urbem, mœsta omnia accepit: plebem quoqu
servitia pro Vitellio armari, nuntiabatur. Et Pe
Ceriali equestre prœlium adversum fuerat: nar
incautum, et tamquam ad victos ruentem, Vitel
interjectus equiti pedes, excepêre. Pugnatum
... hortosque et anfr

poscunt. Agit grates Vitellius, et ad tuendam Urbem prorumpere jubet. Mox, vocato senatu, deliguntur legati ad exercitus, ut prætexto reipublicæ concordiam pacemque suaderent. Varia legatorum sors fuit. Qui Petilio Ceriali occurrerant, extremum discrimen adiêre, adspernante milite conditiones pacis: vulneratur prætor, Arulenus Rusticus: auxit invidiam, super violatum legati prætorisque nomen, propria dignatio viri. Palantur comites: occiditur proximus lictor, dimovere turbam ausus: et, ni dato a duce præsidio defensi forent, sacrum etiam in exteras gentes legatorum jus, ante ipsa patriæ mœnia, civilis rabies usque in exitium temerâsset. Æquioribus animis accepti sunt, qui ad Antonium venerant, non quia modestior miles, sed duci plus auctoritatis.

LXXXI. Miscuerat se legatis Musonius Rufus, equestris ordinis, studium philosophiæ et placita Stoïcorum æmulatus; cœptabatque, permixtus manipulis, bona pacis ac belli discrimina disserens, armatos monere. Id plerisque ludibrio, pluribus tædio: nec deerant, qui propellerent proculcarentque, ni, admonitu modestissimi cujusque, et aliis minitantibus, omisisset intempestivam sapientiam. Obviæ fuêre et virgines Vestales cum epistolis Vitellii, ad Antonium scriptis. Eximi supremo certamini unum diem postulabat: si moram interjecissent, facilius omnia conventura. Virgines cum honore dimissæ: Vitellio rescriptum, Sabini cæde et incendio Capitolii diremta belli commercia.

LXXXII. Tentavit tamen Antonius vocatas ad concionem legiones mitigare, ut, castris juxta pontem Mulvium positis, posterâ die Urbem ingrederentur. Ratio cunctandi, ne asperatus prœlio miles, non populo, non senatui, ne templis quidem ac delubris deorum consuleret. Sed omnem prolationem, ut inimicam victoriæ, suspectabant. Simul fulgentia per colles vexilla, quamquam imbellis populus sequ-

Flavianis, consilio ducum præ... pera. Ii tantum conflictati sunt, qui in partem si tram Urbis, ad Sallustianos hortos, per angust lubrica viarum flexerant. Superstantes maceriis l torum Vitelliani, ad serum usque diem, saxis pilis subeuntes arcebant; donec ab equitibus, qui p Collinâ irruperant, circumvenirentur. Concur et in campo Martio infestæ acies. Pro Flavi Fortuna et parta toties victoria; Vitelliani desp tione solâ ruebant: et, quamquam pulsi, rursu Urbe congregabantur.

LXXXIII. Aderat pugnantibus spectator pop utque in ludicro certamine, hos, rursus illos clan et plausu fovebat: quoties pars altera inclinâsset ditos in tabernis, aut, si quam in domum perfuge erui jugularique expostulantes, parte majore pr potiebantur: nam, milite ad sanguinem et cæde verso, spolia in vulgus cedebant. Sæva ac def Urbe totâ facies: alibi prœlia et vulnera; alibi neæ popinæque: simul cruor et strues corpo juxta scorta et scortis similes: quantum in luxu otio libidinum; quidquid in acerbissimâ capti ... et furor

spem, retinebant. Eo intentius victores, præcipuo veterum cohortium studio, cuncta validissimarum urbium exscidiis reperta simul admovent, testudinem, tormenta, aggeres, facesque: quidquid tot prœliis laboris ac periculi hausissent, opere illo consummari, clamitantes. Urbem senatui ac populo Rom. templa diis reddita: proprium esse militis decus in castris: illam patriam, illos penates: ni statim recipiantur, noctem in armis agendam. Contra Vitelliani, quamquam numero fatoque dispares, inquietare victoriam, morari pacem, domos arasque cruore fœdare, suprema victis solatia amplectebantur. Multi semianimes super turres et propugnacula mœnium exspiravêre. Convulsis portis, reliquus globus obtulit se victoribus; et cecidêre omnes contrariis vulneribus, versi in hostem: ea cura etiam morientibus decori exitûs fuit.

LXXXV. Vitellius, captâ Urbe, per aversam Palatii partem, Aventinum, in domum uxoris, sellulâ defertur; ut, si diem latebrâ vitavisset, Tarracinam ad cohortes fratremque perfugeret. Dein mobilitate ingenii, et (quæ natura pavoris est) cum omnia metuenti præsentia maxime displicerent, in Palatium regreditur, vastum desertumque; dilapsis etiam infimis servitiorum, aut occursum ejus declinantibus. Terret solitudo et tacentes loci: tentat clausa: inhorrescit vacuis; fessusque misero errore, et pudendâ latebrâ semet occultans, ab Julio Placido, tribuno cohortis, protrahitur. Vinctæ pone tergum manus: laniatâ veste, fœdum spectaculum, ducebatur, multis increpantibus, nullo illacrymante: deformitas exitûs misericordiam abstulerat. Obvius e Germanicis militibus Vitellium infesto ictu, per iram, vel quo maturius ludibriis eximeret, an tribunum appetierit, in incerto fuit; aurem tribuni amputavit, ac statim confossus est. Vitellium, infestis mucronibus coactum, *modo erigere os et offerre contumeliis, nunc cadentes statuas suas*, plerumque Rostra, aut Galbæ occisi

vitate insectabatur ...

LXXXVI. Patria illi Luceria: se
quagesimum ætatis annum explebat.
sacerdotia, nomen locumque inter
suâ industriâ, sed cuncta patris clari
Principatum ei detulêre, qui ipsum
Studia exercitûs raro cuiquam, bonis
perinde adfuêre, quam huic per ign
tamen simplicitas ac liberalitas; quæ,
in exitium vertuntur. Amicitias, du
munerum, non constantiâ morum,
meruit magis, quam habuit. Reipul
intererat, Vitellium vinci: sed imp
non possunt, qui Vitellium Vespa
cum a Galbâ descivissent. Præcipiti
ob pavorem magistratuum senatorun
ex Urbe, aut per domos clientium se
vocari senatus non potuit. Domiti
nihil hostile metuebatur, ad duces
sum et Cæsarem consalutatum, mi
que erat in armis, in paternos penat

C. CORNELII TACITI

HISTORIARUM

LIBER QUARTUS.

I. INTERFECTO Vitellio, bellum magis desierat, quam pax cœperat. Armati per Urbem victores implacabili odio victos consectabantur: plenæ cædibus viæ, cruenta fora templaque, passim trucidatis, ut quemque fors obtulerat. Ac mox, augescente licentiâ, scrutari ac protrahere abditos: si quem procerum habitu et juventâ conspexerant, obtruncare, nullo militum aut populi discrimine. Quæ sævitia, recentibus odiis, sanguine explebatur, dein verterat in avaritiam: nihil usquam secretum aut clausum sinebant, Vitellianos occultari simulantes. Initium id perfringendarum domuum; vel, si resisteretur, causa cædis; nec deerat egentissimus quisque ex plebe; et pessimi servitiorum prodere ultro dites dominos: alii ab amicis monstrabantur. Ubique lamenta, conclamationes, et forma captæ urbis; adeo ut Othoniani Vitellianique militis invidiosa antea petulantia desideraretur. Duces partium, accendendo civili bello acres, temperandæ victoriæ impares: quippe in turbas et discordias pessimo cuique plurima vis; pax et quies bonis artibus indigent.

U. C. 823.
J. C. 70.

II. Nomen sedemque Cæsaris Domitianus acceperat: nondum ad curas intentus, sed stupris et adulteriis filium principis agebat. Præfectura prætoria

missi Ariciam equites: agmen legionum ir
las stetit. Nec cunctatus est Vitellius se
hortes arbitrio victoris permittere. Et mil
arma, haud minus irâ, quam metu abjecit.
deditorum ordo, septus armatis, per Urber
nemo supplici vultu, sed tristes et truces, et
plausus ac lasciviam insultantis vulgi
Paucos erumpere ausos, circumjecti pressê
in custodiam conditi. Nihil quisquam loc
num; et, quamquam inter adversa, sal
fama. Dein L. Vitellius interficitur, par
tris, in principatu ejus vigilantior; nec pe
peris socius, quam adversis abstractus.

III. Iisdem diebus Lucilius Bassus, cu
equite, ad componendam Campaniam mit
cordibus municipiorum animis, magis in
quam contumaciâ adversus principem.
quies; et minoribus coloniis impunitas. C
tertia hiemandi causâ locatur, et domus i
flictæ; cum contra Tarracinenses nullâ o
tur. Tanto proclivius est injuriæ, quam

finem videbantur. Addidêre alacritatem Vespasiani literæ, tamquam manente bello scriptæ: ea, primâ specie, forma; cæterum ut princeps loquebatur, civilia de se, et reipublicæ egregia: nec senatûs obsequium deerat. Ipsi consulatus cum Tito filio, prætura Domitiano et consulare imperium decernuntur.

IV. Miserat et Mucianus epistolas ad senatum, quæ materiam sermonibus præbuêre: si privatus esset, cur publice loqueretur? potuisse eadem, paucos post dies, loco sententiæ dici: ipsa quoque insectatio in Vitellium sera et sine libertate. Id vero erga rempublicam superbum, erga principem contumeliosum, quod, in manu suâ fuisse imperium donatumque Vespasiano, jactabat. Cæterum invidia in occulto, adulatio in aperto erant: multo cum honore verborum Muciano triumphalia de bello civili data: sed in Sarmatas expeditio fingebatur. Adduntur Primo Antonio consularia, Cornelio Fusco et Arrio Varo prætoria insignia. Mox deos respexêre: restitui placuit Capitolium: eaque omnia Valerius Asiaticus, consul designatus, censuit: cæteri vultu manuque: pauci, quibus conspicua dignítas, aut ingenium adulatione exercitum, compositis orationibus assentiebantur. Ubi ad Helvidium Priscum, prætorem designatum, ventum, promsit sententiam, ut honorificam in bonum principem, ita falsa aberant, et studiis senatûs attollebatur. Isque præcipuus illi dies magnæ offensæ initium et magnæ gloriæ fuit.

V. Res poscere videtur, quia iterum in mentionem incidimus viri sæpius memorandi, ut vitam studiaque ejus, et quali fortunâ sit usus, paucis repetam. Helvidius Priscus, Tarracinæ municipio, Cluvio patre, qui ordinem primipili duxisset, ingenium illustre altioribus studiis juvenis admodum dedit; non, ut plerique, ut nomine magnifico segne otium velaret, sed quo firmior adversus fortuita rempublicam capesseret. Doctores *sapientiæ* secutus est, qui sola bona, quæ *honesta, mala* tantum, quæ turpia; potentiam, no-

etiam sapientibus . . .

VI. Ruinâ soceri in exsilium pulsus, ut, G
principatu, rediit, Marcellum Eprium, delatc
Thraseæ, accusare aggreditur. Ea ultio, incert
major an justior, senatum in studia diduxerat: n
si caderet Marcellus, agmen reorum sterneb
Primo minax certamen, et egregiis utriusque
tionibus testatum. Mox, dubiâ voluntate Ga
multis senatorum deprecantibus, omisit Priscus
riis, ut sunt hominum ingenia, sermonibus, mo
tionem laudantium, aut constantiam requiren
Cæterum, eo senatûs die, quo de imperio Vesp
censebant, placuerat mitti ad principem legatos.
inter Helvidium et Eprium acre jurgium. Pr
eligi nominatim a magistratibus juratis, Mar
urnam postulabat; quæ consulis designati sen
fuerat.

VII. Sed Marcelli studium proprius rubor e
bat, ne, aliis electis, posthabitus crederetur:
. . . alternationem ad continuas et i

puniri non oporteat, ostentari non debere: hoc senatûs judicio velut admoneri principem, quos probet, quos reformidet: nullum majus boni imperii instrumentum, quam bonos amicos. Esse satis Marcello, quod Neronem in exitium tot innocentium impulerit. Frueretur præmiis et impunitate; Vespasianum melioribus relinqueret.

VIII. Marcellus, non suam sententiam impugnari, sed consulem designatum censuisse, dicebat, secundum vetera exempla, quæ sortem legationibus posuissent, ne ambitioni aut inimicitiis locus foret. Nihil evenisse, cur antiquitus instituta exolescerent: aut principis honor in cujusquam contumeliam verteretur: sufficere omnes obsequio: id magis vitandum, ne pervicaciâ quorumdam irritaretur animus, novo principatu suspensus, et vultus quoque ac sermones omnium circumspectans. Se meminisse temporum, quibus natus sit, quam civitatis formam patres avique instituerint: ulteriora mirari, præsentia sequi: bonos imperatores voto expetere, qualescumque tolerare. Non magis suâ oratione Thraseam, quam judicio senatûs, afflictum. Sævitiam Neronis per hujusmodi imagines illusisse: nec minus sibi anxiam talem amicitiam, quam aliis exsilium. Denique constantiâ, fortitudine, Catonibus et Brutis æquaretur Helvidius: se unum esse ex illo senatu, qui simul servierit. Suadere etiam Prisco, ne supra principem scanderet: ne Vespasianum, senem triumphalem, juvenum liberorum patrem, præceptis coërceret. Quomodo pessimis imperatoribus sine fine dominationem, ita quamvis egregiis modum libertatis, placere. Hæc, magnis utrimque contentionibus jactata, diversis studiis accipiebantur. Vicit pars, quæ sortiri legatos malebat, etiam mediis patrum annitentibus retinere morem. Et splendidissimus quisque eodem inclinabat, metu invidiæ, si ipsi eligerentur.

IX. *Secutum* aliud certamen. Prætores ærarii (*nam tum* a prætoribus tractabatur ærarium) publi-

tanta re, principe absente, statuer
Helvidius, ut Capitolium publice
juvaret Vespasianus. Eam sententia
quisque silentio, deinde oblivio tr
qui et meminissent.

X. Tum invectus est Musonius]
Celerem, a quo Baream Soranum
circumventum, arguebat. Eâ co
odia accusationum videbantur: se
reus protegi non poterat. Quipp
memoria: Celer professus sapienti
Baream, proditor corruptorque ar
magistrum ferebat. Proximus dies
Nec tam Musonius aut Publius,
Marcellus cæterique, motis ad ulti
spectabantur.

XI. Tali rerum statu, cum disc
ira apud victos, nulla in victorib
leges, non princeps in civitate
Urbem ingressus, cuncta simul in
Primi Antonii Varique Arrii pot
mulatâ in eos Muciani iracundiâ, q

Muciani custodiâ militari cinctus, ne in ipsâ Urbe conspectior mors foret, ad quadragesimum ab Urbe lapidem, viâ Appiâ, fuso per venas sanguine, exstinguitur. Julius Priscus, prætoriarum sub Vitellio cohortium præfectus, se ipse interfecit, pudore magis, quam necessitate. Alphenus Varus ignaviæ infamiæque suæ superfuit. Asiaticus enim (is libertus) malam potentiam servili supplicio expiavit.

XII. Iisdem diebus crebrescentem cladis Germanicæ famam nequâquam mœsta civitas excipiebat: cæsos exercitus, capta legionum hiberna, descivisse Gallias, non ut mala loquebantur. Id bellum quibus causis ortum, quanto externarum sociarumque gentium motu flagraverit, altius expediam. Batavi, (donec trans Rhenum agebant, pars Cattorum) seditione domesticâ pulsi, extrema Gallicæ oræ, vacua cultoribus, simulque insulam, nunc Bataviam, occupavêre, quam mare Oceanus a fronte, Rhenus amnis tergum ac latera circumluit: nec opibus, societate validiorum, attriti, viros tantum armaque imperio ministrant: diu Germanicis bellis exerciti: mox aucta per Britanniam gloria, transmissis illuc cohortibus, quas vetere instituto nobilissimi popularium regebant. Erat et domi delectus eques, præcipuo nandi studio, arma equosque retinens, integris turmis Rhenum perrumpere.

XIII. Julius Paulus et Claudius Civilis, regiâ stirpe, multo cæteros anteibant. Paulum Fonteius Capito, falso rebellionis crimine, interfecit. Injectæ Civili catenæ, missusque ad Neronem, et a Galbâ absolutus, sub Vitellio rursus discrimen adiit, flagitante supplicium ejus exercitu. Inde causæ irarum, spesque ex malis nostris. Sed Civilis, ultra quam barbaris solitum, ingenio sollers, et Sertorium se aut Hannibalem ferens, simili oris dehonestamento, ne ut hosti obviam iretur, si a populo Romano palam descivisset, Vespasiani amicitiam studiumque partium ostendit: missis sane ad eum Primi Antonii literis.

interim altiore consilio, cætera ex eventu judicatu
novare res hoc modo cœpit. Jussu Vitellii, B
vorum juventus ad delectum vocabatur: quem, su
naturâ gravem, onerabant ministri avaritiâ ac l
senes aut invalidos conquirendo, quos pretio di
terent: rursus impubes, sed formâ conspicui, (e
plerisque procera pueritia) ad stuprum traheba
Hinc invidia: et compositæ seditionis auctores
pulêre, ut delectum abnuerent. Civilis primores
tis et promtissimos vulgi, specie epularum, sa
in nemus vocatos, ubi nocte ac lætitiâ incaluis
det, a laude gloriâque gentis orsus, injurias et r
et cætera servitii mala enumerat. Neque eni
cietatem, ut olim, sed tamquam mancipia ha
quando legatum, gravi quidem comitatu et su
cum imperio, venire? tradi se præfectis centu
busque; quos ubi spoliis et sanguine exple
mutari, exquirique novos sinus et varia pra
vocabula. Instare delectum, quo liberi a pare
fratres a fratribus, velut supremum dividantur.
quam magis afflictam rem Romanam, nec al
... et senes: attollerent ...

numero superantur. Mox occultis nuntiis pellexit Britannica auxilia, Batavorum cohortes, missas in Germaniam, ut supra retulimus, ac tum Magontiaci agentes. Erat in Canninefatibus stolidæ audaciæ Brinno, claritate natalium insigni: pater ejus, multa hostilia ausus, Caianarum expeditionum ludibrium impune spreverat. Igitur ipso rebellis familiæ nomine placuit, impositusque scuto, more gentis, et sustinentium humeris vibratus, dux deligitur. Statimque accitis Frisiis (transrhenana gens est) duarum cohortium hiberna, proxima occupatu, Oceano irrumpit. Nec præviderant impetum hostium milites; nec, si prævidissent, satis virium ad arcendum erat. Capta igitur et direpta castra: dein vagos, et pacis modo effusos, lixas negotiatoresque Romanos invadunt. Simul exscidiis castellorum imminebant; quæ a præfectis cohortium incensa sunt, quia defendi nequibant. Signa vexillaque, et quod militum, in superiorem insulæ partem congregantur, duce Aquillio, primipilari; nomen magis exercitûs, quam robur. Quippe, viribus cohortium abductis, Vitellius, e proximis Nerviorum Germanorumque pagis, segnem numerum armis oneraverat.

XVI. Civilis, dolo grassandum ratus, incusavit ultro præfectos, quod castella deseruissent. Se cum cohorte, cui præerat, Canninefatem tumultum compressurum: illi sua quisque hiberna repeterent. Subesse fraudem consilio, et dispersas cohortes facilius opprimi, nec Brinnonem ducem ejus belli, sed Civilem esse, patuit; erumpentibus paulatim iudiciis, quæ Germani, læta bello gens, non diu occultaverant. Ubi insidiæ parum cessêre, ad vim transgressus, Canninefates, Frisios, Batavos propriis cuneis componit. Directa ex diverso acies, haud procul a flumine Rheno, et obversis in hostem navibus, quas, incensis castellis, illuc appulerant: nec diu certato, Tungrorum cohors signa ad Civilem transtulit; perculsique milites improvisà proditione

adem volentes, trucidan...
et viginti navium classis transfugeret, aut cape-
.
VII. Clara ea victoria in præsens, in posterum : armaque et naves, quibus indigebant, adepti, nâ per Germanias Galliasque famâ, libertatis tores celebrabantur. Germaniæ statim misêre leos, auxilia offerentes. Galliarum societatem Cis arte donisque affectabat, captos cohortium prætos suas in civitates remittendo: cohortibus, abire, manere mallent, datâ potestate: manentibus horata militia, digredientibus spolia Romanorum ofrebantur. Simul secretis sermonibus admonebat alorum, quæ tot annis perpessi, miseram servitutem lso pacem vocarent. Batavos, quamquam tributoim expertes, arma contra communes dominos ceisse: primâ acie fusum victumque Romanum. Quid, i Galliæ jugum exuant? quantum in Italiâ reliuum? Provinciarum sanguine provincias vinci. Ne Vindicis aciem cogitarent. Batavo equite protritos Æduos Arvernosque: fuisse inter Verginii auxilia ...: vereque reputantibus, Galliam suismet viri ... omnium partes, addit...

vacui occupatos, integri fessos: dum alii Vespasianum, alii Vitellium, foveant, patere locum adversus utrumque.

XVIII. Sic in Gallias Germaniasque intentus, si destinata provenissent, validissimarum ditissimarumque nationum regno imminebat. At Flaccus Hordeonius primos Civilis conatus per dissimulationem aluit. Ubi expugnata castra, deletas cohortes, pulsum Batavorum insulâ Romanum nomen, trepidi nuntii afferebant, Mummium Lupercum, legatum, (is duarum legionum hibernis præerat) egredi adversus hostem jubet. Lupercus legionarios e præsentibus, Ubios e proximis, Treverorum equites, haud longe agentes, raptim transmisit, additâ Batavorum alâ, quæ, jam pridem corrupta, fidem simulabat, ut, proditis in ipsâ acie Romanis, majore pretio fugeret. Civilis, captarum cohortium signis circumdatus, ut suo militi recens gloria ante oculos, et hostes memoriâ cladis terrerentur, matrem suam sororesque, simul omnium conjuges parvosque liberos, consistere a tergo jubet: hortamenta victoriæ, vel pulsis pudorem. Ut virorum cantu, feminarum ululatu, sonuit acies, nequâquam par a legionibus cohortibusque redditur clamor. Nudaverat sinistrum cornu Batavorum ala transfugiens, statimque in nos versa: sed legionarius miles, quamquam rebus trepidis, arma ordinesque retinebat. Ubiorum Treverorumque auxilia, fœdâ fugâ dispersa, totis campis palantur. Illuc incubuêre Germani. Et fuit interim effugium legionibus in castra, quibus Veterum nomen est. Præfectus alæ Batavorum, Claudius Labeo, oppidano certamine æmulus Civili, ne interfectus invidiam apud populares, vel, si retineretur, semina discordiæ præberet, in Frisios avehitur.

XIX. Iisdem diebus, Batavorum et Canninefatium cohortes, cum jussu Vitellii in Urbem pergerent, *missus a Civile* nuntius assequitur. Intumuêre *statim superbiâ* ferociâque, et pretium itineris, donati-

orem Germaniam petivere, ut ...
Hordeonius, adhibitis tribunis centurionibusque, ...ltavit, num obsequium abnuentes vi coërceret. ..., insitâ ignaviâ et trepidis ministris, quos am...us auxiliorum animus et subito delectu suppleta ...nes angebant, statuit continere intra castra mi...m. Dein pœnitentiâ, et arguentibus ipsis qui sua...ant, tamquam secuturus, scripsit Herennio Gallo, ...ionis primæ legato, qui Bonnam obtinebat, ut ar...et transitu Batavos: se cum exercitu tergis eorum ...surum. Et opprimi poterant, si hinc Hordeonius, ...e Gallus, motis utrimque copiis, medios clausis...nt. Flaccus omisit inceptum, aliisque literis Gal...m monuit, ne terreret abeuntes. Unde suspicio, ...onte legatorum excitari bellum; cunctaque, quæ ...ciderant aut metuebantur, non inertiâ militis, neque ...ostium vi, sed fraude ducum evenire.

XX. Batavi, cum castris Bonnensibus propinquarent, præmisêre, qui Herennio Gallo mandata cohortium exponeret: nullum sibi bellum adversus Romanos, pro quibus toties bellâssent. Longâ atque ... militiâ fessis patriæ atque otii cupidinem esse ... ... sin arm...

trepidi petebant. Ibi plurimum cladis: cumulatæ corporibus fossæ: nec cæde tantum et vulneribus, sed ruinâ et suis plerique telis interiêre. Victores, coloniâ Agrippinensium vitatâ, nihil cætero in itinere hostile ausi, Bonnense prœlium excusabant; tamquam, petitâ pace, postquam negabatur, sibimetipsi consuluissent.

XXI. Civilis, adventu veteranarum cohortium, justi jam exercitûs ductor, sed consilii ambiguus, et vim Romanam reputans, cunctos, qui aderant, in verba Vespasiani adigit; mittitque legatos ad duas legiones, quæ, priore acie pulsæ, in Vetera castra concesserant, ut idem sacramentum acciperent. Redditur responsum, neque proditoris neque hostium se consiliis uti. Esse sibi Vitellium principem, pro quo fidem et arma usque ad supremum spiritum retenturos: proinde perfuga Batavus arbitrum rerum Romanarum ne ageret, sed meritas sceleris pœnas exspectaret. Quæ ubi relata Civili, incensus irâ, universam Batavorum gentem in arma rapit. Junguntur Bructeri Tencterique, et excita nuntiis Germania ad prædam famamque.

XXII. Adversus has belli concurrentis minas, legati legionum, Mummius Lupercus et Numisius Rufus, vallum murosque firmabant. Subversa longæ pacis opera, haud procul castris, in modum municipii exstructa, ne hostibus usui forent. Sed parum provisum, ut copiæ in castra conveherentur: rapi permisêre. Ita paucis diebus per licentiam absumta sunt, quæ adversus necessitates in longum suffecissent. Civilis, medium agmen cum robore Batavorum obtinens, utramque Rheni ripam, quo truculentior visu foret, Germanorum catervis complet, assultante per campos equite. Simul naves in adversum amnem agebantur. Hinc veteranarum cohortium signa, inde depromtæ silvis lucisve ferarum imagines, ut cuique *genti inire* prœlium mos est, mixtâ belli civilis ex*ternique facie* obstupefecerant obsessos: et spem op-

sideri premique Germanias Augustus et
neque unquam id malorum, ut oppugnat
legiones nostras venirent. Inde non loc
munimentis labor additus: vis et arma sa
bant. Batavi Transrhenanique, quo discr
manifestius spectaretur, sibi quæque gens c
eminus lacessentes. Post, ubi pleraque tel
ribus pinnisque mœnium irrita hærebant,
saxis vulnerabantur, clamore atque impet
vallum, appositis plerique scalis, alii per t
suorum: scandebantque jam quidam, cum
armorum incussu præcipitati, sudibus et pi
tur, præferoces initio, et rebus secundis n
tum prædæ cupidine adversa quoque toler
chinas etiam, insolitum sibi, ausi: nec
sollertia: perfugæ captivique docebant s
terias in modum pontis, mox subjectis r
lere: ut alii superstantes, tamquam ex a
liarentur; pars intus occulti muros subru
excussa ballistis saxa stravêre informe opu
vineasque parantibus adactæ tormentis ar
tæ: ultroque ipsi oppugnatores ignibus

a Magontiaco Batavorum cohortes, dissimulatos Civilis conatus, adsciri in societatem Germanos: non Primi Antonii, neque Muciani, ope Vespasianum magis adolevisse: aperta odia, armaque palam depelli: fraudem et dolum obscura, eoque inevitabilia. Civilem stare contra, struere aciem: Hordeonium e cubiculo et lectulo jubere, quidquid hosti conducat. Tot armatas fortissimorum virorum manus unius senis valetudine regi. Quin potius, interfecto traditore, fortunam virtutemque suam malo omine exsolverent. His inter se vocibus instinctos flammavêre insuper allatæ a Vespasiano literæ, quas Flaccus, quia occultari nequibant, pro concione recitavit: vinctosque, qui attulerant, ad Vitellium misit.

XXV. Sic mitigatis animis, Bonnam, hiberna primæ legionis, ventum. Infensior illic miles culpam cladis in Hordeonium vertebat: ejus jussu directam adversus Batavos aciem, tamquam a Magontiaco legiones sequerentur: ejusdem proditione cæsos, nullis supervenientibus auxiliis. Ignota hæc cæteris exercitibus, neque imperatori suo nuntiari: cum accursu tot provinciarum exstingui repens perfidia potuerit. Hordeonius exemplaria omnium literarum, quibus per Gallias Britanniamque et Hispanias auxilia orabat, exercitui recitavit; instituitque pessimum facinus, ut epistolæ aquiliferis legionum traderentur; a quîs ante militi, quam ducibus, legebantur. Tum e seditiosis unum vinciri jubet, magis usurpandi juris, quam quia unius culpa foret. Motusque Bonnâ exercitus in coloniam Agrippinensem; affluentibus auxiliis Gallorum, qui primo rem Romanam enixe juvabant: mox, valescentibus Germanis, pleræque civitates adversum nos armatæ spe libertatis; et, si exuissent servitium, cupidine imperitandi. Gliscebat iracundia legionum, nec terrorem unius militis vincula indiderant: quin idem ille arguebat ultro conscientiam ducis; tamquam nuntius inter Civilem Flaccumque falso crimine testis veri opprimeretur. Conscendit tribunal Vo-

inopia stipendii frumentique, et ...
butaque Galliæ adspernantes; Rhenus, inc
cœlo siccitate, vix navium patiens; arcti com
dispositæ per omnem ripam stationes, quæ (
vado arcerent: eâdemque de causâ minus f
plures, qui consumerent. Apud imperito
loco accipiebatur ipsa aquarum penuria, tan
amnes quoque et vetera imperii munimen
rent: quod in pace fors, seu natura, tunc
ira Dei, vocabatur. Ingressis Novesium te
legio conjungitur. Additus Voculæ in par
rum Herennius Gallus, legatus: nec ausi
pergere, loco, cui Gelduba nomen est, cas
Ibi struendâ acie, muniendo vallandoque,
belli meditamentis, militem firmabant. Ut
ad virtutem accenderetur, in proximos G
pagos, qui societatem Civilis acceperant, du
culâ exercitus. Pars cum Herennio Gallo

XXVII. Forte navem, haud procul c
mento gravem, cum per vada hæsisset, (
suam ripam trahebant. Non tulit Gallu
subsidio cohortem. Auctus et Germanoru

culæ exsolvitur. Is posterâ die auctores seditionis morte affecit. Tanta illi exercitui diversitas inerat licentiæ patientiæque. Haud dubie gregarius miles Vitellio fidus: splendidissimus quisque in Vespasianum proni: inde scelerum ac suppliciorum vices, et mixtus obsequio furor; ut contineri non possent, qui puniri poterant.

XXVIII. At Civilem immensis auctibus universa Germania extollebat, societate nobilissimis obsidum firmatâ. Ille, ut cuique proximum, vastari Ubios Treverosque, et aliam manum Mosam amnem transire jubet, ut Menapios et Morinos et extrema Galliarum quateret. Actæ utrobique prædæ; infestius in Ubiis, quod gens Germanicæ originis, ejuratâ patriâ, Romanorum nomen, Agrippinenses vocarentur. Cæsæ cohortes eorum, in vico Marcoduro, incuriosius agentes, quia procul ripâ aberant. Nec quievêre Ubii, quominus prædas e Germaniâ peterent: primo impune, dein circumventi sunt; per omne id bellum meliore usi fide, quam fortunâ. Contusis Ubiis, gravior et successu rerum ferocior, Civilis obsidium legionum urgebat; intentis custodiis, ne quis occultus nuntius venientis auxilii penetraret. Machinas molemque operum Batavis delegat: Transrhenanos, prœlium poscentes, ad scindendum vallum ire, detrusosque redintegrare certamen, jubet; superante multitudine, et facili damno: nec finem labori nox attulit.

XXIX. Congestis circum lignis accensisque, simul epulantes, ut quisque vino incaluerat, ad pugnam temeritate inani ferebantur. Quippe ipsorum tela per tenebras vana: Romani conspicuam barbarorum aciem, et, si quis audaciâ aut insignibus effulgens, ad ictum destinabant. Intellectum id Civili: et, restincto igne, misceri cuncta tenebris et armis, jubet. Tum vero strepitus dissoni, casus incerti, neque feriendi neque declinandi providentia. Unde clamor acciderat, circumagere corpora, tendere arcus: nihil

haustâ nocte, novam aciem dies aperuit.

XXX. Eduxerant Batavi turrim, dupl quam, prætoriæ portæ (is æquissimus loc quantem, promoti contra validi asseres trabes perfregêre, multâ superstantium per natumque in perculsos subitâ et prosper Simul a legionariis, peritiâ et arte præstar struebantur. Præcipuum pavorem intulit et nutans machinamentum, quo repen præter suorum ora singuli pluresve host rapti, verso pondere intra castra effundeb lis, omissâ oppugnandi spe, rursus per o bat, nuntiis et promissis fidem legionum

XXXI. Hæc in Germaniâ ante Crem lium gesta, cujus eventum literæ Primi cuêre, addito Cæcinæ edicto. Et præfe e victis, Alpinus Montanus, fortunam p sens fatebatur. Diversi hinc motus anim ilia e Galliâ, quis nec amor nec odiu militia sine affectu, hortantibus præfect Vitellio desciscunt: vetus miles cuncta adigente Hordeonio Flacco, instantibus t

mandatis Montanus ad Civilem, ut absisteret bello; neve externa armis falsis velaret. Si Vespasianum juvare aggressus foret, satisfactum cœptis. Ad ea Civilis primo callide: post, ubi videt Montanum præferocem ingenio, paratumque in res novas, orsus a questu periculisque, quæ per quinque et viginti annos in castris Romanis exhausisset, "Egregium," inquit, "pretium laboris recepi, necem fratris, et vincula mea, et sævissimas hujus exercitûs voces, quibus ad supplicium petitus, jure gentium pœnas reposco. Vos autem, Treveri, cæteræque servientium animæ, quod præmium effusi toties sanguinis exspectatis, nisi ingratam militiam, immortalia tributa, virgas, secures, et dominorum ingenia? En ego præfectus unius cohortis, et Canninefates Batavique, exigua Galliarum portio, vana illa castrorum spatia exscidimus, vel septa ferro fameque premimus. Denique ausos aut libertas sequetur, aut victi iidem erimus." Sic accensum, sed molliora referre jussum, dimittit. Ille, ut irritus legationis, rediit, cætera dissimulans, quæ mox erupêre.

XXXIII. Civilis, parte copiarum retentâ, veteranas cohortes, et quod e Germanis maxime promtum, adversus Voculam exercitumque ejus mittit; Julio Maximo, et Claudio Victore, sororis suæ filio, ducibus. Rapiunt in transitu hiberna alæ, Asciburgii sita: adeoque improvisi castra involavêre, ut non alloqui, non pandere aciem Vocula potuerit. Id solum, ut in tumultu, monuit, subsignano milite media firmare: auxilia passim circumfusa sunt. Eques prorupit, exceptusque compositis hostium ordinibus, terga in suos vertit. Cædes inde, non prœlium. Et Nerviorum cohortes, metu seu perfidiâ, latera nostrorum nudavêre. Sic ad legiones perventum; quæ, amissis signis, intra vallum sternebantur; cum repente novo auxilio fortuna pugnæ mutatur. Vasconum lectæ a Galbâ cohortes, ac tum accitæ, dum castris propinquant, audito prœliantium clamore, in-

ripuerant. Cæsorum eo die, in partib
jor numerus et imbellior; e Germani

XXXIV. Dux uterque, pari cul|
versa, prosperis defuêre: nam Civili
copiis instruxisset aciem, circumiri a
hortibus nequîsset, castraque perru|
Vocula nec adventum hostium explo
mul egressus victusque: dein victori
sus, tritis frustra diebus, castra in
quem si statim impellere, cursumqu
maturâsset, solvere obsidium legionun
potuit. Tentaverat interim Civilis c
mos, tamquam perditæ apud Roma|
victoria provenisset. Circumfereban
laque: ostentati etiam captivi: ex qu
gium facinus ausus, clarâ voce |
confossus illico a Germanis: unde m
Simul vastatione incendiisque flagra
venire victorem exercitum, intellige
spectu castrorum constitui signa, foss
circumdari, Vocula jubet: deposit
[illegible]

cernentes, omnibus portis prorumpunt. Ac forte Civilis, lapsu equi prostratus, creditâ per utrumque exercitum famâ, vulneratum aut interfectum, immane quantum suis pavoris, et hostibus alacritatis, indidit.

XXXV. Sed Vocula, omissis fugientium tergis, vallum turresque castrorum augebat, tamquam rursus obsidium immineret; corruptâ toties victoriâ, non falso suspectus bellum malle. Nihil æque exercitus nostros, quam egestas copiarum, fatigabat. Impedimenta legionum cum imbelli turbâ Novesium missa, ut inde, terrestri itinere, frumentum adveherent: nam flumine hostes potiebantur. Primum agmen securum incessit, nondum satis firmo Civile; qui, ubi rursus missos Novesium frumentatores, datasque in præsidium cohortes, velut multâ pace, ingredi accepit, rarum apud signa militem, arma in vehiculis, cunctos licentiâ vagos, compositus invadit; præmissis, qui pontes et viarum angusta insiderent. Pugnatum longo agmine et incerto Marte, donec prœlium nox dirimeret. Cohortes Geldubam perrexêre, manentibus, ut fuerant, castris, quæ relictorum illic militum præsidio tenebantur. Non erat dubium, quantum in regressu discriminis adeundum foret, frumentatoribus onustis perculsisque. Addit exercitui suo Vocula mille delectos e quintâ et quintadecimâ legionibus, apud Vetera obsessis, indomitum militem, et ducibus infensum. Plures, quam jussum erat, profecti, palam in agmine fremebant, non se ultra famem, insidias legatorum, toleraturos. At, qui remanserant, desertos se, abductâ parte legionum, querebantur. Duplex hinc seditio; aliis revocantibus Voculam, aliis redire in castra abnuentibus.

XXXVI. Interim Civilis Vetera circumsedit. Vocula Geldubam, atque inde Novesium, concessit. Civilis capit Geldubam. Mox, haud procul Novesio, equestri prœlio prospere certavit. Sed miles secundis adversisque perinde in exitium ducum accendebatur.

renovant: nec ullo legatorum u
auso, (quippe omnem pudorem
tractum e cubili interficiunt.
parabantur, nisi servili habitu, p
evasisset. Ubi, sedato impetu
turiones cum epistolis ad civita
auxilia ac stipendia oraturos.

XXXVII. Ipsi, ut est vul
ceps, pavidum, socors, advent
mere armis ac statim omissis,
Res adversæ discordiam peperê
exercitu erant, causam suam di
tamen imagines, in castris et p
civitates, repositæ, cum jam
Dein mutati in pœnitentiam p
duodevicesimani, Voculam se
resumto Vespasiani sacrament
gontiaci obsidium ducebantur.
sores, mixtus ex Cattis, Usipii
satietate prædæ, nec incruenti.
nescios miles noster invaserat.
lumque per fines suos Treveri

tur, vulgus, alimenta in dies mercari solitum, cui una ex republicâ annonæ cura, clausum litus, retineri commeatus, dum timet, credebat; augentibus famam Vitellianis, qui studium partium nondum posuerant; ne victoribus quidem ingrato rumore, quorum cupiditates, externis quoque bellis inexplebiles, nulla unquam civilis victoria satiavit.

XXXIX. Kal. Januariis in senatu, quem Julius Frontinus, prætor urbanus, vocaverat, legatis exercitibusque ac regibus, laudes gratesque decretæ: et Tertio Juliano prætura, tamquam transgredientem in partes Vespasiani legionem deseruisset, ablata, ut in Plotium Griphum transferretur. Hormo dignitas equestris data. Et mox, ejurante Frontino, Cæsar Domitianus præturam cepit. Ejus nomen epistolis edictisque præponebatur; vis penes Mucianum erat; nisi quod pleraque Domitianus, instigantibus amicis, aut propriâ libidine, audebat. Sed præcipuus Muciano metus e Primo Antonio Varoque Arrio; quos recentes, clarosque rerum famâ ac militum studiis, etiam populus fovebat, quia in neminem ultra aciem sævierant. Et ferebatur Antonius Scribonianum Crassum, egregiis majoribus et fraternâ imagine fulgentem, ad capessendam rempublicam hortatus; haud defuturâ consciorum manu, ni Scribonianus abnuisset, ne paratis quidem corrumpi facilis, adeo metuens incerta. Igitur Mucianus, quia propalam opprimi Antonius nequibat, multis in senatu laudibus cumulatum, secretis promissis onerat, citeriorem Hispaniam ostentans, discessu Cluvii Rufi vacuam; simul amicis ejus tribunatus præfecturasque largitur. Dein, postquam inanem animum spe et cupidine impleverat, vires abolet; dimissâ in hiberna legione septimâ, cujus flagrantissimus in Antonium amor. Et tertia legio, familiaris Arrio Varo miles, in Syriam remissa. Pars exercitûs in Germanias ducebatur. Sic *egesto, quidquid* turbidum, redit Urbi sua forma, legesque, *et munia* magistratuum.

honoribus, censuit Curtius Mo...
que memoria celebraretur. Patres utrumq
de Pisone irritum fuit. Tum sorte duc
redderentur bello rapta, quique æra legu
delapsa, noscerent figerentque, et fastos,
temporum fœdatos, exonerarent, modum
impensis facerent. Redditur Tertio Julia
postquam cognitus est ad Vespasianum
Gripho honor mansit. Repeti inde cogr
ter Musonium Rufum et P. Celerem pl
natusque Publius, et Sorani manibus
Insignis publicâ severitate dies, ne priv
laude caruit. Justum indicium explêss
videbatur: diversa fama Demetrio, Cyn
professo; quod manifestum reum ambit
honestius, defendisset. Ipsi Publio neq
periculis, neque oratio suppeditavit. S
in accusatores dato, petit a Cæsare Juni
ut commentariorum principalium potes
faceret, per quos nosceret, quem quisque
poposcisset. Consulendum tali super
respondit.

famosos. Sariolenum et recens crimen urgebat, quod apud Vitellium molitus eadem foret: nec destitit senatus manus intentare Voculæ, donec curiâ excederet. Ad Pactium Africanum transgressi, eum quoque proturbant; tamquam Neroni Scribonios fratres, concordiâ opibusque insignes, ad exitium monstravisset. Africanus neque fateri audebat, neque abnuere poterat: in Vibium Crispum, cujus interrogationibus fatigabatur, ultro conversus, miscendo quæ defendere nequibat, societate culpæ invidiam declinavit.

XLII. Magnam eo die pietatis eloquentiæque famam Vipstanus Messala adeptus est, nondum senatoriâ ætate, ausus pro fratre, Aquilio Regulo, deprecari. Regulum subversa Crassorum et Orphiti domus in summum odium extulerat. Sponte ex S. C. accusationem subîsse juvenis admodum, nec depellendi periculi, sed in spem potentiæ, videbatur. Et Sulpicia Prætextata, Crassi uxor, quatuorque liberi, si cognosceret senatus, ultores aderant. Igitur Messala non causam, neque reum tueri, sed periculis fratris semet opponens, flexerat quosdam. Occurrit truci oratione Curtius Montanus, eo usque progressus, ut, post cædem Galbæ, datam interfectori Pisonis pecuniam a Regulo, appetitumque morsu Pisonis caput, objectaret. "Hoc certe," inquit, "Nero non coëgit; nec dignitatem aut salutem illâ sævitiâ redemisti. Sane toleremus istorum defensiones, qui perdere alios, quam periclitari ipsi, maluerunt. Te securum reliquerat exsul pater, et divisa inter creditores bona; nondum honorum capax ætas: nihil quod ex te concupisceret Nero, nihil quod timeret. Libidine sanguinis et hiatu præmiorum, ignotum adhuc ingenium, et nullis defensionibus expertum, cæde nobili imbuisti: cum ex funere reipublicæ raptis consularibus spoliis, septuagies sestertio saginatus, et *sacerdotio* fulgens, innoxios pueros, illustres senes, *conspicuas* feminas eâdem ruinâ prosterneres: [illegible]

:ellum, Crispum, juvenes ...g
nit etiam æmulos infelix nequitia: quid, si floreat atque? Et quem adhuc quæstorium offendere audemus, prætorium et consularem visuri su-? An Neronem extremum dominorum putatis? .n crediderant, qui Tiberio, qui Caio, superstites :unt: cum interim intestabilior et sævior exortus . Non timemus Vespasianum: ea principis ætas, moderatio. Sed diutius durant exempla, quam ›res. Elanguïmus, patres conscripti, nec jam ille ıatus sumus, qui, occiso Nerone, delatores et mi-stros more majorum puniendos flagitabat. Optimus t, post malum principem, dies primus."

XLIII. Tanto cum assensu senatûs auditus est Iontanus, ut spem caperet Helvidius, posse etiam Marcellum prosterni. Igitur a laude Cluvii Rufi ·rsus, qui, perinde dives et eloquentiâ clarus, null' unquam sub Nerone periculum facessisset, crimine simul exemploque Eprium urgebat; ardentibus pa-trum animis. Quod ubi sensit Marcellus, velut ex cedens curiâ, "Imus," inquit, "Prisce, et relinqui ... senatum tuum: regna, præsente Cæsare.
... infensi, vultu d

...um, senat
...onium, in easdem insulas rede
ius Pontiam Postumiam, stupro cognitam,
s suas abnuentem, impotens amoris interfe
osianus pravitate morum multis exitiosus. A
ivi senatûs-consulto damnati pulsique, quam
sso aliis reditu, in eâdem pœnâ retenti sur
ideo lenita erga Mucianum invidia. Quipp
ıus ac Sagitta viles, etiam si reverterentur
ıtorum ingenia et opes, et exercita malis artibu
ia, timebantur.

V. Reconciliavit paulisper studia patrum ha-
senatu cognitio secundum veterem morem.
ıs Patruitus, senator, pulsatum se in coloniâ
i cœtu multitudinis et jussu magistratuum,
tur: nec finem injuriæ hîc stetisse: planctum
nta et supremorum imaginem præsenti sibi
ata cum contumeliis et probris, quæ in sena-
versum jacerentur. Vocati, qui arguebantur;
itâ causâ, in convictos vindicatum. Addi-
S. C. quo Senensium plebes modestiæ ad-
r. Iisdem diebus Antonius Flamma Cyre-
damnatur lege repetundarum

Invenit etiam æmulos infelix nequit
vigeatque? Et quem adhuc quæ
non audemus, prætorium et consı
mus? An Neronem extremum dor
Idem crediderant, qui Tiberio, qui
fuerunt: cum interim intestabilior
est. Non timemus Vespasianum:
ea moderatio. Sed diutius durant
mores. Elanguïmus, patres conscı
senatus sumus, qui, occiso Nerone,
nistros more majorum puniendos fla
est, post malum principem, dies pri

XLIII. Tanto cum assensu ser
Montanus, ut spem caperet Helvi
Marcellum prosterni. Igitur a la
orsus, qui, perinde dives et eloque
unquam sub Nerone periculum fac
simul exemploque Eprium urgebat
trum animis. Quod ubi sensit Mar
cedens curiâ, "Imus," inquit, "Pri
mus tibi senatum tuum: regna, pra

Patres cœptatam libertatem, postquam obviam itum, omisêre. Mucianus, ne sperni senatûs judicium, et cunctis sub Nerone admissis data impunitas videretur, Octavium Sagittam et Antistium Sosianum, senatorii ordinis, egressos exsilium, in easdem insulas redegit. Octavius Pontiam Postumiam, stupro cognitam, et nuptias suas abnuentem, impotens amoris interfecerat; Sosianus pravitate morum multis exitiosus. Ambo gravi senatûs-consulto damnati pulsique, quamvis concesso aliis reditu, in eâdem pœnâ retenti sunt. Nec ideo lenita erga Mucianum invidia. Quippe Sosianus ac Sagitta viles, etiam si reverterentur: accusatorum ingenia et opes, et exercita malis artibus potentia, timebantur.

XLV. Reconciliavit paulisper studia patrum habita in senatu cognitio secundum veterem morem. Manlius Patruitus, senator, pulsatum se in coloniâ Senensi cœtu multitudinis et jussu magistratuum, querebatur: nec finem injuriæ hîc stetisse: planctum et lamenta et supremorum imaginem præsenti sibi circumdata cum contumeliis et probris, quæ in senatum universum jacerentur. Vocati, qui arguebantur; et, cognitâ causâ, in convictos vindicatum. Additumque S. C. quo Senensium plebes modestiæ admoneretur. Iisdem diebus Antonius Flamma Cyrenensibus damnatur lege repetundarum, et exsilio ob sævitiam.

XLVI. Inter quæ militaris seditio prope exarsit. Prætorianam militiam repetebant a Vitellio dimissi, pro Vespasiano congregati: et illectus in eamdem spem, e legionibus miles promissa stipendia flagitabat: ne Vitelliani quidem sine multâ cæde pelli poterant; sed immensa pecunia dicebatur, quâ tanta vis hominum retinenda erat. Ingressus castra Mucianus, quo rectius stipendia singulorum spectaret, suis cum insignibus armisque victores constituit, modicis inter *se spatiis discretos.* Tum Vitelliani, quos apud Bo*villas in deditio*nem acceptos memoravimus, cæterique

novi causa vel forte oriretur.

L. Sed, ubi Festo consterna
supplicium, veraque et falsa, 1
innotuêre, equites in necem Pi
tim vecti, obscuro adhuc cœpt
consulis irrumpunt, destrictis g
Pisonis ignari, quod Pœnos au
eam cædem delegerat: haud p
forte servum, quisnam et ubi e
vêre. Servus egregio menda
respondit; ac statim obtrunca
Piso interficitur: namque ade
bius Massa, e procuratoribus
timo cuique exitiosus, et in
mox tulimus, sæpius rediturus
ubi speculabundus substiterat,
præfectumque castrorum, Cet
ciri jussit, proprias ob simultat
litem vocabat, militesque et ce
niit, alios præmiis affecit: ne
ut oppressisse bellum credere
Leptitanorumque discordias co

LI. At Vespasiano, post Cremonensem pugnam et prosperos undique nuntios, cecidisse Vitellium, multi cujusque ordinis, pari audaciâ fortunâque hibernum mare aggressi, nuntiavêre. Aderant legati regis Vologesi, quadraginta Parthorum equitum millia offerentes. Magnificum lætumque, tantis sociorum auxiliis ambiri, neque indigere. Gratiæ Vologeso actæ, mandatumque, ut legatos ad senatum mitteret, et pacem esse sciret. Vespasianus, in Italiam resque Urbis intentus, adversam de Domitiano famam accipit: tamquam terminos ætatis et concessa filio egrederetur. Igitur validissimam exercitûs partem Tito tradit, ad reliqua Judaïci belli perpetranda.

LII. Titum, antequam digrederetur, multo apud patrem sermone orâsse dicebatur, ne criminantium nuntiis temere accenderetur: integrumque se ac placabilem filio præstaret. Non legiones, non classes, perinde firma imperii munimenta, quam numerum liberorum. Nam amicos tempore, fortunâ, cupidinibus aliquando, aut erroribus, imminui, transferri, desinere: suum cuique sanguinem indiscretum, sed maxime principibus; quorum prosperis et alii fruantur, adversa ad junctissimos pertineant: ne fratribus quidem mansuram concordiam, ni parens exemplum præbuisset. Vespasianus, haud æque Domitiano mitigatus, quam Titi pietate gaudens, bono esse animo jubet, belloque et armis rempublicam attollere: sibi pacem domumque curæ fore. Tum celerrimas navium, frumento onustas, sævo adhuc mari committit. Quippe tanto discrimine Urbs nutabat, ut decem haud amplius dierum frumentum in horreis fuerit, cum a Vespasiano commeatus subvenêre.

LIII. Curam restituendi Capitolii in L. Vestinum confert, equestris ordinis virum, sed auctoritate famâque inter proceres. Ab eo contracti haruspices monuêre, ut reliquiæ prioris delubri in paludes aveherentur: *templum iisdem vestigiis sisteretur: nolle deos, mutari veterem formam.* Undecimo Kal. Ju-

Æliano, pontifice, lustrata su
super cæspitem redditis extis, .
nervam, præsidesque imperii de
prosperarent, sedesque suas, pie
tas, divinâ ope attollerent; vit
innexique funes erant, contigi
gistratus et sacerdotes et sena
pars populi, studio lætitiâque c
traxêre: passimque injectæ fun
que stipes, et metallorum primi
victæ, sed ut gignuntur. Præ
temeraretur opus saxo aurov
Altitudo ædibus adjecta. Id s
et prioris templi magnificentiæ

LIV. Audita interim per (
mors Vitellii duplicaverat bellur
dissimulatione, in populum Ror
lianæ legiones vel externum se
ratorem Vespasianum, malle.
mos, eamdem ubique exercituu
rati; vulgato rumore, a Sarma
ac Pannonica hiberna circumsid

LV. Ante Flacci Hordeonii cædem, nihil prorupit, quo conjuratio intelligeretur: interfecto Hordeonio, commeavêre nuntii inter Civilem Classicumque, præfectum alæ Treverorum. Classicus nobilitate opibusque ante alios: regium illi genus, et pace belloque clara origo. Ipse, e majoribus suis hostis populi Romani quam socius, jactabat. Miscuêre sese Julius Tutor et Julius Sabinus: hic Trevir, hic Lingon. Tutor ripæ Rheni a Vitellio præfectus: Sabinus, super insitam vanitatem, falsæ stirpis gloriâ incendebatur: proaviam suam D. Julio, per Gallias bellanti, corpore atque adulterio placuisse. Hi secretis sermonibus animos cæterorum scrutari: ubi, quos idoneos rebantur, conscientiâ obstrinxêre, in coloniâ Agrippinensi in domum privatam conveniunt; nam publice civitas talibus inceptis abhorrebat: attamen interfuêre quidam Ubiorum Tungrorumque. Sed plurima vis penes Treveros ac Lingonas: nec tulêre moras consultandi: certatim proclamant: furere discordiis populum Romanum, cæsas legiones, vastatam Italiam, capi cum maxime Urbem, omnes exercitus suis quemque bellis detineri: si Alpes præsidiis firmentur, coalitâ libertate, dispecturas Gallias, quem virium suarum terminum velint.

LVI. Hæc dicta pariter probataque: de reliquiis Vitelliani exercitûs dubitavêre. Plerique interficiendos censebant, turbidos, infidos, sanguine ducum pollutos. Vicit ratio parcendi: ne, sublatâ spe veniæ, pertinaciam accenderent. Alliciendos potius in societatem. Legatis tantum legionum interfectis, cæterum vulgus, conscientiâ scelerum et spe impunitatis, facile accessurum. Ea primi consilii forma: missique per Gallias concitores belli. Simulatum ipsis obsequium, quo incautiorem Voculam opprimerent. Nec defuêre, qui Voculæ nuntiarent. Sed vires ad coërcendum deerant, infrequentibus infidisque legionibus. Inter ambiguos milites et occultos hostes, optimum e præsentibus ratus, mutuâ dissimulatione, et iisdem, quibus

Batavos ausus, quosdam Nervi
in arma traxit. Et furtim mag
ninefates Marsacosque incursab
fraude illectus, ad hostem cont

LVII. Nec procul Veteribu
sicus ac Tutor, per speciem
cum ducibus Germanorum pact
primum, discreti a legionibus,
sua circumdant, obtestante Voc
tam civilibus armis rem Roman
Lingonibusque despectui sit.
vincias, victores exercitus, fort
res deos. Sic olim Sacrovir
Vindicem Galliasque, singuli
Eadem rursus numina, eadem f
exspectarent. Melius D. Juli
notos eorum animos. Galbam
hostiles spiritus induisse. Nun
servitium; cum spoliati exutiqu
Hæc ferociter locutus, postqua
Classicum Tutoremque videt,

exitium parari, libens audio: mortemque in tot malis honestam, ut finem miseriarum, exspecto. Vestri me pudet miseretque, adversus quos non prœlium et acies parantur, id enim fas armorum, et jus hostium. Bellum cum populo Romano vestris se manibus gesturum, Classicus sperat; imperiumque et sacramentum Galliarum ostentat. Adeo nos, si fortuna in præsens virtusque deseruit, etiam vetera exempla deficiunt, quoties Romanæ legiones perire præoptaverint, ne loco pellerentur? socii sæpe nostri, exscindi urbes suas, seque cum conjugibus ac liberis cremari, pertulerunt; neque aliud pretium exitûs, quam fides famaque. Tolerant cum maxime inopiam obsidiumque apud Vetera legiones; nec terrore aut promissis demoventur. Nobis, super arma et viros et egregia castrorum munimenta, frumentum et commeatus, quamvis longo bello pares. Pecunia nuper etiam donativo suffecit: quod sive a Vespasiano, sive a Vitellio, datum interpretari mavultis, ab imperatore certe Romano accepistis. Tot bellorum victores, apud Geldubam, apud Vetera, fuso toties hoste, si pavetis aciem, indignum id quidem: sed est vallum murique, et trahendi artes, donec e proximis provinciis auxilia exercitusque concurrant. Sane ego displiceam: sunt alii legati, tribuni, centurio denique, aut miles. Ne hoc prodigium toto terrarum orbe vulgetur, vobis satellitibus, Civilem et Classicum Italiam invasuros. An, si ad mœnia Urbis Germani Gallique duxerint, arma patriæ inferetis? Horret animus tanti flagitii imagine. Tutorin' Trevero agentur excubiæ? Signum belli Batavus dabit? Germanorum catervas supplebitis? quis deinde sceleris exitus? cum Romanæ legiones contra direxerint; transfugæ e transfugis, et proditores e proditoribus, inter recens et vetus sacramentum invisi deis errabitis? Te, Jupiter optime *maxime, quem*, per octingentos viginti annos, tot *triumphis coluimus*, te, Quirine, Romanæ parens *Urbis*, precor venerorque, ut, si vobis non fuit cordi

mortem sponte prævenire. Et Classi
Æmilio Longino, desertore primæ legior
ejus maturavit. Herennium et Numisiui
vinciri satis visum. Dein, sumtis Roma
insignibus, in castra venit. Nec illi, qui
omne facinus durato, verba ultra suppedita
ut sacramentum recitaret. Juravêre, qui a
imperio Galliarum. Interfectorem Vocu
dinibus, cæteros, ut quisque flagitium nava
miis attollit. Divisæ inde inter Tutorem
cum curæ. Tutor validâ manu circumd
pinenses, quantumque militum apud superi
ripam, in eadem verba adigit, occisis Ma
bunis, pulso castrorum præfecto, qui de
Classicus corruptissimum quemque e dec
ad obsessos jubet, veniam ostentantes,
sequerentur: aliter nihil spei: famem f
extrema passuros. Adjecêre, qui missi

querentur. Ad quintum fere lapidem coorti Germani incautum agmen aggrediuntur. Pugnacissimus quisque in vestigio, multi palantes, occubuêre: cæteri retro in castra profugiunt; querente sane Civile, et increpante Germanos, tamquam fidem per scelus abrumperent. Simulata ea fuerint, an retinere sævientes nequiverit, parum affirmatur. Direptis castris, faces injiciunt; cunctosque, qui prœlio superfuerant, incendium hausit.

LXI. Civilis, barbaro voto, post cœpta adversus Romanos arma, propexum rutilatumque crinem, patratâ demum cæde legionum, deposuit. Et ferebatur, parvulo filio quosdam captivorum, sagittis jaculisque puerilibus figendos, obtulisse. Cæterum neque se, neque quemquam Batavum, in verba Galliarum adegit; fisus Germanorum opibus; et, si certandum adversus Gallos de possessione rerum foret, inclytus famâ et potior. Mummius Lupercus, legatus legionis, inter dona missus Veledæ. Ea virgo nationis Bructeræ late imperitabat: vetere apud Germanos more, quo plerasque feminarum fatidicas, et, augescente superstitione, arbitrantur deas. Tuncque Veledæ auctoritas adolevit: nam prosperas Germanis res et excidium legionum prædixerat. Sed Lupercus in itinere interfectus. Pauci centurionum tribunorumque, in Galliâ geniti, reservantur, pignus societatis. Cohortium, alarum, legionum hiberna subversa cremataque; iis tantum relictis, quæ Magontiaci ac Vindonissæ sita sunt.

LXII. Legio sextadecima, cum auxiliis simul deditis, a Novesio in coloniam Treverorum transgredi jubetur, præfinitâ die, intra quam castris excederet. Medium omne tempus per varias curas egêre: ignavissimus quisque, cæsorum apud Vetera exemplo, paventes; melior pars rubore et infamiâ: quale illud iter? *quis dux viæ?* et omnia in arbitrio eorum, *quos vitæ necisque dominos fecissent.* Alii, nullâ *dedecoris curâ*, pecuniam, aut carissima sibimet ipsi *circumdare.* Quidam expedire arma, telisque, tamquam

sequise: dux Claudius Sanctus,
ore, ingenio debilior. Duplicat
quam, desertis Bonnensibus ca
miscuerat. Et, vulgatâ captar
cuncti, qui paulo ante Romanoru
procurrentes ex agris tectisque,
solito spectaculo nimium fruebat
Picentina gaudium insultanti
Sancti promissis aut minis, Mag
forte obvio interfectore Voculæ,
eum telis, initium exsolvendæ i
cêre. Legiones, nihil mutato
Treverorum considunt.

LXIII. Civilis et Classicus
lati, an coloniam Agrippinensem
tibus suis permitterent, dubitav
et cupidine prædæ ad excidium
obstabat ratio belli, et novum i
utilis clementiæ fama. Civilem
moria flexit, quod filium ejus,
coloniâ Agrippinensi deprehen

serant Romani, ut colloquia congressusque nostros arcerent; vel, quod contumeliosius est viris ad arma natis, inermes ac prope nudi, sub custode et pretio coiremus. Sed, ut amicitia societasque nostra in æternum rata sit, postulamus a vobis, muros coloniæ, munimenta servitii, detrahatis (etiam fera animalia, si clausa teneas, virtutis obliviscuntur); Romanos omnes in finibus vestris trucidetis (haud facile libertas et domini miscentur); bona interfectorum in medium cedant, ne quis occulere quidquam, aut segregare causam suam possit. Liceat nobis vobisque utramque ripam colere, ut olim majoribus nostris: quomodo lucem diemque omnibus hominibus; ita omnes terras fortibus viris natura aperuit. Instituta cultumque patrium resumite, abruptis voluptatibus, quibus Romani plus adversus subjectos, quam armis, valent. Sincerus et integer et servitutis oblitus populus, aut ex æquo agetis, aut aliis imperitabitis."

proximas civitates affectare, aut
inferre, statuit. Occupatisque
eorum per cohortes compositâ,
geret, Claudius Labeo Betasiori
Nerviorum tumultuariâ manu
quia pontem Mosæ fluminis an
turque in angustiis ambigue, d
natantes terga Labeonis inva
ausus, an ex composito, intulit s
et clarâ voce, "Non ideo," in
mus, ut Batavi et Treveri genti
hæc a nobis arrogantia: accipi
gredior ad vos, seu me duce
vultis." Movebatur vulgus, c
cum Campanus ac Juvenalis, e
rum, universam ei gentem ded
quam circumveniretur, profug
quoque ac Nervios, in fidem ac
junxit; ingens rerum, perculsis
sponte inclinantibus.

LXVII. Interea Julius Sab

et insigne Epponinæ uxoris exemplum, suo loco reddemus. Sequanorum prosperâ acie belli impetus stetit. Resipiscere paulatim civitates, fasque et fœdera respicere, principibus Remis; qui per Gallias edixêre, ut missis legatis in commune consultarent, libertas an pax placeret.

LXVIII. At Romæ cuncta in deterius audita Mucianum angebant, ne, quamquam egregii duces (jam enim Gallum Annium et Petilium Cerialem delegerat) summam belli parum tolerarent. Nec relinquenda Urbs sine rectore. Et Domitiani indomitæ libidines timebantur; suspectis, uti diximus, Primo Antonio, Varoque Arrio. Varus, prætorianis præpositus, vim atque arma retinebat. Eum Mucianus pulsum loco, ne sine solatio ageret, annonæ præfecit. Utque Domitiani animum, Varo haud alienum, deleniret, Arretinum Clementem, do-

mum quemque reverentia fide
ac metu, continuit. Et Valent
consilium Auspicis sequebantu
Treveris Lingonibusque apud (
motu, cum Verginio steterant.
provinciarum æmulatio: quod
auspiciumque peteretur? quam
sent, sedem imperio legerent
jam discordia erat; aliis fœd
viresque, aut vetustatem origin
bus. Tædio futurorum præse
buntur ad Treveros epistolæ,
abstinerent armis, impetrabili v
catoribus, si pœniteret. Resti
obstruxitque civitatis suæ aur
struendo bello intentus, quam f

LXX. Igitur non Treveri, ne
ve rebellium civitates, pro mag
criminis agere. Ne duces quid
lere. Sed Civilis avia Belgar
Claudium Labeonem capere
Classicus segne plerumque

catium, Tribocorum delectu auctas, veterano pedite atque equite firmavit, corruptis spe, aut metu subactis legionariis; qui primo cohortem, præmissam a Sextilio Felice, interficiunt; mox, ubi duces exercitusque Romanus propinquabant, honesto transfugio rediêre: secutis Tribocis Vangionibusque et Caracatibus. Tutor, Treveris comitantibus, vitato Magontiaco, Bingium concessit, fidens loco, quia pontem Navæ fluminis abruperat, sed incursu cohortium, quas Sextilius ducebat, et reperto vado, proditus fususque. Eà clade perculsi Treveri; et plebes, omissis armis, per agros palatur: quidam principum, ut primi posuisse bellum viderentur, in civitates, quæ societatem Romanam non exuerant, perfugerunt. Legiones a Novesio Bonnâque in Treveros, ut supra memoravimus, traductæ, se ipsæ in verba Vespasiani adigunt. Hæc Valentino absente gesta; qui ubi ad- [redacted]

rat, montibus aut Mosella ami
fossas obicesque saxorum. N
menta Romanum ducem, quo
pere juberet, equitum aciem in
hoste; quem, temere collectu
ut non plus suis in virtute fo
adscensu, dum missilia host
ventum in manus, deturbati r
tur. Et pars equitum, æquio
nobilissimos Belgarum, in q
cepit.

LXXII. Cerialis postero
rum ingressus est, avido mi
hanc esse Classici, hanc Tu
scelere clausas cæsasque le
Cremonam meruisse; quam
quia unius noctis moram victo
in confinio Germaniæ integra
cituum et ducum cædibus
præda in fiscum: ipsis suffice
loniæ ruinas, quibus tot castro
tur. Cerialis a metu infamia

bere non ausi, lacrymis ac silentio veniam poscebant; donec Cerialis mulceret animos, fato acta dictitans, quæ militum ducumque discordiâ, vel fraude hostium, evenissent. Primum illum stipendiorum et sacramenti diem haberent: priorum facinorum neque imperatorem neque se meminisse. Tunc recepti in eadem castra, et edictum per manipulos, ne quis in certamine jurgiove seditionem aut cladem commilitoni objectaret.

LXXIII. Mox Treveros ac Lingonas, ad concionem vocatos, ita alloquitur: "Neque ego unquam facundiam exercui; et populi Romani virtutem armis affirmavi. Sed, quia apud vos verba plurimum valent, bonaque ac mala non suâ naturâ, sed vocibus seditiosorum, æstimantur; statui pauca disserere, quæ, profligato bello, utilius sit vobis audisse, quam nobis dixisse. Terram vestram, cæterorumque Gallo- [redacted]

gitis. Nihil separatum clau
principum usus ex æquo, qua
sævi proximis ingruunt. Qu
nimios imbres, et cætera natu
avaritiam dominantium tolera
homines: sed neque hæc co
terventu pensantur; nisi for
regnantibus, moderatius imper
ribus, quam nunc, tributis, pa
bus Germani Britannique ar
(quod dii prohibeant) Roma
bella omnium inter se genti
gentorum annorum fortunâ
hæc coaluit, quæ convelli, sin
non potest. Sed vobis maxi
quos aurum et opes, præci
Proinde pacem et urbem, qua
dem jure obtinemus, amate,
utriusque fortunæ documenta,
pernicie, quam obsequium cu
Tali oratione graviora metu
vitque

misit. Hostes, divisis copiis, advenêre undique. Plerique culpabant Cerialem, passum jungi, quos discretos intercipere licuisset. Romanus exercitus castra fossâ valloque circumdedit, quis temere antea intutis consederat. Apud Germanos diversis sententiis certabatur.

LXXVI. Civilis, opperiendas Transrhenanorum gentes, quarum terrore fractæ populi Romani vires obtererentur. Gallos quid aliud, quam prædam victoribus? et tamen, quod roboris sit, Belgas, secum palam aut voto stare. Tutor, cunctatione crescere rem Romanam, affirmabat, coëuntibus undique exercitibus. Transvectam e Britanniâ legionem: accitas ex Hispaniâ: adventare ex Italiâ; nec subitum militem, sed veterem expertumque belli. Nam Germanos, qui ab ipsis sperentur, non juberi, non regi,

pidus, et fugientes manu retral
promtus inter tela, felici temei
jusque accursu, recuperatum
firmavit. Mox in castra revers
apud Novesium Bonnamque le
rarum apud signa militem, ac
aquilas videt. Incensus irâ, '
quit, "non Voculam deseritis.
neque aliud excusandum hab
Gallici fœderis oblitos, redîsse
sacramenti, temere credidi. A
et Herenniis; ut omnes legat
manibus, aut hostium, ceciderin
pasiano, vel, quod propius est,
lictum a vobis in acie ducem:
neque me inultum, neque vos i

LXXVIII. Vera erant, et
eadem ingerebantur. Consis
manipulos; neque enim poter
fuso hoste, et impedientibus ter
intra vallum pugnaretur. T

ut incuriâ prope rem afflixit, ita constantiâ restituit: secutusque fortunam, castra hostium eodem die capit exscinditque.

LXXIX. Nec in longum quies militi data. Orabant auxilium Agrippinenses; offerebantque uxorem ac sororem Civilis et filiam Classici, relicta sibi pignora societatis. Atque interim dispersos in domibus Germanos trucidaverant: unde metus et justæ preces invocantium, antequam hostes, reparatis viribus, ad spem vel ad ultionem accingerentur. Namque et Civilis illuc intenderat, non invalidus, flagrantissimâ cohortium suarum integrâ; quæ ex Chaücis Frisiisque composita, Tolbiaci, in finibus Agrippinensium, agebat. Sed tristis nuntius avertit, deletam cohortem dolo Agrippinensium; qui largis epulis vinoque sopitos Germanos, clausis foribus, igne injecto, cremavêre. Simul Cerialis propero agmine subvenit. Circumsteterat Civilem et alius metus, ne quartadecima legio, adjunctâ Britannicâ classe, afflictaret Ba-

q...
captivum ac dediticium, increpat. levior viliorque haberi, manente tan amicitiâ.

LXXXI. Per eos menses, quibı Alexandriæ statos æstivis flatibus dies opperiebatur, multa miracula ever favor et quædam in Vespasianum i num ostenderetur. Ex plebe Alexi oculorum tabe notus, genua ejus a dium cæcitatis exposcens gemitu; ı dei, quem dedita superstitionibus colit: precabaturque principem, ut g orbes dignaretur respergere oris exc manum æger, eodem deo auctore, u Cæsaris calcaretur, orabat. Vespa dere, adspernari; atque, illis insta mam vanitatis metuere, modo obse et vocibus adulantium in spem induc timari a medicis jubet, an talis cæ ope humanâ superabiles forent. M rere: Huic non exesam vim lumin

LXXXII. Altior inde Vespasiano cupido adeundi sacram sedem, ut super rebus imperii consuleret. Arceri templo cunctos jubet: atque ingressus intentusque numini, respexit pone tergum e primoribus Ægyptiorum nomine Basiliden; quem procul Alexandriâ plurium dierum itinere et ægro corpore detineri haud ignorabat. Percontatur sacerdotes, num illo die Basilides templum inisset? percontatur obvios, num in urbe visus sit? denique, missis equitibus, explorat; illo temporis momento octoginta millibus passuum abfuisse. Tunc divinam speciem et vim responsi ex nomine Basilidis interpretatus est.

LXXXIII. Origo dei nondum nostris auctoribus celebrata; Ægyptiorum antistites sic memorant: Ptolemæo regi, qui Macedonûm primus Ægypti opes firmavit, cum Alexandriæ recens conditæ mœnia templaque et religiones adderet, oblatum, per quietem,

[redacted]

mandata regis sui Scydrothemidi alle
animi, modo numen pavescere, m
santis populi terreri: sæpe donis p
torum flectebatur. Atque interim
Ptolemæus non studium, non precer
nitatem legatorum, numerum navi
augebat. Tum minax facies Scydr
ne destinata deo ultra moraretur. (
pernicies morbique, et manifesta cœ
viorque in dies, fatigabat. Advocat
numinis, suos Ptolemæique visus,
exponit. Vulgus adversari regem, i
sibi metuere, templumque circumsid
fama tradidit, deum ipsum appul
sponte conscendisse. Mirum inde
tantum maris emensi, Alexandr
Templum pro magnitudine urbis
cui nomen Rhacotis: fuerat illic s
atque Isidi antiquitus sacratum. H
advectu dei celeberrima. Nec su
quosdam, qui Seleuciâ, urbe Syr

quam Alpibus propinquarent, prosperos rerum in Treveris gestarum nuntios accepêre. Præcipua victoriæ fides, dux hostium Valentinus, nequâquam abjecto animo, quos spiritus gessisset, vultu ferebat. Auditus ideo tantum, ut nosceretur ingenium ejus, damnatusque, inter ipsum supplicium, exprobranti cuidam patriam ejus captam, accipere se solatium mortis, respondit. Sed Mucianus, quod diu occultaverat, ut recens expromsit: quoniam benignitate deûm fractæ vires hostium forent, parum decore Domitianum, confecto prope bello, alienæ gloriæ interventurum. Si status imperii aut salus Galliarum in discrimine verteretur, debuisse Cæsarem in acie stare: Canninefates Batavosque minoribus ducibus delegandos: ipse Lugduni vim fortunamque principatûs e proximo ostentaret, nec parvis periculis immixtus, et majoribus non defuturus.

[redacted]

HISTORIARUM

LIBER QUINTUS.

U. C. 824.
J. C. 71.

I. Ejusdem anni principio Titus, perdomandæ Judææ del patre, et prælatis utriusque rei litiâ clarus, majore tum vi famâque agebat, c bus provinciarum et exercituum studiis. Atq ut super fortunam crederetur, decorum se pr que in armis ostendebat, comitate et alloquii provocans: ac plerumque in opere, in agmi gario militi mixtus, incorrupto ducis honore eum in Judæâ legiones, quinta et decima et decima, vetus Vespasiani miles, excepêre. e Syriâ duodecimam, et adductos Alexandr vicesimanos tertianosque. Comitabantur v

simul Ag

rire. Judæos, Cretâ insulâ profugos, novissima Libyæ insedisse, memorant, quâ tempestate Saturnus, vi Jovis pulsus, cesserit regnis: (argumentum e nomine petitur: inclytum in Cretâ Idam montem, accolas Idæos; aucto in barbarum cognomento, Judæos vocitari:) quidam, regnante Iside, exundantem per Ægyptum multitudinem, ducibus Hierosolymo ac Judâ, proximas in terras exoneratam: plerique, Æthiopum prolem, quos, rege Cepheo, metus atque odium mutare sedes perpulerit. Sunt, qui tradant, Assyrios convenas, indigum agrorum populum, parte Ægypti potitos, mox proprias urbes Hebræasque terras et propiora Syriæ coluisse rura. Alii, Judæorum initia, Solymos, carminibus Homeri celebratam gentem, conditam urbem Hierosolyma nomine suo fecisse.

III. Plurimi auctores consentiunt, ortâ per Ægyptum tabe, quæ corpora fœdaret, regem Bocchorim, adito Hammonis oraculo, remedium petentem, purgare regnum, et id genus hominum, ut invisum deis, alias in terras avehere jussum. Sic conquisitum collectumque vulgus, postquam vastis locis re- [redacted]

tumeliam Hammonis.

Ægyptii Apin colunt. Sue abstinent, ... quâ ipsos scabies quondam turpaverat, cui i obnoxium. Longam olim famem crebris juniis fatentur: et raptarum frugum argu panis Judaïcus, nullo fermento, retinet. Sep otium placuisse, ferunt: quia is finem labor rit: dein, blandiente inertiâ, septimum quoqu ignaviæ datum. Alii, honorem eum Saturn seu principia religionis tradentibus Idæis, q Saturno pulsos et conditores gentis accepi quod e septem sideribus, quîs mortales reg tissimo orbe et præcipuâ potentiâ stella Sat tur: ac pleraque cœlestium vim suam et o timos per numeros conficiant.

V. Hi ritus, quoquo modo inducti, anti fenduntur. Cætera instituta sinistra, fœd valuêre: nam pessimus quisque, spretis patriis, tributa et stipes illuc gerebant: Judæorum res. Et, quia apud ipsos fi misericordia in promtu, sed adversus ...dium. separati epulis, discreti ...

pleraque animalia effigiesque compositas venerantur Judæi mente solâ unumque Numen intelligunt. Pro fanos, qui deûm imagines mortalibus materiis in specie hominum effingant: summum illud et æternum nequ mutabile, neque interiturum. Igitur nulla simulacr urbibus suis, nedum templis, sinunt. Non regibu hæc adulatio, non Cæsaribus honor. Sed, quia sacer dotes eorum tibiâ tympanisque concinebant, heder vinciebantur, vitisque aurea templo reperta, Liberun Patrem coli, domitorem Orientis, quidam arbitrat sunt; nequâquam congruentibus institutis: quipp Liber festos lætosque ritus posuit; Judæorum mo absurdus sordidusque.

VI. Terra finesque, quâ ad Orientem vergunt Arabiâ terminantur; a meridie Ægyptus objacet; a occasu Phœnices et mare; septemtrionem a later Syriæ longe prospectant. Corpora hominum salu bria et ferentia laborum: rari imbres, uber solum fruges nostrum ad morem; præterque eas balsamun et palmæ. Palmetis proceritas et decor. Balsa mum modica arbor: ut quisque ramus intumuit, s

cunctisque, ut trabes aut saxa, a

VII. Haud procul inde car
uberes magnisque urbibus hal
arsisse; et manere vestigia; te
torridam, vim frugiferam per
sponte edita, aut manu sata, si
flores, ut solitam in speciem ad
velut in cinerem vanescunt.
quondam urbes igne cœlesti f
ita halitu lacûs infici terram,
spiritum, eoque fetus segetum
scere reor, solo cœloque juxt
amnis Judaïco mari illabitur; c
arenæ, admixto nitro, in vitru
dicum id litus, et egerentibus in

VIII. Magna pars Judææ v
bent et oppida. Hierosolyma
immensæ opulentiæ templum,
urbs, dein regia: templum intir
tantum Judæo aditus: limine,
arcebantur. Dum Assyrios
Persas Oriens fuit, despectissi

parentum neces, aliaque solita regibus ausi, superstitionem fovebant; quia honor sacerdotii, firmamentum potentiæ, assumebatur.

IX. Romanorum primus Cn. Pompeius Judæos domuit; templumque jure victoriæ ingressus est. Inde vulgatum, nullâ intus deûm effigie, vacuam sedem, et inania arcana. Muri Hierosolymorum diruti; delubrum mansit. Mox, civili inter nos bello, postquam in ditionem M. Antonii provinciæ cesserant, rex Parthorum Pacorus Judæâ potitus, interfectusque a P. Ventidio, et Parthi trans Euphraten redacti: Judæos C. Sosius subegit. Regnum, ab Antonio Herodi datum, victor Augustus auxit. Post mortem Herodis, nihil exspectato Cæsare, Simo quidam regium nomen invaserat. Is a Quintilio Varo, obtinente Syriam, punitus; et gentem coërcitam liberi Herodis tripartito rexêre. Sub Tiberio quies: dein jussi a C. Cæsare, effigiem ejus in templo locare, arma potius sumsêre: quem motum Cæsaris mors diremit. Claudius, defunctis regibus, aut ad modicum redactis, Judæam provinciam equitibus Romanis aut libertis permisit; e quibus Antonius Felix, per omnem sæ- [redacted]

fugio. Missus in eos eques cum ambigue certavit. Mox cessêre diebus crebra pro portis prœlia siduis damnis intra mœnia pelle oppugnandum versi; neque eni famem hostium opperiri: poscet virtute, multi ferociâ et cupidir Tito Roma et opes voluptatesqu statim Hierosolyma conciderent Sed urbem, arduam situ, oper rant, queis vel plana satis muni colles, immensum editos, claudel obliqui, aut introrsus sinuati; ut ad ictus patescerent. Extrem turres, ubi mons juvisset, in se devexa, in centenos vicenosque specie, ac procul intuentibus par nia, regiæ circumjecta: conspi Antonia, in honorem M. Ant pellata.

XII. Templum in modum ar

luc perfugerat, eoque seditiosius agebant. Tres duces, totidem exercitus. Extrema et latissima mœnium Simo, quem et Bargioram vocabant, mediam urbem Joannes, templum Eleazarus, firmaverat. Multitudine et armis Joannes ac Simo, Eleazarus loco, pollebat. Sed prœlia, dolus, incendia inter ipsos, et magna vis frumenti ambusta. Mox Joannes, missis per speciem sacrificandi, qui Eleazarum manumque ejus obtruncarent, templo potitur: ita in duas factiones civitas discessit, donec, propinquantibus Romanis, bellum externum concordiam pareret.

XIII. Evenerant prodigia, quæ neque hostiis neque votis piare fas habet gens superstitioni obnoxia, religionibus adversa. Visæ per cœlum concurrere acies, rutilantia arma, et subito nubium igne collucere templum. Expassæ repente delubri fores, et audita major humanâ vox, Excedere deos: simul ingens motus [redacted]

quam in Rhenum molem, cuju
amnis adjacentibus superfunderet
incertis vadis subdola, et nobis ad
Romanus armis gravis, et nandi p
fluminibus suetos, levitas armoru
porum attollit.

XV. Igitur, lacessentibus Bata
que nostrorum cœptum certame
pidatio, cum præaltis paludibus
rentur. Germani notis vadis p
plerumque fronte, latera ac terg
neque, ut in pedestri acie, commi
tamquam navali pugnâ, vagi inte
stabile occurrebat, totis illic corp
nerati cum integris, periti nandi c
tuam perniciem implicabantur. I
pro tumultu, cædes; quia, non a
Germani in castra rediêre. E
utrumque ducem, diversis animi
randum summæ rei discrimen ere
fortunæ; Cerialis abolere igno

gloriam, antiquas recentesque victorias: ut perfidum, ignavum, victum hostem, in æternum exciderent: ultione magis, quam prœlio, opus esse. Pauciores nuper cum pluribus certâsse; attamen fusos Germanos, quod roboris fuerit. Superesse, qui fugam animis, qui vulnera tergo, ferant. Proprios inde stimulos legionibus admovebat, domitores Britanniæ quartadecimanos appellans: principem Galbam sextæ legionis auctoritate factum: illâ primum acie secundanos nova signa novamque aquilam dicaturos. Hinc, prævectus ad Germanicum exercitum, manus tendebat, ut suam ripam, sua castra, sanguine hostium recuperarent. Alacrior omnium clamor, quîs vel e longâ pace prœlii cupido, vel fessis bello pacis amor, præmiaque et quies in posterum sperabantur.

XVII. Nec Civilis silentem struxit aciem, locum pugnæ testem virtutis ciens: stare Germanos Bata- [redacted]

lidum illa, et Gugernos, quos ...
parum intentos. Duæ alæ, cum ...
cauto hosti circumfunduntur: quo
gnitum, legiones a fronte incubuê
mani Rhenum fugâ petebant.]
foret, si Romana classis sequi mat
quidem institit, repente fusis imb
nocte.

XIX. Posterâ die, quartadecir
trem provinciam Gallo Annio mi
citum decima ex Hispaniâ legic
Chaücorum auxilia venêre. No
pida Batavorum armis tueri, rap
rant, cæteris injecto igni, in insu
rus, deesse naves efficiendo pon
Romanum aliter transmissurum.
lem, a Druso Germanico factam;
alveo in Galliam ruentem, disjec
effudit. Sic velut abacto amne
sulam inter Germanosque, con
speciem fecerat. Transiêre Rh
et Classicus, et centum tredecin

Classicusque ac Tutor, suam quisque manum traherent; nec omnia patrandi fiduciâ; sed multa ausis aliquâ in parte fortunam adfore: simul Cerialem neque satis cautum, et pluribus nuntiis huc illuc cursantem, posse medio intercipi. Quibus obvenerant castra decumanorum, oppugnationem legionis arduam rati, egressum militem, et cædendis materiis operatum, turbavêre, occiso præfecto castrorum et quinque primoribus centurionum, paucisque militibus. Cæteri se munimentis defendêre. Et interim Germanorum manus Batavoduri rumpere inchoatum pontem nitebantur. Ambiguum prœlium nox diremit.

XXI. Plus discriminis apud Grinnes Vadamque. Vadam Civilis, Grinnes Classicus, oppugnabant: nec sisti poterant, interfecto fortissimo quoque; in quis Briganticus, præfectus alæ, ceciderat; quem fidum Romanis, et Civili avunculo infensum, diximus. Sed, ubi Cerialis cum delectâ equitum manu subvenit

ac prope intectus, errore
prætoriam navem vexillo
abripiunt. Cerialis alibi
credidêre, ob stuprum (
Ubiæ. Vigiles flagitium
sabant, tamquam jussi sile
rent: ita, intermisso sign
somnum lapsos. Multâ lı
navibus, prætoriam trirem
Veledæ traxêre.

XXIII. Civilem cupid
ostentandi. Complet, quc
plici ordine agebantur. A
tricenos quadragenosque fe
burnicis solita: et simul ap
loribus haud indecore pro v
velut æquoris electum, quo
Rhenum Oceano affundit.
super insitam genti vanita
meatus Galliâ adventantes
miraculo magis, quam metu

XXIV. Potuisse tunc opprimi legiones, et voluisse Germanos, sed dolo a se flexos, imputavit Civilis. Neque abhorret vero, quando paucis post diebus deditio insecuta est: nam Cerialis per occultos nuntios Batavis pacem, Civili veniam, ostentans, Veledam, propinquosque monebat, fortunam belli, tot cladibus adversam, opportuno erga populum Romanum merito mutare. Cæsos Treveros, receptos Ubios, ereptam Batavis patriam: neque aliud Civilis amicitiâ paratum, quam vulnera, fugas, luctus: exsulem eum et extorrem recipientibus oneri: et satis peccavisse, quod toties Rhenum transcenderint: si quid ultra moliantur, inde injuriam et culpam, hinc ultionem et deos fore.

XXV. Miscebantur minis promissa: et, concussâ Transrhenanorum fide, inter Batavos quoque sermones orti: non prorogandam ultra ruinam: nec [redacted]

Antonio notum, cujus epistol
ne Germanicæ legiones, et
transcenderet. Quæ Antoni
Flaccus præsens monebat, a
quæ Mucianus in Syriâ, Apo
nus in Pannoniâ, * * * * *

[*Appendix, Auctore* (

["Tiberius Alexander in Æ
silia. Pari studio Batavos, (
que cohortes in verba Vesp
postea hostile irrepsit, jure an
dixerim. Malim turbida tem
dubia imputare crimina. Ce
me semper in pacem proper
partes juvisse, multa fuêre arg
memoria. Nec per me stab
manos et Batavos fida firmac
Olim sacramenti hortatorem, r
ciliatorem pacis." Studiis ita c
recepti sunt Batavi; pacataqu

[At major belli moles in Judæâ agitabatur. Titus, cum cuncta expugnandis Hierosolymis apta struxisset, adulto jam vere, operi institit, morarum impatiens. Utrimque paribus animis certatum. Judæi locorum ingenio, hominum multitudine (nam undique terrarum, atque etiam trans Euphraten, gentili discrimine pietateve exciti, convenerant) primum valuêre: longiusque effossis subter terram cuniculis, ruinam machinis, militibus, si forte materiarum causâ, aquarumve penuriâ per agros palarentur, necem inferebant. Una quoque e tribus turribus, quas in quinquagenorum cubitorum altitudinem Titus eduxerat, fortuito casu nocte prolapsa, oppugnatoribus terrorem morasque intulit. At tandem arte et virtute præpotuit Romana res, adjuta Titi periculo, impacto saxo lævum humerum saucii. Legiones, ducis vulnere irritatæ, conniti; et perrupto muro, primam urbis partem, Sep-

sitis corporibus vallabant, pug
die, victis Judæis, intusque
Antoniam ventum est.

[Cum ea foret solo editic
oppugnandum aggeres. Int
dacia terrore flecteretur, per
acies Romana: publice data
argentique vim, minasque mili
fulgentium, e summis mœnibu
nali templi prospectabant obs
Josephus, nobis jam supra me
libertatis, fortunarum spe ad
Nec hostilium virium adspectu
renda quidem fames, quæ jam
mos molliêre. Immo ipsi tra
in castra Romana recepti, oc
mina; et si quem forte Roman
jugulabant, aut clam obturati
insanabile malum afferebant.
pœnas, gentiliumque terricul
crucibus affixi, truncisve ma

ceperunt, et incendêre: neque ignes, propter Judæorum, e muro, factàque irruptione, pugnantium, pervicaciam, restingui potuerunt.

[Adverso casu haud fracta Titi constantia: sed cladem in urbis exitium vertit; eamque incredibili tridui opere per triginta novem stadia muro ac turribus ita circumvallavit, ut nulla effugii spes obsessos maneret. In hac necessitate, multa fuêre Judæorum transfugia; haud meliore iis penes Romanos, quam penes suos, sorte. Multi enim, longâ fame invalidi, oblatis affatim cibis enecabantur: alii, innatâ genti auri cupidine, comperti opes suas, antequam transfugerent, vorâsse, ab Arabibus Syrisque dissecti sunt: ne Romanus quidem miles ab eâ atrocitate penitus integer: Judæorum duo millia sic periêre; indignante quidem Tito, et morte iis, qui tale post scelus auderent, intentatâ. Cæteris autem, qui in urbe man-

retracti. Virtutis exemplum
turrisque Antonia sexto oppu
jussit Cæsar eam funditus eve
Judæorum animos, utrum dedit
ipse pollicitus, illæsum inviolat
servatâ etiam loci sanctitate,
nefas.

[Duratis ad mala animis, nil
silii. Itaque structi aggeres, et
Titus, subitâ irruptione illud
mittit Sextum Cerialem, qui c
manu illud noctu invadat. Ii
iêre. Judæi, non dediti, ut spe
tim adstiterunt: acriter pugnatu
manorum, quam Judæorum cl
miles, belli gnarus, sese signo
stipatus, consertisque scutis, h
tebat. Contra Judæi, temerita
tenebras ignari, plus sibi, quai
ferebant: valebant tamen nume
nox attulit. Ortâ luce, cum dis
certamen ante quintam diei hor

necessitas, cum plurimi, aut fame pressi, aut ejus metu, domos penetrant; et, dum si quid edule occultatum rimantur, cuncta latrociniis et cædibus miscent. Populus, his malis victus, vias pacis tandem iniisset, ni duces, scelerum conscientiâ feroces, fanaticaque vatum turba, quanto instantius discrimen, tanto propiorem manifestioremque Dei opem jactitantium, salubria avertissent consilia. At mentes, timorem inter spemque ancipites, turbabant dira præsagia, supra jam memorata, et atroces exscidii minæ. Nempe e plebe quidam, Jesus nomine, quadriennio ante inchoatum bellum acerba in populum, urbem, templumque diu ac noctu fuerat vociferatus: nec minis nec verberibus a ferali carmine destiterat. Cœpto urbis obsidio, quasi factâ præsagiis fide, mœstus et in atra cogitationum conditus, mœnibus obambulabat, clamitans: "Væ, væ iterum urbi, templo, populo!" Hæc tum ingeminans: "Væ, væ mihi!" exclamavit, corruitque exanimis, lapide ballistâ excusso percussus. Recens adhuc portentum, et in tristius interpretatum, cessavit juge sacrificium.

[Talibus efferati Judæi per suas strages vagantur, ferro, flammâ, tectorum, murorum, aggerum subversionibus Romanos obrui, aut a templo averti posse opinati. Has inter ruinas, flammantibusque porticibus, patuit magnifica templi facies. Quasi religione attonitus, stetit Romanus exercitus. Opus fuit ut Titus juberet ulterius audere; et, per violata jam Judæis sacra, pœnas de gente hominibus deisque invisâ ejus exscidio repeti. Structi aggeres, admotæ validissimæ machinæ; irrito tamen labore, ob immensas lapidum moles. Appositæ ergo templi porticibus scalæ. Nec subeuntibus obstitêre Judæi: at, ubi primum in manus venerunt, obvios præcipitare, proximos obruere, scalas excutere, deturbare plurimos, in porticus jam egressos fodere. Acriter certavêre signiferi, sed multitudine oppressi, contrucidati sunt captaque signa Romana.

tibus foribus, flammisque eru
Judæi: iis ne satis quidem ani
quæ die nocteque grassata sun
citis exercitûs sui ducibus, de t
diversum distrahebantur sente
jure belli utendum: Judæis fo
staret id monimentum: huc
convenire: solo ejus exscidio
placebat illud quidem servari,
bus, arma deponerent Judæi, s
jam enim non sedem numinis,
nec penes Romanos, sed penes
sionem duratos, fore piaculum
veravit, etiamsi resisterent Jud
missurum, ut in eorum pervic
templum sæviret: tantæ ma
non posse sine populi Romani
si staret, fore imperii et victori
assensêre Fronto, Alexander,
legionibus, ut interquiescerent,
tes, quæ templi incendia resting

tariis velitationibus frustra illusêre: semper victi, in templum profugiunt.

[Tum Titus, in Antoniam turrim reversus, postero die totâ suorum vi irruere, templumque circumsidere destinabat. Sed acrior Dei ira Judæos urgebat. Ipsi, suas ad pœnas promti, Romanos restinguendis exterioris templi incendiis operatos invadunt. Talem pervicaciam indignatus miles Romanus, tumultuariam Judæorum manum ita perculit, ut fugâ conversos in templum usque insequeretur. Tum ex iis unus, injussus, sed divino quodam impetu actus, torre correpto, alteroque sublevante milite, incensas materias per fenestram auream, unde ad cellas circa templum positas versus Septemtrionem erat aditus, injicit. Ut flamma erupit, auditus Judæorum, plus quam pereuntium, clamor. Re Tito, quietem captanti, propere nuntiatâ, e tentorio statim prosilit: accurrit, ut incendia comprimat: comitantur duces: e castris om-

natione in furore...
perire, ultro suas in neces ruunt: ...
gladios præcipites incumbere: alii, ne profano
caderent, se ipsi contrucidare: plurimi sancti
(tanta genti superstitio) templi flammis se dev
hac morte magis, quam egregio facinore, ovant
hoc morientium furore, una Tito cura ne in
inhumanosque cineres, ipso invito, abeat vi
Labor est cogere victos vivere, suisque rebus pa
At incassum. Undique gliscunt incendia: ten
exsuperant flammæ: mons totus late collucet
bus. Horrens mœrensque Titus discedit.
ad cædes duratus, thesauris inhians, miles: d
tisque Romanorum clamoribus, Judæorum ulu
haustum incendio considit templum. Hæc
genti suprema, contigit eo ipso die, quo pr
plum, majoris adhuc famæ et opulentiæ, a B
quondam incensum ferebant. Inter ardent
ruinas posita signa; peractisque sacris, T
perator consalutatus est. Tanta autem a n
vis rapta, ut dimidiâ pretii parte vilius in S
...atur.

...on Judaïci belli fœdita

superiorem urbem, nomine Sion, locis editioribus, et munitissimis turribus, defensam. Sed quasi fatale esset Hierosolyma intestinis potius discordiis, quam hostium viribus, perire, ne ultimo quidem discrimine inita concordia, Idumæis et Judæis inter se dissidentibus. Titus, insitâ clementiâ, et notâ ducum arte, discordiam auget, Idumæis in deditionis spem receptis.

[Cum ita ferverent Judæorum odia, redintegratum obsidium. Amentes obsessorum duces unicum, sed inexpugnabile, præsidium, turres indefensas deserunt; parsque urbis validissima, ne fuso quidem Romano sanguine, capta. Tantum urbis dedecus veteraque scelera universo occidio expiata: domus, mutuis civium furoribus antea fœdatæ, novis cruentantur cædibus: dein sparsa incendia; et abominanda tecta abolevêre flammæ, noctis obscuro prævalidæ. Sic ardentibus Hierosolymis, illuxit dies ultimus, quarto Nonas Septembris. Hæc fata fuêre urbis, quæ cum per annos bis mille centum septuaginta septem summâ per Orientem claritate stetisset, nunc bustum est.

[Titus, urbis ruinas ingressus, et inexpugnabilem turrium vim admirans, se quidem exercitûs ducem, Deum autem victoriæ auctorem fuisse professus est. Milites, cædis fessos, jussit occidione abstinere, ni forte qui adhuc resisterent: duces, in cuniculis latitantes, quæri: juvenes, formâ et proceritate præstantes, reservari triumpho: natu majores in Ægyptum ad metalla mitti. Lecti quoque plurimi, qui per theatra ferro bestiisque perirent: minores annis septemdecim sub coronâ venumdati. Vulgatum apud Judæos in hoc obsidio capta fuisse nonaginta septem millia hominum; undecies centena millia occubuisse. Nihil autem urbis mansit, præter tres turres in victoriæ monimentum relictas: simul servata pars *muri occidentalis*, cui impositum præsidium; præ-

tenen, quinta et quintadeci
donec in Ægyptum veniret.
cessit, Orientem lustraturus.
Bassus, qui, quæ in Judæâ s
Captâ Machærunte, alterâ J
venumdata. Judæi autem ju
Capitolino binos denarios sol
tem, Romanis fidam, ducta
missum capitis tributum: deir
factum. Emmaüs in perenn
Nicopolis appellata.

[Interea Vespasianus Alex
eâdem, quâ venerat, famâ.
drini ignotam principi liberali
vectigalia: nova addi: hastæ
menta: sacra ipsa in fisci pa
cultis primum, dein publicis,
carminibus arguebat verbosa d
ausa etiam Vespasianum Cyb
Is, contumeliæ insolens, et fa
naturâ, convicium in tribut
pœnas repetiturus ni motos n

bus publicos inter plausus exceptus est. At Beneventum progressus, Domitianum reperit, solutioris libidinis, dum pater aberat, tum vitia simplicitatis stultitiæve imitamine excusantem. Remedio pariter ac malo anxius Vespasianus, domesticum dolorem, ut decebat, intus condidit, ne privata publicis anteferre videretur. Lætus ergo, populis in novi ac diu desiderati principis conspectum venerationemque undique occurrentibus, Romam perrexit. Ubi eo ventum, a pietate orsus, cœpta Capitolii ædificia invisit; et, ut operas incenderet, ipse, elatis collo suo ruderibus, in partem laboris se immisit, omnibus, ut quisque dignitate et fortunâ præcipuus, principis exemplum certatim æmulantibus.

[Eadem in Ægypto adversus Titum studia. Lustrato Oriente Zeugma usque, acceptâque a Vologeso [redacted]

pibus ad populos vitia descendisse, nunque fore, si, vigentibus principe censuram tentaret, ab ipso princip tium fecit. Circumcisis igitur prim quæ usu in dignitatis naturam ernan id maxime ex auctoritate usurpar legum præsidium et exemplum.

Itaque, ut popularis fieret, rar quens in hortis Sallustianis: nec obsessæ, sed facilis cuivis aditus. morum scrutatores, quorum usus s pibus, et inter civilium discordiaru rat. Conscientiâ tutus, cæteris s sublatis majestatis criminibus. I quillitate, principatûs munia obire semper, ac de nocte vigil, epis omnium breviaria perlegere: mox et inter salutantium obsequia cu amicire: post in senatu de republ in foro jus dicere: remisso ind facilis civilisque cum senatoribus

enim vitii a generosâ mente aberat) sed recentium adhuc reipublicæ procellarum memoriâ, et occultis sermonibus: Titi fidem vacillare: favere legiones: nec religione, sed explorandi animos causâ, inter Apidis sacra, in maximâ Ægypti celebritate, regni cupidum, regio usum diademate. Titus, hæc in Urbe jactitari impatiens, quod conscientiâ integer, festinans Romam proficiscitur. Legiones, quæ Hierosolyma, eo duce, ceperant, aut remaneret, aut secum omnes pariter abduceret, frustra oravêre: quinta in Mœsiam, quintadecima in Pannoniam remissæ. Argis tantum substitit Titus, Apollonium, sapientiæ famâ tunc insignem, visurus; et ut ex ejus præceptis ad virtutes, quæ principis filium decent, se formaret. Apollonius, certus non volucribus verbis, sed multâ exemplorum documentorumque experientiâ principes institui, consulenti respondit: "Hostibus bello superatis, patrem

victimis, cœpit pompa, appu...

[In hac enim imperii pace, s...
tium miracula, naturæ rara quæ...
vectæ quoque immensæ purpu...
arte pictarum vestium, gemmar...
que id genus ornamenta compos...
fulgebant deorum simulacra, ma...
penda; ipsaque animalia, suis...
pressa. Cuncta autem auro, ...
dida: bajuli quoque purpureis a...
dumentis: ipsa captivorum def...
varietate illustrata. Tantas in...
primis immanes ferculorum mo...
tabulatorum ordines exstructæ:...
tium oculis mirâ arte expressa...
eventa, prœlia, transfugia, ca...
bium, castellorum oppugnatio...
templi incendia, flumina, non ...
ridos campos, immissa: in ...
ostentui erant Judæorum duc...
que habitu, quo fuerant capti:...
plurimæ. Post visebantur t...

tores in Jovis Capitolini gremio lauream posuêre, neglecto victoriæ cognomento. Inde publicos inter plausus in Palatium discessêre: reliquum diei lætitiæ datum, totâ Urbe in epulas effusâ.

[Tum, silentibus bellis, clusus est Janus. Ut pacis, qualis a divi Augusti temporibus haud contigerat, monimentum exstaret, Vespasianus Pacis templum, maximum pulcherrimumque Urbis opus, ædificavit: ibi, præter cætera ornamenta, opes vasaque templi Hierosolymitani dicata: lex, velaque in Palatio reposita. Cum ita factum satis religionibus, in morum emendationem conversa sunt studia, conspirantibus principis Titique votis, ipsâ Urbe vitiorum mole fessâ.]

Numeri, absolute positi, ad Ann
H. adjunctum habentes, ad Hist
bellum de Moribus Germanorum
Agricolæ : O. ad Dialogum d
Ap. et p. ad Supplementa
Broterii, et nostræ editionis pag

B.

D.

E.

H.

M.

R.

[redacted]

T.

V.

X.

Z.